

Tisdagen den 15 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8, äfvensom protokollsutdrag för den 14 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 23, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Tredje Hufvudtitel.

Mom. a.

Härvid yttrade:

Herr Jöns Pehrsson: Jag har icke begärt ordet i denna fråga för att nu yrka nedsättning å anslagen till denna Hufvudtitel. Men jag har qvar i mitt minne, att Hans Excellens Utrikesministern vid detta ärendes behandling inom Kammaren förlidne år uttalade den förhoppning, att Hufvudtitelns anslag möjligen skulle kunna i framtiden minskas. Denna förhoppning har, som bekant, ännu icke nått sin fullbordan, liksom ock den man, hvilken med så mycken värma kämpat för inskränkning i statsutgifterna å denna Hufvudtitel, icke mer intager plats ibland oss. Jag har, som sagdt, icke för denna gång velat påyrka någon nedsättning i ifrågavarande anslag, men jag tror att det vore tid att se till, om icke en del af våra diplomater kunde utan olägenhet undvaras; ty, säge hvad man vill, jag tror mig hafva skäl för det antagandet, att de icke göra landet den nytta, som man på grund af deras höga aflöning kunde påräkna; och har jag derföre med detta mitt yttrande velat nedlägga en liten reservation mot det, enligt mitt förmenande, ännu allt för höga anslagsbelopp, hvartill denna Hufvudtitel uppgår.

Vidare anfördes ej. På derom framställd proposition bifölls Utskottets hemställan.

Mom. b.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikesärendena Grefve Wachtmeister: Jag är särdeles tacksam för den välvilliga behandling Tredje Hufvudtiteln undergått i Stats-Utskottet och skall endast tillåta

mig att med några få ord uttala min mening angående punkten b, nemligen att jag icke inser rätta meningen med eller behovet utaf den der föreslagna anhållan om, att de belopp, som äro afsedda till aflöning åt en kanslist och två kontorister vid generalkonsulatet i London, skulle med anslaget till kontorshyra och expenser sammanföras under gemensam rubrik: "kontorskostnader och expenser". Detta förslag beror troligen på ett misstag, då på ett föregående ställe i Utskottets motivering finnes anfördt, att dessa nu ifrågavarande tjänstemän skulle hafva lön på stat. Så är likväl icke händelsen. De äro ingalunda tjänstemän på stat. Kongl. Maj:t har tvärtom beslutat, att de endast skola på förordnande tillsättas, och de kunna således när som helst från sina befattningar entledigas. Följaktligen är här ingalunda fråga om tillskapande af några nya tjänster på stat.

Det vore visserligen alldeles likgiltigt, om anslaget till generalkonsulatet i London uppfördes i ett för allt med 15,000 R:dr Hamburger Banko, eller om detsamma i särskilda poster utföres, såsom nu är förhållandet, ty Kongl. Maj:t kan alltid sedan genom instruktion föreskrifva, att så och så mycket skall anslås till hvarje tjänsteman och så och så mycket till kontorshyra och expenser. Deremot anser jag det alldeles oriktigt att sammanblanda det åt vissa tjänstemän bestämda anslag med expenserna. Dessa tjänstemän måste nemligen, ehuru icke på stat uppförda, finnas till för göromålens ordentliga gång, och det kan på intet vilkor öfverlemnas åt generalkonsuln att bestämma, huru mycket af anslaget han vill använda till tjänstemännens aflöning och huru mycket till expenser. Jag anser derföre denna skilnad böra noga iakttagas och tror på denna grund, att en framställning hos Kongl. Maj:t af en sådan anhållan, som Utskottet föreslagit, skulle vara utan ändamål.

Herr Jöns Rundbäck: För min del vill jag tacksamt erkänna det bemödande den nuvarande Utrikes-ministern haft i och för åtgärders vidtagande för inskränkning i Sveriges kostnader för generalkonsulatet i London, och då jag, så vidt jag fått reda på hithörande förhållanden, finner, att den af Kongl. Maj:t föreslagna anordningen är god och fördelaktig, så anser jag mig böra yrka afslag å Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt och bifall till hvad Kongl. Maj:t i ty fall^o föreslagit.

Medan jag har ordet, anhåller jag likväl få uttrycka den önskan och förhoppning, att likartade åtgärder äfven annorstädes i afseende å våra konsulat måtte vidtagas. Jag hyser denna förhoppning så mycket heldre som Hans Excellens sistlidne riksdag förklarade, att besparingar å denna Hufvudtitel skulle vidtagas så snart ske kunde och, att orsaken, hvarföre sådana icke redan sista året kunde gå för sig, härledde sig deraf att en viss oro, som Hans Excellens uttryckte sig, då förefanns i sinnena, som skulle kunna leda till förvecklingar. Jag tror icke, att denna oro numera förefinnes, ty mig synas nu folk och regeringar lefva i god endragt; och får man fästa afseende vid hvad de sednaste underrättelserna från England gifva vid handen, att Engelska regeringen företagit åtskilliga inskränningar i dessa utgifter till sina beskickningar, torde äfven exemplet hos oss kunna följas. Särskildt hvad beträffar vårt konsulatväsende, är det

min mening att å anslagen dertill besparingar skulle kunna ega rum, om de tre Skandinaviska rikena trädde i närmare förbindelse med hvarandra, så att de kunde representeras af gemensamma konsuler. Misstager jag mig ej alltför mycket, har denna fråga å Danska Riksdagen varit å bane, och jag ser för min del icke något skäl, hvarföre ej sådant skulle låta sig göra, om icke allestädes så mångenstädes. De kostnader Sverige nu har för sina konsuler äro på flera platser alltför höga. Jag vill endast nämna ett enda sådant ställe, nemligen Archangel. Konsuln derstädes har en lön af 10,000 R:dr, och i afseeende å hans göromål behöfver jag blott omtala, att, enligt Kommers-kollegii berättelser i ämnet, anlände till denna stad under år 1868 endast tvänne fartyg om tillsammans 152 nyläster. Icke desto mindre fick Sverige samma år till denna konsul utbetala icke mindre än 10,000 R:dr — och det är väl ändock för mycket! Jag tror, att sådana platser kunde skötas billigare, om de uppdroges åt personer, som på samma gång innehade en annan befattning.

Jag har framställt hvad jag nu yttrat såsom en önskan, icke såsom en anmärkning, och upprepar nu blott mitt yrkande, att Kammaren måtte, med afslag å Utskottets förslag, bifalla den Kongl. Propositionen i denna punkt.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde proposition på bifall till Utskottets hemställan, och, då dertill allmänt svarades nej, dernäst proposition på afslag å samma hemställan. Den sednare propositionen besvarades med öfvervägande ja, och hade Kammaren alltså afslagit Utskottets hemställan i förevarande moment.

§ 3.

Börjades föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 24, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel.

Punkten 1.

Mom. a.

Herr Statsrådet Abelin: Då vid sednaste riksdag framlades ett fullständigt utarbetadt förslag till landtförsvarets organisation, upprättadt på de af en föregående Riksdag uppställda och af mig hyllade grunder, hyste jag den, såsom jag trodde, icke alldeles oberättigade förhoppning, att detta förslag skulle, om icke obetingadt antagas, dock — såsom utgörande ett resultat af Riksdagens eget program i frågan, — välvilligt eller åtminstone med öfverseende emottagas. Huru jag i denna förhoppning gäckades, deraf hafva utan tvifvel de från förra riksdagen kvarvarande ledamöterna af Kammaren ett lifligt minne. Men om emellertid mottagandet var mindre välvilligt, ja om det till och med lätt förspordes, att man ansåg sig skyldig mot mig rikta både anklagelser och förebräelser för dessa hufvudgrunder och de resultat, som blott utgjorde konsekvenser af Riksdagens egna åsikter uti ämnet och dess uttalade önskan om detta ämnes utredning, så visade sig dock slutligen, att Riks-

dagen fann nödigt bibehålla oförändrade de grundvalar för försvaret, som förslaget innehöll. Då jag sålunda häri erhöll ett förnyadt stöd för den min åsigt i försvarsfrågan, som jag hoppas till landets båtnad skall gå segrande ur striden, ville jag icke undandraga mig att med mina krafter söka verka till lösning af det mig förelagda svåra uppdraget. Emellertid, och som det visat sig, att Riksdagen var till de med nämnda mitt förslag förenade stora omkostnader obenägen, och nekas icke kan, att vid tidpunkten för förslagets framkomst uppoffringarne för dess utförande skulle varit ganska känbara, så har jag underställt Kongl. Maj:t ett nytt förslag, der jag, med åsidosättande af det bästa, som enligt min åsigt kunnat vinnas, sökt utväg till erhållande af medel till aflöning af det oundgängligaste antalet befäl och för detta ändamål ifrågasatt en så pass stor begränsning af den äldre stamtruppens styrka som jag för min del är sinnad medgifva. Detta förslag innefattas i nu föreliggande Kongl. Proposition. Den innehåller, såsom synes, icke allenast en önskvärd och ganska vigtig reglering af nummerstyrkan inom arméens olika regementen och korpsen, utan ock en framför allt vigtig åtgärd derutiinnan att, genom öfverflyttandet utaf en del af båtsmanshållet till arméen och de derigenom uppkommande nya korpsernas försende med befäl bereda beväringen, i de orter der den hittills varit i saknad af såväl det ena som det andra, en väl behöflig likställighet med landets öfriga beväring — en likställighet hvarpå denna ungdom liksom de provinser, som den tillhör, och hvilka nu, vantlottade på försvar, äro mest blottade för fiendtligt anfall, kunna ega fullt berättigade anspråk. Med hänsyn till allt detta hade jag föreställt mig, att det i den nådiga Propositionen framställda förslaget skulle af Riksdagen med tillmötesgående emottagas, och detta så mycket heldre då förslaget icke ifrågasätter någon ökad uppoffring af medel och då det, långt ifrån att sätta i fråga en ökad uppsättning af nummer, tvärtom, då alla för försvaret anvisade krafter tagas i beräkning, innebär en väsendtlig nedsättning i de nu befintliga; då det vidare i sig innebär en länge och sedanast inom sista Riksdagen påyrkad tillökning i befålets antal och detta dertill inom de orter, der sådant nu antingen helt och hållet saknas eller är alltför otillräckligt; då det derjemte afser att bereda de provinser, som nu äro i full saknad af ett ordnad försvar, ett nöjaktigt sådant; och då det slutligen blott ifrågasätter att använda redan befintligt, för sjöförsvaret obehöfligt båtsmansskap till ett för försvaret nyttigt ändamål och såmedelst förekomma, att dyrbara försvarskrafter för lång tid onyttigt underhållas eller för all framtid gifvas till spillo.

Men hvilket skulle nu resultatet blifva, om Utskottets förslag blefve segrande? Ett sådant som, om det ej mera kan väcka öfverraskning, dock är oförklarligt och beklagligt. Huruvida Utskottets motivering löser gåtan till dess förslag, torde vara skäl att tillse. Utskottet finner att "under nuvarande förhållanden, då, enligt hvad erfarenheten nogsam t ådagalagt, meningarne angående lämpligaste sättet för landtförsvaret ändamålsenliga ordnande ännu ej låta sig förenas, skulle det icke kunna anses med nödig försigtighet öfverensstämmande, att till uppsättning af indelta soldater använda nämnda båtsmansnummer och i öfrigt inom landtförsvaret vidtaga de partiela förändringar, som blifvit af Kongl. Maj:t ifrågasatta och hvilka möjligen kunna försvåra genomförande af den orga-

nisationsplan, som framdeles kan varda af statsmakterna antagen.“ Är nu Utskottets mening den, att, så länge en olika mening finnes om lämpligaste sättet för försvarets ordnande, så länge bör man ock uppskjuta hvarje förbättring eller ändamålsenlig förändring i det närvarande, så kan man lätt förklara det slut, hvartill Utskottet kommit. Men om man, såsom sig bör, ser bort från hvarje mindre meningsskiljaktighet och ställer för sig klart det faktum, att vissa hufvudgrunder för försvarets ordnande redan finnas antagna, så kan man blott beklaga, att Utskottet vid den af Kongl. Maj:ts föreslagna öfverflyttningsåtgärden och dermed sammanhang egande tillökning af befäl fäst så ringa afseende. Att vissa sådana hufvudgrunder finnas antagna, vill jag nu söka bevisa.

1867 års Riksdag förklarade, att Svenska arméen borde bestå af stam och beväring, och vid 1869 års riksdag förkastades af båda Kamrarna ett förslag om indelningsverkets aflösning och om en armé-organisation, byggd på grundvalen af allmän värnepligt. Sammanställer jag dessa båda beslut med det emottagande förslaget om kommunalsoldater rönte, så synes mig otvifvelaktigt framgå, att Riksdagen förklarat sig för *indelt stamtrupp*. Vidare finner man, att Riksdagen uttalat sig för bibehållande af beväringen, anseende Riksdagen med rätta, att först i och med denna, arméen är kompletterad. Är det då, frågar jag, med afseende å formen för beväringssinrättningen eller å sättet för värnepligtens utgörande man skall söka de oförenliga meningar, som Utskottet finner utgöra talande skäl för en uraktlåtenhet att förse den redan befintliga beväringen med erforderligt antal alltför länge saknad befäl och nödig stamtrupp? Jag för min del tror det icke och finner icke något Riksdagens beslut, ej ens något genomfördt yttrande inom Riksdagen — dit jag ej vill räkna något flygtigt hugskott — som gifver anledning till någon den minsta tvekan om den inom Riksdagen härutinnan allmänna meningen, gående ut derpå, att denna medborgerliga pligt borde, så vidt sådant är med förhållandena förenligt, drabba alla lika. Denna åsigt fick vid 1865—1866 årens riksdag sitt första bestämda uttryck och jag har icke hört den på allvar öfvergifvas eller motsägas. Visserligen har under denna riksdag en ledamot af Första Kammaren, för hvars insigter jag hysar den största aktning, såsom en, enligt hans förmenande, riktigare grund än den nuvarande, framhållit att blott någon mindre del af beväringen borde en längre tid öfvas och med stammen på det intimaste införlifvas; men han uttryckte dervid, såsom sin bestämda åsigt, att *alla* utan undantag skulle undergå en fullständig rekrytskola, hvilken jag föreställer mig han tänkt sig till samma utsträckning som infanteriets nuvarande, eller till 42 dagar. Men denna åsigt, gående ut på allas öfning under en tidrymd något längre än den nu bestämda och på en mindre dels fullkomligare utbildande; liksom den allmänna meningen, gående i den riktning, att alla böra omsorgsfullare danas, ingalunda gifva de stöd för en åtgärd, som *försvårar hvarje framåtgående*, och än mindre för en sådan, som gör *ett tillbakagående oundvikligt*.

Utskottet har — i den omständigheten att sednaste riksdag, på förslag af Kongl. Maj:t om öfverflyttning af åtskilliga båtsmansnummer till landförsvaret, anhållit att dessa rotar i mån af inträffande afgang måtte ställas på vakans — funnit ett ytterligare skäl för sin afstyrkan utaf bifall till

Kongl. Maj:ts Proposition i denna punkt. Men om man går till motiverna för oförmälda Riksdagens anhållan, hvilka man torde få söka uti det Särskilda Utskottets Utlåtande, som föranledt denna anhållan, så finner man, att den af Kongl. Maj:t nu föreslagna åtgärden snarare innebär ett tillmötesgående af Riksdagens härutinnan uttryckta åsigt; enär nemligen Utskottet, som erkänner vigten, omtanken och klokheten af att uppsätta en stamtrupp i de orter, der sådan icke finnes, i sin hemställan föreslår, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att dessa rotar måtte i mån af afgang ställas på vakans, *för att så snart som möjligt ingå i den organisation af rikets försvar, som framdeles kan blifva antagen.* Då Riksdagen sålunda anhållit om dessa rotars ställande på vakans endast "tills vidare" och Utskottet hemställt om deras ingående så snart som möjligt i organisationen af rikets försvar, så kan med skäl frågas, huruvida icke Regeringen skulle gjort sig skyldig till en anmärkningsvärd uraktlåtenhet, om den icke redan nu föreslagit deras öfverflyttning till landtförsvaret, särdeles som deras obehöflighet för sjöförsvaret blifvit under tiden ännu mer konstaterad. Utskottet anmärker, hurusom uti det antal båtsmansnummer, eller 1,667, om hvilkas ställande på vakans tills vidare förlidne Riksdag anhöll, ingingo 260 nummer från tvänne Gotlandskompanier, hvilka icke äro i det *nu* föreliggande förslaget inbegripna, och att derutaf vill synas som om ett ännu större antal båtsmän än det nu ifrågasatta, eller 1,897, af Kongl. Maj:t ansetts kunna för sjöförsvaret undvaras. Denna anmärkning är utan tvifvel så till vida riktig, att sjöförsvaret icke torde behöfva den effektiva uppsättningen af alla de nummer, som ännu vid detsamma kvarstå, men deremot torde sjöförsvaret för egen räkning behöfva disponera öfver de från dessa nummer inflytande vakansafgifter, för att dermed anvärfva och underhålla nödigt sjöfolk. Att dessa Gotlandsnummer icke nu blifvit föreslagna att öfverflyttas till landtförsvaret, har sin förklaringsgrund ej mindre i ofvannämnda förhållande än i den omständighet, att Kongl. Maj:t af ekonomiska skäl icke ansett sig nu kunna föreslå någon organisation af Gotlandsförsvaret. Den af Utskottet anmärkta omständighet, att Herr Palander i sin motion föreslagit, "att båtsmanshället skulle upphöra att utgöra en del af sjöförsvarets personal och i sin helhet tills vidare ställas på vakans", synes mig snarare afvända än uppställa hinder emot den ifrågavarande öfverflyttningen, och detta så mycket mer som Herr Palander sjelf gjort antydning om lämpligheten af en sådan åtgärd.

Jag vill för denna gången härmed sluta, men ser med ledsnad, att Utskottets behandling af denna så väl som flera andra viktiga punkter, icke är egnad att föra ordnandet af vårt försvar ett enda steg framåt. Det är emellertid för vinnande af ett sådant steg, som jag nu anhåller om Kammarens bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i denna punkt.

Herr Mankell: Jag har begärt ordet i denna fråga för att förklara, att jag med min röst icke skulle vara obenägen understödja den i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna, men af Stats-Utskottet i förevarande punkt afstyrkta förändring, hvilken åsyftar en reglering af nummerstyrkan inom arméens särskilda regementen och korpser och anordnandet af en stam i de delar af landet, der beväringen nu saknar en sådan, dock undet det

uttryckliga vilkor att denna åtgärd betraktas såsom en interimståtgärd, en partiell förändring, som icke må fördröja den omgestaltning af vårt landtförsvar, hvilken jag jemte många med mig anser vara i hög grad nödig och af behovet påkallad. Så väl för att gifva skäl för denna min åsigt, som för att något närmare tillse, i hvilket sammanhang den föreslagna reformen står till omorganisationen af vårt landtförsvar i dess helhet, ber jag att få gå något tillbaka i tiden och dervid kasta en blick på hvad de närmast föregående Riksdagarne i detta hänseende åtgjort.

Den första större förändring, som efter 1812 års beväring författning vidtagits i afseende å landtförsvaret, leder sitt ursprung från 1856—1858 års riksdag. Denna Riksdag beslöt, att stammens och beväringens vapenöfningar skulle ökas från 12 dygn, såsom de förut varit, den förres till 20 och den sednares till 30 dygn samt rekryternas från 12 till 42 dygn; hvarjemte beväringen då fick ändamålsenligare kläder, tält och en i allmänhet förbättrad utrustning och behandling o. s. v. Vid den derpå följande 1859—1860 årens riksdag beslöts den nu gällande beväringslagen, enligt hvilken stadgades, att hälften af beväringstyrkan, om den så önskade, skulle få friköpa sig. För de penningar, som härigenom inflöto, hade man för afsigt att bilda så kallade beväringseliter, hvilket dock visade sig oändamålsenligt och misslyckadt. Under tiden derefter och till 1865 skedde ett uppehåll i denna frågas behandling vid Riksdagen, emedan deremellan landtförsvarskomitén förehade sitt arbete. Såsom man torde erinra sig, innehöll det förslag, som af denna komité efter 4 års arbete framlades år 1865, en tillökning i beväringens öfningar i så måtto, att massan utaf de värnepligtige visserligen skulle bibehållas vid 30 dagars öfning, men derjemte en fjerdedel af de approberade utlottas för att underkastas en utsträckt exercis af ända till 107 dagar -- således en fullständig rekrytöfning. Dessutom föreslog komitén, att en femtedel af de approberades antal skulle ega rättighet att friköpa sig, hvaremot tjänstebyte och lega skulle vara tillåtet dem, som deraf önskade begagna sig. Det framgick emellertid tydligt af detta förslag, att den ökade beväringstungan på sådant sätt skulle falla på de aldra fattigaste. Kongl. Maj:t antog detta förslag, men gick ändå längre i beväringsbördans olika fördelning, då han föreslog, att allenast den enligt landtförsvarskomiténs förslag utlottade fjerdedelen skulle exerceras i 107 dygn, men hela den öfriga styrkan från all öfning befrias. Riksdagen fann dock dessa vilkor alltför obilliga och värnepligten derigenom för ojemnt fördelad, hvarföre den ock afslog detta Kongl. Maj:ts förslag jemte öfriga i sammanhang dermed för försvarets ordnande föreslagna åtgärder. Härmed upphörde för en tid Regeringens iniativ i denna fråga, hvilket öfverlemnades till Riksdagen, som år 1867 tillsatte ett Försvars-Utskott, hvilket vidtog den radikala åtgärden att föreslå indelningsverkets upphåfvande mot så kallad billig och rättvis aföning, förlängning af beväringens öfningar till 60 dygn samt upprättandet af en ny stam i landsorten, hvilken, för att icke trycka så ojemnt som vår indelta armée nu gör, skulle fördelas öfver allt i landet efter befolkningens storlek och underhållas af alla i förhållande till hvars och ens årliga inkomster, d. v. s. utgöras efter samma grund som andra artikeln bevilning. Emellertid antog icke Riksdagen detta Utskottets förslag, utan aflät i stället en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t, hvaruti hemställ-

des, att indelningsverket ettdera måtte lindras *eller* aflösas, och derjemte den grundsatsen uttalades att arméen borde bestå af stam och beväring. Sedermera hvilade frågan under tvänne år till 1869, då nuvarande chefen för Landtförsvars-departementet framlade för Riksdagen sitt förslag till landtförsvarets omorganisering, hvars hufvudsakligaste grunddrag voro: att indelningsverket visserligen icke skulle aflösas, men ändock lindras genom bördans jemkning; att stammen skulle ökas med 6,000 man och beväringsexercisen förlängas från 30 till 60 dygn; att de afsutna kavalleriregementernas rusthåll skulle förändras till rothåll och en jemkning af de särskilda regementena företagas. Emellertid fann Riksdagen icke för godt att antaga detta förslag af skäl, som jag icke nu vill vidröra, men beslöt i stället, att en del för sjöförsvaret umbärligt båtsmanshåll skulle tillsvidare sättas på vakans; att rusthållsinfanteriets vakanser, såvida vederbörande rusthållare gingo in på detta vilkor, skulle förlängas till 1873 års slut, eller i annat fall dessa rusthåll roteras och rustningsräntorna indragas till Staten; att Staten skulle öfvertaga de beridna rusthållens utrustning, samt att slutligen underbefälsskolor skulle inrättas och marinregementet minskas.

Sedermera har den mening blifvit uttalad, att, med anledning af den olikhet i åsikter, som visat sig vara rådande dels emellan Regeringen och Riksdagen och dels emellan Riksdagens båda Kamrar, man tillsvidare borde uppskjuta alla större reformer i afseende å försvarsväsendet och låta frågan om dess slutliga ordnande hvila några år, för att under tiden de stridiga åsikterna möjligen skulle kunna jemkas till hvarandra. Äfven jag delar denna mening, dock icke sålunda, att jag anser det ingenting skulle nu vara att göra för ett slutligt åvägabringande af den stora reformen, utan har jag trott att man borde begagna sig af denna mellantid till förberedande arbeten och isynnerhet till utredning af åtskilliga ännu oklara förhållanden, hvarföre jag ock väckt motion om aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning, huruvida indelningsverket kunde aflösas och ny stam uppsättas utan ökade bördor. Jag tror det vore ganska nyttigt, om en sådan utredning kunde ske; den skulle sannolikt lemna högst viktiga bidrag till arméfrågans lösning.

I sammanhang härmed tager jag mig friheten erinra om de olika kastningar, som hos oss gjort sig gällande i afseende å försvarsfrågan, kastningar som visat sig än i en alltför långt drifven likgiltighet för dessa ämnen, än i en alltför stor skrämsel att våra försvarsanstalter icke skulle vara så ordnade som vederborde, hvilket dock icke hindrat att, så snart tillståndet i Europa blifvit lugnare, har man åter försjunkit i nyssnämnde likgiltighet. Det finnes dock en mellangrad mellan dessa ytterligheter, det är *de partiella reformerna*. Enligt min åsigt åtminstone, är det nemligen orätt att, emedan man icke genast kan vinna det stora mål man eftersträfvat, tillbakavisa alla partiella reformer. Kriget är en praktisk sak, som måste behandlas på ett praktiskt sätt. Krigsinvärningarne, på samma sätt, få icke vara alltför mycket beroende af förut uppgjorda teorier, hvilka i och för sig kunna vara ganska riktiga, men hvilkas utförande kan vara förenadt med många svårigheter. Man måste tänka sig, att krig kan inträffa när som helst, och ur denna synpunkt ega de partiella reformerna ett bestämdt företräde framför detta stillastående, detta

alltför ihärdiga fasthållande vid det gamla, från hvilket man icke vill vika ett steg, emedan man icke på en gång kan få det nya, som man eftersträfvat.

Den nuvarande chefen för Landtförsvars-departementet har, något för sent enligt min åsigt, likväl tidigt nog för att icke sätta alltför mycket på spel, sedan hans stora förslag blifvit af Riksdagen afslaget, med framgång beträdd de partiela reformernas bana på ett sätt, som jag anser kräfvat såväl arméens, som nationens stora tacksamhet. Det tillkommer visserligen icke mig att lofprisa hvad han i den vägen gjort, men jag kan icke underlåta att erinra om några af de reformer som genom hans åtgärd kommit till stånd. Främst af dessa sätter jag den generalordres, hvari anbefalles att beväringen under andra mötet skall lägga tillsammans med och öfvas i förening med stammen. Jag anser denna vara den viktigaste reform som åvägabragts sedan 1856, och, till följd af det motstånd den från vissa håll rönt, sluter jag att svårigheterna för dess genomdrifvande måtte hafva varit ganska stora. Vidare har Herr Chefen för Landtförsvars-departementet anordnat en noggrannare approbering af beväringen, meddelat den tillåtelse att, om den så önskar, begagna egna kläder, upphäft skilnaden mellan studentbeväringen och annan beväring, och för nästkommande år utlofvat, att beväringen skall få exercera med de nya gevären, hvilket också är af stor vikt, om beväringsofningarne skola medföra åsyftad verkan. Ytterligare har han ombesörjt fältsignalerings och arméens förseende med ett tillräckligt antal krigsdugliga gevär. I afseende å krigsbildningen har genom hans åtgörande krigsskolan vid Carlberg blifvit omorganiserad och undervisningen så fördelad, att de humanistiska ämnena blifvit skiljda derifrån; hvarjemte eleverna blifvit ställda under krigsartiklarne. I förbigående ber jag likväl få anmärka, att jag ej kan gilla den läromethod och den fördelning af läroämnen, som blifvit införd. Derjemte hafva underbefälsskolor blifvit inrättade å Carlsborg och i Stockholm, af hvilka man väntar sig rätt vackra resultat. Ett nytt exercisreglemente är under omarbetning, timmermän utbildas inom hvarje kompani och fortifikationen sysselsättes med en mängd praktiska öfningar.

Herr chefen för Landtförsvars-departementet har således efter mitt förmenande med icke så små steg framskridit på de mindre reformernas väg, och jag anser att Riksdagen bör i denna fråga lemna honom sitt understöd. Granskar man närmare det af honom framställda förslag, som nu föreligger till afgörande, finner man att detsamma förnämligast består af fyra åtgärder, af hvilka den mest betydande är öfverflyttning till landtförsvaret af 1879 båtsmansrotar. Jag har alltid hyllat den åsigt, att man skall taga från sjöförsvaret och lägga till landtförsvaret, emedan det förra i alla fall aldrig numera kan blifva så utvidgadt, att det kan hindra en fiendes landstigning på våra kuster, och därför städse måste spela en sekundär rol i vårt försvar. Landtförsvaret är numera hufvudsak, och detsamma måste först utvecklas till en sådan grad, att det är betryggande för rikets försvar; först derefter kommer ordningen till sjöförsvaret.

Jag har nu försökt moget öfverväga, om den nyssnämnda öfverflyttningen skulle medföra ökade bördor för de rust- och rothållare som deraf komme att träffas, men jag må bekänna, att jag icke kunnat upp-

täcka något sådant. Vakansafgifterna äro i det aldra närmaste lika — nemligen 108 à 109 R:dr — såväl för båtsmän som soldater. Man anser också allmänneligen, att dessa bördor trycka ungefär lika. Icke heller har jag kunnat finna att denna öfverflyttning skulle innebära ett fastläsande eller fastbindande af indelningsverket, hvilket skulle omöjliggöra eller försvåra ett framtida upphäfvande af detsamma, när allmänna meningen emot denna institution blifvit så stark, att den kan genomdrifva denna reform. Om dessa rotar ställas på vakans, besättas med båtsmän eller med infanterister, är ur nyssberörda synpunkt alldeles likgiltigt; indelningsverket är i det ena som andra fallet hvarken mer eller mindre svårt eller lätt att rubba. Således tror jag mig, med den verkan min stämma möjligen kan ega, kunna försäkra, att uti den här ifrågasatta åtgärden icke ligger någonting som kan förhindra eller försvåra indelningsverkets upphäfvande.

En annan af de fyra åtgärder jag förut antydt, såsom varande de förnämsta i det nu förevarande förslaget, gäller uppsättande af 300 värfvade nummer. Äfven i denna åtgärd finnes icke någonting, som skulle innebära någon svårighet vid oftabemälda reforms genomförande, emedan naturligtvis ingenting är lättare än att när som helst indraga dessa nummer, som äro kontant aflönade.

Deremot fruktar jag verkligen, hvad beträffar de öfriga tvänne visserligen obetydliga åtgärderna, nemligen uppsättandet af 50 *ny*-roterade nummer i Axbergs m. fl. socknar och uppsättning af de 44 nummer, som nu göra tjenst som stadsvakt i Göteborg, skall innebära en ökad tunga för den del af befolkningen, som deraf komme att drabbas. Hvad angår Axbergshemmanen, äro de nu i full paritet med öfriga hemman inom riket som tillhöra den nya ordinarie roteringen: de betala vakansafgift i fred med skyldighet att uppsätta karl i krig. Dessa afgifter äro dock betydligt lindrigare, än det för dem skulle blifva att nu nödgas uppbygga torp och förse dem med jord jemte öfriga onera. Den första uppsättningen åtminstone måste utan tvifvel blifva temligen kännbar; man har uppgifvit ända till 1,000 R:dr.

Med anledning deraf vill jag för min del afstyrka bifall hvad vidkommer denna punkt. Äfven med afseende å de rotar, hvilkas soldater nu utgöra stadsvakt i Göteborg, befarar jag att de utaf en dylik uppsättning af torp m. m. skulle komma att tryckas allt för tungt, hvarför jag hyser tvekan för att bifalla detta. — Men om man undantager dessa mindre olägenheter, kvarstå dock i förslaget åtskilliga stora fördelar, bland hvilka den största och viktigaste säkerligen är den, att de särskilda regementenas och korpsernas styrka jemnas till samma belopp, så att bataljonerna blifva lika stora. Det har nemligen vid alla tillfällen hittills yppat sig stora, att icke säga oöfvervinneliga svårigheter att införlifva beväringen med stammen på ett likartadt sätt, så länge bataljonernas styrka varierat så betydligt som från 300 till 600 man, och detta blir, i händelse af krig, en i sanning mer än svår sak att genomföra. Dernäst kommer den redan förut påpekade fördelen, att, då det finnes flera icke obetydliga delar af riket, som nu sakna stam för beväringen, dessa orter komma att erhålla en sådan. Härtill kommer också, att Norrlands försvar i väsendtlig mån förstärkes genom dessa trupper, hvilka eljest skulle

för sjöförsvaret på ett mindre fruktbarande sätt användas. Norrland är i afseende å sitt försvar nästan lika mycket hänvisadt till sina egna krafter, som Gotland, och svårt blir att i händelse af krig ditsända förstärkningar, hvarföre det också är af vigt att ortförsvaret, så vidt ske kan, förstärkes.

Vidare innehåller förslaget en förminskning i de värfvade truppernas styrka, som redan länge af allmänna meningen varit påkallad, nemligen Marinregementets från 800 till 500 man, och Wermlands jägare från 600 till 500 man.

Man har invändt, att detta förslag skulle innebära en tillökning i stammens styrka; och det kan så synas, om man endast ser på landttrupperna och förglömmer att en mängd båtsmansnummer gå bort från sjötrupperna. Tager man åter stammens styrka gemensamt för landt- och sjöförsvaret, framgår att förslaget i stället innehåller en förminskning af stamtrupperna med 600 man.

Slutligen vill jag tillägga, att det aldrig skulle fallit mig in att tillstyrka den ifrågakomna öfverflyttningen af båtsmanskapet till landtförsvaret, om densamma förorsakat någon förhöjning i anslag eller några ökade utgifter för ögonblicket eller tyngre bördor, men, såsom herrarne sett, finnes något sådant icke för handen. Den enda direkta utgift denna åtgärd kan medföra äro de 200,000 R:dr till den första uppsättningens beklädnad m. m., som Kongl. Maj:t velat taga ur beväringens fonden. Jag skulle dock helst hafva önskat, att beväringens fond fått bibehållas ofkortad för sitt ursprungliga ändamål. Denna fond afser nemligen ett högst viktigt ämne, nemligen uppsättande af reservbefäl ur beväringens egna leder, och äfven om elitinrättningen visat sig misslyckad, tror jag dock icke man bör misströsta och afstå ifrån att söka påfinna något annat mera lämpligt medel för det afsedda ändamålet; och ifall detta skulle lyckas, som jag vill hoppas, vore nog förmånligt att ega nämnda beväringens fond ofkortad i behåll. Med fästadt afseende å statsverkets nuvarande tillstånd vill jag emellertid icke nu framhålla det bestämda yrkande, att den nyssförmälda delen af fonden *icke* må uttagas och användas på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, ehuru jag icke kan underlåta att förklara, att jag tror det den förevarande framställningen utaf Herr chefen för Landtförvarsdepartementet gifvit andra anledning till åtskilliga funderingar på denna fond för andra ändamål, för hvilka den alldeles icke kan vara afsedd; hvadan målhända Herr chefens förslag i denna väg varit något förhastadt.

Då nu ett bifall till den första punkten i Stats-Utskottets föreliggande Utlåtande uti sig innebär ett bifall till de tre öfriga punkterna, med hvilka den står i sammanhang, vill jag för min del yrka att alla fyra punkterna varda af Kammarerna återförvisade till förnyad behandling af Stats-Utskottet.

Herr Almqvist: Såväl vid 1867 som 1869 års riksdag egnade Representationen en omsorgsfull pröfning åt frågan rörande vårt landtförsvares ordnande. Resultaten af de öfverläggningar och det noggranna begrundande, som då kom denna fråga till del, hafva redan blifvit af den föregående talaren utvecklade. Jag ber derföre endast att i korthet få

sammanföra de tvänne viktigaste, vid hvilka jag egentligen vill fästa mig i följande framställning.

År 1867 beslöt Riksdagen att såsom sin åsigt uttala, att arméen borde ordnas genom stam och beväring, och 1869 års Riksdag förklarade, att indelningsverket icke borde aflösas, och att landtförsvaret ej borde ordnas endast efter allmän värnepligt. Härtill kan läggas, att Riksdagen 1867 äfven uttryckte den meningen, att så väl betälet vid arméen som isynnerhet det, hvilket öfvade beväringen, borde ökas samt ett proportionerligt förhållande mellan stam och beväring åvägabringas. Det synes mig således, att den nådiga Propositionen, Kongl. Maj:t nu aflåtit till Riksdagen i föreliggande ämne, gått Riksdagens uttalade åsichter till mötes. Jag tror också, att den tanke, som af Riksdagen blifvit uttalad och hvilken Kongl. Maj:t önskade få tillämpa, nemligen uppsättning af en stam i de orter, der sådan icke finnes, för att med densamma införlifva beväringen, tarfvar en snar verkställighet. Denna stam skulle nemligen ej blott i krigstid och under vådliga politiska brytningar, utan äfven vid öfningarne i fredstid, vara beväringen till ofantligt stor nytta. De, som en längre tid egnat sig åt arméens tjenst, hafva en nogsam erfarenhet derom, att beväringen, lemnad åt sig sjelf, icke kan tillförsäkra oss den trygghet, som man af den måste förvänta. Den är för ung; den eger icke den fysiska och moraliska styrka, som de äldre soldaterna ega. Den är ej heller van vid den disciplinära ordning, hörsamhet och sammanhållning som är af yttersta vigt hos en trupp. Den behöfver ett stöd, en anslutningspunkt. På grund af den erfarenhet, jag under 30 års militärisk tjenstgöring varit i tillfälle att förvärfa, är jag af den fasta öfvertygelsen, att, i fall vi af beväringen skola få något verkligt gagn, vi böra se till, att den under fredstiden får öfvas och ligga tillsammans med stammen, och att i farans stund vid dess sida alltid ställes en i förhållande till dess styrka lämpad nödig och behöflig stamtrupp. Allt hvad som således kan göras för åstadkommande af en sådan stamtrupp, der den icke finnes att tillgå, är därför, i min tanke, af högsta behof påkalladt, hvadan jag alltså anser, att Riksdagen skulle handla ganska illa, om den afsloge den Kongl. Propositionen i denna del. Jag ber att härvid särskildt få fästa mig vid de Norrländska orterna och deras förhållanden. Såsom den nästföregående talaren antydde, och hvori jag i allo instämmer, lära i händelse af ett krig vi icke mera kunna blifva herrar på Östersjön utan tvärtom derifrån alldeles utestängas. Allt hvad vi i dylikt fall kunna påräkna är att möjligen hindra fiendens landstigning och försvara oss mot honom med våra landttrupper. Under kriget blifva ock alla trupptransporter de Norrländska och landets öfriga provinser emellan säkerligen ganska svåra, om ej omöjliga; man torde då inom de Norrländska provinserna blifva reducerad till den truppstyrka, som derinom uppsättas. Allt går an nedåt landet, der man har jernvägar och andra lättare kommunikationer, men tänk i Norrland, der man icke eger mer än en enda väg, liggande utmed kusten och hvilken af en fiende kan ockuperas när som helst och hvar som helst, der kan man icke påräkna bistånd i detta afseende från andra orter. Vi böra äfven ihågkomma, att från norra gränsen af Helsingland till den nordligaste delen af vårt land är en väglängd af närmare 100 mil, och att vi inom hela denna långa landsträcka icke ega

mer än omkring 700 nummer effektiv trupp med en beväring, uppgående för hvarje åldersklass till något öfver 2,000 man. Skulle nu tvänne åldersklasser af beväringen uppkallas tillika med den effektiva truppen, så uppginge ju de förre till något mer än 4,000 och den sednare till 700, så att dock ej hela styrkan belöpte sig till fullt 5,000 man — en missproportion så stor så väl hvad försvarskrafterna som förhållandet mellan stam och beväring beträffar att den icke kan gifva den ringaste trygghet för försvaret eller motsvara de billigaste anspråk. Om vi endast fästa oss vid förhållandena i Medelpad och Angermanland, der alldeles ingen stamtrupp finnes, så se vi att der uppgår beväringen för hvarje åldersklass till 900 man. Men denna beväring har i brist på stamtrupp icke erhållit den öfning, som Kongl. Maj:t anbefallt för beväringen, nemligen att den under andra årets möten skall förläggas och öfvas tillsammans med stamtrupp, såväl för att få mera vana vid det tekniska af det militära yrket som ock för att af de äldre kamraterna insupa den sanna militära andan, lydriad och diciplin samt aktning för lagen; ej eller fått tillfälle deltaga i större, mera omfattande öfningar, hvilka för truppers danande äro af så stor betydelse och hvilka endast kunna ega rum med fullständigt öfvade trupper.

Dessa provinsers beväring har hittills varit i saknad af sådana öfningar och kommer fortfarande att blifva det, till dess inom dessa provinser stamtrupp uppsättes. Jag anser således att, genom det förslag Kongl. Maj:t framställt om öfverflyttande till arméen af vissa för båtsmanshållet öfverflödiga nummer och hvad Kongl. Maj:t i öfrigt föreslagit, en stor och väsendtlig brist, som nu förefinnes, blefve afhjelpat till båtnad för vårt försvarsväsende i allmänhet inom landet, men isynnerhet hvad beträffar de norra delarne deraf. Det synes mig också vara så mycket större skäl, att vi nu fästa oss vid Kongl. Maj:ts förslag, som Kongl. Maj:t försökt anordna hela denna viktiga förändring på ett sådant sätt, att vi icke derigenom skulle behöfva vidkännas någon vidare uppoffring hvarken från statsverkets eller rotehållarnes sida. Hvad rotehållarne särskildt beträffar, så tror jag att de, åtminstone inom Norrland, med tillfredsställelse skulle emotse den ifrågasatta förändringen. Rotehållarne inom samtliga Norrländska länen hafva blifvit öfver förändringen hörde, och vidkommande särskildt de nordligaste länen, der båtsmän äro roteerade och der nummerstyrkan utaf båtsmän utgör 457, är jag i tillfälle upplysa, att, på tillfrågan af Konungens Befallningshafvande i länen, alla dessa 457 nummer, med undantag af blott 23, förklarar sig nöjda med förändringen, blott ej ökade kostnader eller större besvär än hvad nu är fallet drabbade dem. Jag ser i detta faktum ett ganska talande bevis för att rotehållarne sjelfva inse vigten och betydelsen utaf att få en stamtrupp der upprättad. De hafva dock, som jag nämnt, vid afgifvande utaf sina förklaringar fäst at det vilkor, att icke större kostnader i afseende å rekrytering och truppens underhåll än de nuvarande skulle drabba dem; och jag tror man icke behöfver befara att sådant, skall blifva fallet, utan tvärtom kan antaga, att det nya rotehållet skall blifva billigare.

Efter de beräkningar jag erhållit, går båtsmanshållet, åtminstone inom Westerbotten, till 50 procent mer än rotehållet för Fältjägarne inom dessa orter. Inom de orter åter der stamtrupp icke finnes, synes båtsmannens underhåll uppgå till lika mycket som underhållet af en in-

delt soldat; hvarföre ock Kongl. Maj:t föreslagit, att vid öfverflyttningen af båtsmansnumren de nya rotehållarne skola befrias från truppens beklädnad, hvilken öfvertages af Staten. Mig synes således, såsom jag sagt, icke något hinder från rotehållarnes sida möta för den föreslagna förändringen, utan tvärtom ett mycket godt och tillfredsställande tillmötesgående. Jag nämner detta såsom ett talande skäl för sjelfva saken, ehuru jag anser, att Kongl. Maj:t och Riksdagen, i öfverensstämmelse med 80 § Regeringsformen, skulle kunna föreskrifva en sådan förändring utan rotehållarnes hörande; men så mycket mer glädjande måtte det vara att få erfara att rotehållarne sjelfva äro för reformen benägna. Hvad åter angår öfverförandet af nu tjenande manskap från flottan till arméén, torde måhända någon svårighet kunna möta; men jag är öfvertygad om, att de fleste af båtsmännen, om Kongl. Maj:t skulle anbefalla dem till tienstgöring såsom landt-trupp, skulle med tillfredsställelse underkasta sig en sådan,

För att icke djupare inlåta mig i frågan, som redan nu kan anses vara tillräckligt utredd, ber jag endast få fästa mig vid Stats-Utskottets motivering för afslag å den nådiga Propositionen. Stats-Utskottet säger, att, "då, enligt hvad erfarenheten nogsamt ådagalagt, meningarne angående lämpligaste sättet för landtförsvarets ändamålsenliga ordnande ännu ej låta sig förenas, kan det icke anses med nödig försigtighet öfverensstämmande att till uppsättning af indelta soldater använda nämnda båtsmansnummer o. s. v."

I detta fall tillåter jag mig endast att, med begagnande af Utskottets egna ord och blott med en liten förändring af desamma, hemställa, huruvida det "kan anses vara med nödig försigtighet öfverensstämmande" att till en oviss framtid uppskjuta den enklaste och nödvändigaste förändring till det bättre af vårt landtförsvaret. För min del tror jag i motsats dertill, att just nu rätta tidpunkten vore inne att vidtaga ifrågasvarande förändring och att ett sådant steg borde ega företräde framför ett fördröjande med frågans afgörande, till dess — möjligen i en aflägsen framtid — Regering och Riksdag kunna blifva ense om hvilken organisation vårt försvarsväsende bör undergå.

Dessutom har Utskottet sagt, att ett hinder för förändringens antagande nu vore att söka uti den af Herr Palander väckta motion om reorganisation af vårt sjöförsvaret. Det är redan af en föregående talare påpekadt, att så icke är förhållandet, utan att tvärtom denna förändring erhåller ytterligare stöd af denna motion, ifall den vinner Riksdagens bifall. Motionen afser nemligen antingen öfverflyttning från flottan till landtförsvaret eller ställande på vakans utaf den del af båtsmanshället, som, enligt motionärens åsigt, skulle vara för flottan öfverflödig.

Af dessa skäl och då Utskottet i öfrigt icke anfört annat än att sistlidne Riksdag uttalat sin åsigt om lämpligheten af det öfverflödiga båtsmanshällets ställande på vakans, anser jag icke anledning vara för handen att afslå Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, utan tvärtom att bifalla densamma, helst ett sådant beslut måste anses såsom en förberedande åtgärd för den förändring af båtsmanshället, som framdeles skulle finnas af behovet påkallad

Hvad

Hvad slutligen angår Kongl. Maj:ts förslag om användande af 200,000 R:dr utaf beväringsskatten för nu ifrågakommande ändamål, anser jag, i motsats till den siste värde talaren, att detta ändamål ligger så nära intill beväringsskattens ytterligare utbildning, att dessa medel äro mycket väl egnade för ett sådant användande, så att Riksdagen synes mig kunna, utan att se efter om medlen i en framtid kunna för beväringsskattens utbildande behövas, gilla den Kongl. Propositionen i denna del.

Jag kommer att lägga min röst för afslag å Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt och bifall till den Kongl. Propositionen, men för den händelse att en återremiss skulle ifrågakomma af denna punkt, så anhåller jag, att Utskottet vid ytterligare pröfning af denna fråga ville taga i öfvervägande, huruvida, om den Kongl. Propositionen icke kan antagas i sin helhet, Kongl. Maj:ts förslag dock måtte kunna antagas, i hvad som angår de Norrländska orterna.

Med Herr Almqvist förenade sig Herr *Östman*.

Herr Peter Andersson: Jag vill ej inlåta mig på frågan om ändamålsenligheten och nyttan af att till landtförsvaret öfverföra en del båtsmansnummer, ty jag anser mig ej i detta ämne ega tillräcklig sakkännedom. Jag har endast begärt ordet för att uttrycka min åsigt, att det icke vore välbetänkt att helt enkelt afslå Utskottets hemställan i denna punkt. Deremot anser jag det vara lämpligast att återremittera punkten, och detta så mycket heldre som flera frågor rörande hela båtsmanshållets aflösning för närvarande äro under Riksdagens pröfning. Då nu alla dessa stå i nära sammanhang med hvarandra, torde de äfven samtidigt böra behandlas och definitivt afgöras. Upplysningsvis får jag nämna, att Första Kammaren af sådan anledning återremitterat punkten, och derföre ökad anledning till återremiss, jembväl af denna Kammare. I händelse likväl att Kammaren emot förmodan icke besluter sig för ärendets återremitterande till Stats-Utskottet, hvilket jag helst önskar, kommer jag att gifva min röst för antagande af Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen *Mannerskantz*: Man har stundom fått höra den åsigt uttalas, att en representant icke vore berättigad att särskildt föra talan för sin orts intressen. För min del kan jag icke erkänna rättmätigheten af detta påstående, ty om någon skall vara icke blott berättigad utan äfven förpligtigad att föra sin orts talan, så måste det väl vara den, som bäst känner förhållandena i den ort han representerar. Utgående från denna synpunkt får jag uttala den öfvertygelse, att Kongl. Maj:ts förslag att förvandla det inom Södra Möre härad befintliga båtsmanshållet till soldathåll skulle under vissa förutsättningar vara i hög grad gagneligt och önskligt att få genomfördt.

Då Svenska flottan af Konung Carl XI totalt omorganiserades och dess hufvudstation förlades till Carlskrona, vidtogs i sammanhang dermed den genom maktspråk genomdrifna tvångsätgården, att ålägga jordegarna inom Blekinge och Södra Möre härad att för flottans behof hålla ett jemförelsevis vida större antal båtsmän, än någon annan ort i riket ålades

att hålla soldater eller ryttare. Under bördan af denna skyldighet hafva dessa i öfrigt af naturen lyckligt lottade trakter hållits nedtryckta och derigenom icke med sådan framgång, som eljest, kunnat fortgå på utvecklingens bana. Det har derföre ända sedan början af detta århundrade upprepade gånger blifvit ifrågakäldt vid riksdagarne och inför Kongl. Maj:t att befria dessa orter från åtminstone en del af detta tryckande onus, men aldrig tillförene har det yppat sig ett så gynnsamt tillfälle som nu att i detta afseende på samma gång se det allmänt och de ifrågavarande orternas intressen till godo. Då i följd af inträffade förändringar i sjöförsvarets materiel detta vapen icke längre fordrar för sitt användande en så talrik truppstyrka som förr, och då det måste vara oförmligt att fortfara att hålla ett större antal båtsmän än som för flottans behof är erforderligt samt då sålunda en förminskning af detta antal ju förr dess heldre måste ske, böra väl fördelarne af en sådan åtgärd företrädesvis tillskyndas de orter, som bevisligen äro mest berättigade att komma i åtnjutande af denna indirekta lindring i den tunga bördan, som de under så lång tid haft att bära. Jag måste nemligen härvid särskildt framhålla och betona den disproportion emellan den besutna och obesutna befolkningen, som i följd af det alltför talrika båtsmanshållet eger rum, alldenstund båtsmännen, med sina familjer inom Södra Möre kunna anses utgöra en tiondedel af hela folkmängden inom denna ort, och vill man sammanräkna alla dessa båtsmansfamiljer och dem som äro att anse som afkomlingar efter båtsmän, torde de tillsammans utgöra en femtedel eller en sjettedel af hela denna ords folkstock, och det bör vara lätt att inse hvilken tillökning i ortens fattigvårdsbördan genom denna oproportionerligt talrika lösa båtsmansbefolkning måste förorsakas. Det måste således ur ekonomisk synpunkt vara en stor fördel för orten att få den ifrågasatta förändringen verkställd, så framt — såsom väl meningens måste antagas vara — det antal båtsmansnummer, som icke föreslagits att öfverflyttas till landtförsvaret — kommer att indragas eller ställas på vakans, så att derigenom en minskning vinnes i det antal krigsfolk, som orten måste underhålla. Men icke blott ur ekonomisk utan äfven ur militärisk synpunkt måste den föreslagna förvandlingen af båtsmanshållet till soldatbåll vara för orten fördelaktig. Otvifvelaktigt är, såsom här äfven blifvit framhållet, att Norrland i främsta rummet är i största behof af att erhålla en starkare försvarsorganisation; men dernäst tvekar jag ej att gifva företrädet i detta afseende åt den ort hvarom jag nu talar, eller den sydöstra del af landet som utgöres af Södra Möre och Blekinge, ty denna landsdel måste på samma gång den saknar ett kraftigt och sjelfständigt ordnadt försvarsväsende, äfven enligt min uppfattning anses utgöra en särdeles lockande trakt för emottagandet af ett fiendtligt anfall, alldenstund den är försedd med djupa och förträffliga hamnar och ett långsträckt sund, hvarest en fiendtlig flotta hvar som helst kan lägga sig för ankar, och hvarest den på ena sidan om sig har en förträfflig kornbod och på den andra en rik tillgång på kreatur. Härigenom kan en fiende vid en landstigning å denna ort dels ganska lätt förskaffa sig nödig proviant för sin armé, dels äfven komma i tillfälle att inåt landet framskjuta en truppstyrka, som afskär det sydliga Sveriges förbindelse med de öfre delarne af landet. Jag anser derföre det vara fullt skäl att

inom denna ort söka åstadkomma ett starkare ortförsvar genom att der, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, organisera en väl öfvad stam och ett fullt dugligt befäl till ledare och lärare för den talrika beväringssstyrka, som derinom finnes. Stats-Utskottet har dock icke nu funnit sig kunna förorda Kongl. Maj:ts förslag härom, emedan Utskottet icke ansett några partiela förändringar böra göras i vår nuvarande arméorganisation, utan den tid böra afvaktas då man hunnit blifva ense om hufvudgrunderna för en total ombyggnad af vårt försvarsväsende. Jag tror mig dock hafva i den af mig framlagda motionen framställt åtskilliga förslag, hvilka, om de rätt tillämpades, skulle vara väl egnade att utgöra en bemedling och öfvergång från den gamla till den nya arméorganisationen. Ehuru det för närvarande icke torde vara tillfälle att ingå i någon närmare redogörelse för detta mitt förslag, anser jag mig dock i förbigående böra nämna, att man för att förbereda den nya organisationen, som till ett af sina hufvudsyften har att indraga eller aflösa det gamla indelningsverket, väl i främsta rummet bör söka komma till en viss siffra öfver de årliga afgifter som från rust- och rotehållarnes sida med stöd af förut varande förhållanden, såsom grund för lindringen eller aflösningen, olika inom olika orter böra bestämmas att utgöras, äfvensom ock, att man bör ställa till, att det hädanefter må blifva armébefällets och icke de rust- och rothållningsskyldiges pligt eller bestyr att anskaffa soldat; — och i begge dessa afseenden hafva bestämmelser af mig blifvit föreslagna.

Derjemte har jag äfven som ett önskningsmål både för det blifvande öfver- och underbefålet och för stamtruppen inom ifrågavarande ort uppställt vida högre fordringar på deras duglighet än dem de för närvarande kunna anses motsvara och jag har dermed afsett att denna stam, för att rätt uppfylla det viktiga kall som densamma åligger, skall vid dertill inrättade militära läroanstalter utdanas till att inom kommunerna kunna anställas såsom duglige och nitiske lärare i vapenföring för den uppväxande manliga ungdom, som de, när en gång anfallets stund kommer, såsom ledare böra föra i striden. Då jag sålunda instämmer i hufvudsyftet af Kongl. Maj:ts Proposition, att förvandla båtsmanshållet i Södra Møre till soldathåll, anser jag det dock för mig vara en pligt att dervid göra det uttryckliga förbehåll, att de rustnings- och roteringsskyldige genom den föreslagna förändringen icke må komma att hårdare betungas än de hittills varit, samt att följaktligen påyrka att några tryggande bestämmelser i detta syfte må komma att inflyta i den skrifvelse till Kongl. Maj:t, som möjligen angående denna fråga kommer att af Riksdagen aflätas. Det är visserligen sagdt här, att det ej skulle blifva förenadt med större kostnad att uppsätta och underhålla en soldat än en båtsman. Detta kan möjligen vara samnt, men det kan också lätt hända att soldatrustningen i framtiden utfaller dyrare än båtsmansunderhållet, och för rust- och rotehållarnes säkerhets skull anser jag det derföre vara af vikt att på förhand uppställa sådana vilkor som jag har antydt, och hvarigenom man borde förvissa sig, att de rustningsskyldige jordegarna icke skulle blifva hårdare betungade än de förut varit, samt uttryckligen bestämma, att den del af den nuvarande båtsmansstyrkan, som Kongl. Maj:t icke föreslagit skola förvandlas till soldathåll, borde indragas eller för all framtid hållas obesatt. Att deremot ställa alla numren på vakans, såsom

Utskottet tyckes åsyfta, skulle icke blott i militäriskt hänseende, genom förlusten af den tillämnade stamtruppen, vara orätt, utan det vore äfven ur ekonomisk synpunkt oklokt, ty derigenom skulle alla de vakansafgifter, som från orten måste utgöras, icke kunna komma jordegarna inom denna landsdel så till godo, som om de der användes till underhåll af den tillämnade stamtruppens befäl och manskap, utan den skulle i stället helt och hållet dragas derifrån, och det skulle dessutom blifva ett alltför tvärt afbrott att på en gång beröfva orternas talrika obesutna befolkning hela den tillgång å försörjningsmedel, som båtsmanstjänsterna hittills för dem innefattat. Med några tillägg till skydd för den ifrågavarande ortens berättigade intressen skulle jag sålunda vara benägen att bifalla Kongl. Maj:ts föreliggande förslag. Men då det torde vara svårt att vid detta tillfälle närmare formulera hvad jag önskar få tillagdt, hemställer jag om det ej vore lämpligast att i angifna syfte ifrån Kammararen återremittera denna punkt till Utskottet, helst Första Kammararen redan fattat ett dylikt beslut. Jag hoppas nemligen, att Utskottet i sådant fall skall egna mera tid och uppmärksamhet åt denna fråga, i synnerhet som derigenom det blefve utsigt för att densamma komme att af Riksdagen behandlas och afgöras i sammanhang med Herr Palanders motion i samma ämne. Skulle deremot nu det föreliggande förslaget definitivt afgöras, så kunde deraf blifva en följd, att man sedermera angående Herr Palanders motion antingen ej kunde fatta *något* beslut, enär frågan ju redan vore afgjord, eller ock af samma skäl kunde blifva förhindrad att lemna sitt bifall till den hemställda det Särskilda Utskottet rörande dennes motion kommer att afgifva.

Jag anser sålunda att ingen i denna Kammarare borde motsätta sig denna återremiss, som nu af mig och förut af flere föregående talare, blifvit påyrkad. Det må tillåtas mig att ännu en gång upprepa önskvärdheten deraf, att Stats-Utskottets medlemmar — derest, såsom jag hoppas, återremissen bifalles — vid denna förnyade behandling af ärendet med något mildare hand skola behandla denna viktiga fråga, om huru inom några för anfall blottställda delar af landet vårt försvar skall lämpligast ordnas för att derigenom den största möjliga trygghet och säkerhet der skall kunna ernås. Det är nemligen allt annat än välbetänt att, såsom hittills skett, af en eller annan förevändning oupphörligt undanskjuta detta maktpåliggande ämne, huru vi skola kunna gifva tillräcklig styrka åt vår försvarsorganisation, som borde utgöra det första och främsta föremålet för våra omsorger, samt att vi, vid anslags beviljande, visa oss vara alltför njugga äfven när det såsom nu gäller att på ett verksamt sätt be-
trygga fosterlandets försvar.

Jag yrkar återremiss af den föredragna punktens första moment.

Herr Palander: Utan att vid detta tillfälle vilja uttrycka någon som helst åsigt om det ändamålsenliga eller lämpliga uti den af Kongl. Maj:t föreslagna åtgärden att till landtarméen öfverflytta de ifrågavarande numren af båtsmanshållet, anser jag mig dock böra fästa Kammararens uppmärksamhet dervid, att när detta Kongl. Maj:ts förslag afgafs, det antagligen skedde under den förutsättningen, att öfriga nummer af båts-

manshället skulle vara för sjöförsvaret behöfliga, hvadan förslaget möjligen hade varit till någon del olika, ifall hela båtsmanshället eller åtminstone största delen deraf ansetts icke vidare böra tillhöra sjöförsvaret. Så t. ex. är det icke alldeles otänkbart att, ifall båtsmanshället inom Blekinge ansetts icke längre motsvara sitt nuvarande ändamål, Kongl. Maj:ts förslagit uppsättandet af indelt stam för detta läns beväring och icke, såsom nu skett, värfvad. Vare emellertid härmed huru som helst, så är det i hvarje fall obestriddigt, att förhållandena under sednaste tiden inträdt i ett nytt skede, och jag tror det icke vara för mycket sagdt, att inom Riksdagen den opinion gjort sig mer och mer gällande, att om än icke hela båtsmanshället så likväl största delen deraf bör upphöra att utgöra stam för bemanningen af våra krigsfartyg. — Under diskussionen i detta ämne inom Första Kammaren läser det af en framstående ledamot yttrats, att ungefär fem sjettedelar af båtsmanshället vore för sjöförsvaret obehöfliga, eller, rättare sagdt, att det under vissa vilkor vore fördelaktigt för sjöförsvaret att blifva befriadt från en så stor del af denna dess indelta stam. Detta yttrande läser icke hafva blifvit motsagdt, och ser jag deruti ett stöd för min nyss uttalade uppfattning af opinionen inom Riksdagen. Vid sådant förhållande finner jag mig böra instämma med dem hvilka yrka punktens återförvisande till Stats-Utskottet, och får jag dervid uttala den förboppning, hvilken äfven gaf sig uttryck i Första Kammaren, att Utskottet icke måtte alltför mycket påskynda den återrenitterade punktens behandling, utan sätta sig i beröring med det Särskilda Utskott, hvilket äfven har att behandla frågan om båtsmanshället.

Med anledning af ett yttrande af en föregående talare ber jag få tillägga några ord. Han sade nemligen, om jag fattade hans ord riktigt, att vårt sjöförsvaret vore af en helt och hållet sekundär betydelse för landet, och jag instämmer med honom häruti, för så vidt han dermed skulle mena, att den Femte Hufvudtiteln alltid kommer att tynga mindre i budgetens vägskaäl än den Fjerde. Men deremot kan jag icke instämma med honom ifall han skulle hafva menat, att för ett land sådant som Sverige, ett sjö- eller, rättare sagdt, kustförsvaret icke är af synnerlig vikt. Jag vågar hysa den öfvertygelsen, att, om vårt sjöförsvaret ej blifvit af nationen omfattadt med synnerlig förkärlek, så kommer sig detta helt enkelt deraf, att anslagen under Femte Hufvudtiteln intill sednare tiden till betydligaste delen användts för underhållet af en för strid på öppna sjön afsedd linieflootta, om hvars nytta i händelse af ett krig tankarne med skäl varit, minst sagdt, delade. Annorlunda skulle förhållandet blifva då vi få ett kraftigt och väl ordnad kustförsvaret, hvilket, om det än icke kan afhålla en fiende från hela vår långsträckta kust, dock skall kunna värna de viktigare och ömtåligare delarne deraf. Ett sådant försvar vågar jag tro att nationen skulle med synnerlig kärlek omfatta.

Jag har ansett mig med dessa ord böra bemöta den talare, som velat tillmäta vårt kustförsvaret alltför liten vikt och betydelse.

Herr Jonas Jonasson: Då redan flere föregående talare på anförda skäl yrkat återremiss af denna punkt, afstår jag från ordet och instämmer i detta deras yrkande.

Herr John Ericson: Då här har sagts från Statsrådsbänken, att det af förlidet års Riksdag i denna fråga fattade beslut skulle hafva föranledt Kongl. Maj:t att nu framställa förslag i samma riktning, så skall jag be att få erinra, huru frågan af nämnda Riksdag verkligen behandlades och hur den till Kongl. Maj:t ställda skrifvelsen var affattad. Det Särskilda Utskottet år 1869 hemställde, "att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla att, i mån af inträffande afgang, ifrågavarande rotar måtte ställas på vakans, för att, så snart möjligt är, ingå i den organisation af rikets försvar, som framdeles kan blifva antagen." Denna hemställan blef af Första Kammaren bifallen, men deremot afslagen af Andra Kammaren, som i stället antog det af åtskilliga reserveranter inom Utskottet framställda förslaget, "att Riksdagen, med afslag å hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla att, i mån af inträffande afgang, ifrågavarande båtsmansnummer ställas på vakans och vakansafgifterna ingå till Statsverket". De olika besluten blefvo sedan föremål för sammanjemkningsförsök inom det Särskilda Utskottet, och när detta nu skulle uppsätta sitt slutliga yttrande, uppstod en viss förlägenhet huru ordalagen skulle väljas, så att Kongl. Maj:t icke måtte missförstå dem, utan veta, att Riksdagen icke var benägen att medgifva någon tillökning af stamtrupperna. Efter åtskilliga öfverläggningar stadnade Utskottet, hvad frågan om den för sjöförsvaret obehöfliga delen af båtsmanshället beträffade, vid att föreslå Riksdagens båda Kamrar förena sig om att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, "att, i mån af inträffande afgang, ifrågavarande rotar af båtsmanshället måtte tills vidare ställas på vakans". Detta blef ock i skrifvelsen till Kongl. Maj:t intaget, hvarjemte i samma skrifvelse, hvilken af båda Kamrarna är godkänd, säges: "Beträffande vidare Eders Kongl. Maj:ts under Litt. B, C och E i den nådiga Proposition framställda förslag, åsyftande en tillökning uti indelta stamtruppens styrka, har Riksdagen icke under närvarande förhållanden ansett sig böra lemna sitt bifall till dessa nådiga framställningar," och jag kan icke finna annat än att ordalagen voro mycket tydliga, i all synnerhet som hvar och en, hvilken deltagit i föregående Riksdags arbeten måste känna betydelsen af orden: "*under närvarande förhållanden*", då, såsom bekant, detta uttryck användes af Utskotts-reservanterna och i Andra Kammarens beslut för att uttrycka att, under nu rådande underhållsmethod för den stående styrkan, förslaget icke kunde antagas, då deremot Utskotts-majoritetens användande af orden "för närvarande" endast afsåg en tidsbestämmelse, men då de likväl hafva blifvit missförstådda och till och med af Kongl. Maj:t uppfattats som en uppmaning att inkomma med förslaget å nye, så bevisar detta åtminstone att det måtte vara mycket svårt att skriva till Kongl. Maj:t.

Samma skäl, som då anfördes mot uppsättandet af båtsmanshället motsvarande rotar för landtförsvarets räkning, gälla fullkomligt lika äfven nu. Det ansågs då, att de tillgångar, som landet för Fjerde Hufvudtiteln anvisade, skulle kunna för Statens ändamål bättre användas, om man inskränkte antalet af stamtrupperna för att kunna göra återstoden så mycket skickligare att under fredstid öfva och under krig leda landets allmänna beväring än genom att öka antalet och göra möjligheten att

vederbörligen öfva dem så mycket mindre. Förhållandet är verkligen för närvarande det, att de ledare, som den indelta arméen skulle kunna gifva åt landets ungdom, om det gällde att möta fienden, icke hafva de egenskaper, den daning och intelligens, som erfordras för att motsvara detta viktiga ändamål. Jag vill dermed icke hafva sagt något för den indelta arméens befäl eller manskap förnärmande, ty det är icke deras, utan institutionens fel. Det följer nemligen af denna institutions beskaffenhet, bland annat, att man nödgas behålla karlen så länge i tjänst att, i händelse af en mobilisering, endast $\frac{1}{3}$:del à $\frac{1}{4}$:del af styrkan är lämplig att tagas ut i fält, och jag har från säkert håll hört att, när för några år sedan vårt deltagande i kriget mellan Preussen och Danmark sattes i fråga, man beräknade att ungefär $\frac{1}{3}$:del af indelta arméen var sådan, att den icke kunde tagas ut. Att då nedlägga ökade kostnader på en institution, som, — enligt en åsigt, som snart torde blifva mer och mer allmän — icke är i tillfälle att uppfylla sitt ändamål så, som detta ändamål skulle för samma kostnader kunna på annat sätt vinnas, kan icke vara riktigt.

1867 års Riksdag, på hvars skrivelse, äfvensom till en del på 1869 års Riksdags, Kongl. Maj:t stöder sitt förslag, har sagt, att stammen skulle vara dels indelt och dels värfvad; men jag frågar, om man dermed verkligen har afsett, att det indelta sättet att underhålla stammen skulle förmånligast befordra ändamålet? Nej, mine Herrar! ty det framgår af så väl diskussionen som besluten vid nämnda riksdag, att man ansåg indelningsverket vara en utdömd institution, som måste ändras eller upphävas, så snart man kunde komma öfverens om något annat att sätta i dess ställe.

Här har blifvit påpekadt, att till den af Kongl. Maj:t föreslagna öfverflyttningen skulle erfordras medgifvande från rotehållarnes sida, och jag tror för min del äfven att ett sådant medgifvande är nödvändigt, ty så vida rotehålllet är grundadt på kontrakter mellan Kronan och enskilde, är det också klart, att man icke utan båda parternas medgifvande kan förändra det; och jag vill härvid särskildt fästa uppmärksamheten på, att det för nu ifrågavarande rotehållare möjligen är svårare att vid en rekrytering anskaffa en karl som skall användas till lands, än en som skall användas till sjös. På samma sätt uppfattades frågan äfven af förlidet års särskilda Utskott, som med afseende på den ifrågasatta öfverflyttningen säger, att det funnit betänkligt att obetingadt tillstyrka densamma, enär, bland annat, "rotehållarnes medgifvande torde vara för öfverflyttningen erforderligt"; och detta uppvisningssätt gillades af Riksdagen.

En föregående talare har sagt, att det icke skulle möta någon svårighet från rotehållarnes sida att öfvergå från indelning för sjöförsvaret till indelning för landförsvaret, och en talare från Norrland har till och med sagt, att man inom hans ort rent af önskade en sådan öfvergång. Den förste talaren grundade sitt påstående derpå, att någon större kostnad icke skulle rotehållarne härigenom förorsakas, och anförde den nära lika vakansafgiften af soldatrotar och båtsmansrotar, men jag ber deremot få påpeka, att vakansafgifterna för båtsmansrotar alltid böra i medeltal ställa sig högre, enär dessa hemman ofta äro belägna i orter, der

jordbruket är klen, befolkningen lefver på köpta födoämnen och de naturaprestationer i säd m. m., hvilka skola utgå till båtsmannen, stå i högt pris, men detta bevisar alldeles icke, att icke vakansafgiften för en soldat i samma ort skulle vara ännu mycket större, så vida, som jag antager, det i allmänhet är ett större onus att hålla en soldat än en båtsman.

Beträffande åter de Norrländska förhållanderna, så, då vi påminna oss att Gefle ligger i södra hälften af Sverige, måste dessa i många fall anses såsom undantagsförhållanden och, såsom sådana, kräfvande sin egen undantagslagstiftning; och särskildt torde detta gälla om försvarsverket, hvilket på den stora, men glest befolkade sträcka, som de Norrländska orterna omfatta, icke lämpligen kan ordnas på samma sätt som för det öfriga Sverige. Jag vill icke dermed säga, att icke Norrland är i behof af ökade försvarskrafter, men jag tror att sådana skulle bättre åstadkommas här såväl som i Hallands län, om de af Kongl. Maj:t genom båtsmansrotarnes ställande på vakans beräknade 109,000 R:dr användes till uppsättande af ett starkt befäl för beväringen i dessa län; ty att några hundra man *stamtrupp* skulle i de vidsträckta Norrländska länen göra någon afsevärd effekt, kan man väl icke gerna föreställa sig.

Beträffande kostnaderna kan erinras, att i allmänhet, när man rör sig med siffror, dessa kunna uppställas på många sätt, och ehuru jag icke vill påstå, att de i Kongl. Maj:ts Proposition äro oriktigt uppställda, så äro de dock så grupperade, att den egentliga kostnaden, som af förändringen skulle uppkomma, presenterar sig mycket oskyldig. Men gör man en annan uppställning, så framställer sig förhållandet annorlunda och, i min tanke, riktigare.

Jag utgår från den åsigten, att, om några anslag å en Hufvudtitel icke anses för sitt ändamål behöfliga, det icke är en alldeles så oskyldig åtgärd att öfverföra dem på en annan Hufvudtitel för att härmed öka den sednares utgifter. Om sålunda marinregementet och åtskilliga båtsmansnummer skulle vara för sjöförsvaret obehöfliga, så vågar jag likväl påstå, att ett sådant öfverflöd å Femte Hufvudtiteln är endast tillfälligt, enär genom motsvarande medels sammanläggande och besparande för framtiden man kan komma att undvika åtskilliga extra anslag, som eljest säkert blifva erforderliga för fartygsbyggnader och dylikt. Ser jag nu efter hvad Kongl. Maj:ts förslag, om det antoges, skulle medföra för tillökning å Fjerde Hufvudtiteln, så finner jag:

anslaget till båtsmännens beklädnad	R:dr 44,659: —
nuvarande anslaget till marinregementet	„ 273,000: —
vakansafgifter för 1,897 för flottan obehöfliga båtsmansnummer	„ 200,000: —
årlig vapenöfning för 1,383 man mera än hittills enligt Krigsministerns beräkning	„ 22,128: —
	<hr/>
	Summa R:dr 539,787: —

Dessutom torde böra tilläggas åtskilliga nödiga tillbyggnader af sjukhus, baracker och dylikt, som troligen skulle erfordras, hvarjemte Kongl. Maj:t föreslagit att få använda 200,000 R:dr till första uppsättning af kläder m. m. Således skulle, enligt Kongl. Maj:ts förslag, utgifterna å Fjerde Hufvudtiteln, för att få denna tillökning af 1,383 man jemte befäl för landt-

försvaret, höjas med 5 à 6 hundratusen R:dr eller lika mycket, som nu utgår för beväringmanskapets båda åldersklassers vapenöfningar. Männe effekten af denna tillökning i landtförsvarets styrka verkligen motsvarar en så stor förhöjning i utgifterna? För min del tror jag det icke. Men deremot tror jag, att om vi nu hafva lägligt att öka utgifterna å Fjerde Hufvudtiteln, så må vi göra det, icke för att med en obetydlighet öka stammens antal, utan för att bättre *utbilda den stum, som finnes* och derigenom göra den lämpligare att vara beväringens ledare, än som för närvarande är fallet.

På dessa skäl röstar jag för bifall till Stats-Utskottets förslag och afslag å Kongl. Maj:ts Proposition.

Häruti instämde Herr *Tjernlund*.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Den förste talare, som i denna fråga hade ordet, ville söka framhålla, att Kongl. Maj:ts Proposition i detta ämne så väl nu som föregående riksdag varit ett tillmötesgående af föregående Riksdagars i deras underdåniga skrivelser uttalade önskingar. Med anledning af detta yttrande skall jag be att få uppläsa följande utdrag af 1867 års Riksdags skrivelse i frågan, så att Kammarens ledamöter må kunna sjelfva öfverväga, huruvida något sådant tillmötesgående här verkligen finnes eller icke. Riksdagen föreslog i denna skrivelse: "att Svenska arméen skall bestå af stam, innefattande befäl och trupp samt beväring; att, då för ett fullständigt ordnande af rikets försvarsväsende en väsendtligt utsträckt allmän värnepligt utan tvivel är af behofvet påkallad, men möjligen icke kan genomföras med bibehållande af indelningsverket i dess nuvarande form, Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och vid uppgörande af nådigt förslag till arméens organisation taga i öfvervägande, om och på hvad vilkor det nu på rote- och rusthållare hvilande besvär må kunna lindras eller ock aflösas, samt jemväl på öfriga samhällsklasser fördelas."

Det är, efter min uppfattning, långt ifrån att detta beslut innebär en önskan om att stammen af arméen skall för framtiden vara indelt, utan, såsom jag fattade beslutet då och såsom jag nu finner det för mina ögon, innehåller det, att Riksdagen önskar indelningsverkets aflösning, men hemställer till Kongl. Maj:t att, för den händelse det kommer att bibehållas, lindring deri måtte ske äfvensom dess fördelning på alla samhällsklasser ega rum. Men, mine Herrar! denna aflösningsfråga har aldrig kommit under Kongl. Maj:ts pröfning, och Kongl. Maj:t har således derutinnan aldrig gått Riksdagens önskan till mötes. Detta kan jag så mycket säkrare påstå, som jag hade äran att vara ledamot i den Roteringskomité, som Kongl. Maj:t år 1867 tillsatte, och hvilken komité icke fick sig uppdraget att taga aflösningsfrågan i öfvervägande. Till komitéledamöterna lemnades af Chefen för landtförsvaret en promemoria, som bland annat i andra punkten förstodigade dem att framlägga en "kalkyl, grundad på de till normalt belopp återförda uppgifterna, som utvisar till hvilket belopp aflösning af indelningsverket, om sådan skulle ifrågakomma, kunde antagas komma att uppgå, dels i sin helhet, dels ock särskildt för hvar regemente samt i medeltal för hvarje rote inom detsamma."

Denna promemoria diskuterades temligen vidlyftigt och fullständigt vid komiterades sammanträde, men efter en ganska lång debatt om just den anförda punkten behagade Herr Ministern, som då var närvarande, återtaga densamma, och således fick icke komitéen yttra sig om beloppet af aflösningen, om sådan skulle förekomma. Jag tror icke att detta kan rubriceras såsom ett tillmötesgående af Riksdagens önskningsar.

Det stod tydligt i 1867 års Riksdags skrifvelse, att indelningsverket icke längre ansågs motsvara tidens kraf på landets försvar. Men det kan äfven ifrågasättas om det någonsin gjort det; af historien veta vi åtminstone, att från och med tidpunkten af dess införande daterar sig Sveriges militära vanmakt, ty rikskroppen blef snart derpå vingklippt och amputerad till sina lemmar, så att vi nu endast ha stammen af densamma kvar. Vare härmed huru som helst, så har det äfven en annan väsentlig olägenhet, nemligen att det trycker allt för ojemnt på landets befolkning, af hvilken blott en del får uppbära indelningsverkets tunga, under det att den andra delen är alldeles fri derifrån, och på dem det drabbar så ojemnt att några, enligt hvad komiterade uppgifvit, vidkännas endast några och 40 R:drs kostnad för hvarje nummer under det att andra deremot hafva en kostnad af några och 100 R:dr. Jag hemställer om det är rätt och tillbörligt att Svenska folkets Andra Representantkammare försvarar en sådan institution?

Man prisar vårt försvarsväsende såsom lindrigt i jemförelse med andra länders, men hvad kostar det då? På Fjerde Hufvudtiteln hafva vi uti nu gällande Riks-stat uppförda 9,568,400 R:dr, hvartill kommer boställesnas afkastning, beräknad af 1865 års Landtförsvarskomité till 1,537,397 R:dr samt vidare rote- och rusthållares kostnader (enligt från regementena till 1867 års komité inkomna uppgifter uppgående till 4,817,107 R:dr, men) enligt komiterades beräkningar 4,548,106 R:dr 16 öre, summa 15,653,903 R:dr 16 öre, hvaraf nära fem millioner icke alls synas i Statens räkenskaper. På Femte Hufvudtiteln hafva vi åter uti nu gällande Riks-stat uppförda 4,223,800 R:dr, hvarifrån visserligen böra afgå för handeln anvisade omkring 600,000 R:dr, men som dock motsvaras af årliga kostnaden för båtsmanshället, hvilken Herr Palander i sin motion (N:o 4) beräknat på grund af 10 års medelmarkegång till samma belopp 612,300 R:dr, hvadan summan här förblifver den först nämnda 4,223,800 R:dr. På båda Hufvudtitlarne tillsammans ha vi således en kostnad af 19,887,703 R:dr 16 öre eller i rundt tal 20 millioner R:dr, som man numera har på papperet. Dessutom har man utgifterna från militieboställskassan, direkt från städerna utgående inqvarteringspenningar samt den del af arméens pensionering, som bestrides af allmänna medel, m. fl. dylika utgifter, vilkas belopp jag icke närmare känner, för att icke tala om den förlust som drabbar allmogen genom ungdomens bortovaro vid beväringmötena. Således kostar oss vår fredsorganisation årligen mellan 20 och 30 millioner R:dr, hvilket öfverstiger landets krafter; och hur skall icke då den ökade kostnaden i händelse af krig komma att öfverstiga dem? En sådan fredsorganisation vilja vi icke längre bibehålla, utan vi vilja åtminstone hafva den förändrad till en organisation, som kan sätta oss i tillfälle att möta fienden när han kommer.

När nu Kongl. Maj:t föreslår att öfverföra 1,897 båtsmansrotar till landtförsvaret, säger man att sådant icke skall lägga hinder i vägen för en blifvande omorganisation; jag medgifver att det icke kan lägga något absolut hinder, men säkert är dock att det skall lemna medel i händerna på dem, som vilja undanskjuta omorganisationen till en oviss framtid. Samme talare, som påstod att Kongl. Maj:t gått till mötes Riksdagens önsknings, åberopade att 1869 års Riksdag icke ville ingå på lindring eller aflösning af indelningsverket, men så vidt jag vet var det då icke fråga om aflösning och icke någon lindring heller; ty de, som togo reda på förhållandena och för öfrigt kände till indelningsverket, fattade genast att frågan icke gällde lindring utan tvärtom en tillökad kostnad för rust- och rothållarne, och detta var orsaken hvarföre Riksdagen icke kunde antaga det då framställda förslaget.

I afscende på de omnämnda båtsmansrotarne citerade samme talare 1869 års Försvars-Utskotts Utlåtande, att de skulle ställas på vakans för att så snart som möjligt ingå i den organisation af rikets försvar, som framdeles kunde komma att ske. Detta Utlåtande blef dock, såsom en annan föregående talare äfven erinrade, icke Riksdagens beslut; men äfven om det så hade blifvit, hemställer jag huruvida Kongl. Maj:ts förslag ens kan sägas vara enligt med detta Utskottets beslut, hvilket den förstnämnde talaren citerade såsom Riksdagens?

Här är nu icke fråga om en blifvande omorganisation, utan om att lappa en gammal. Men just emedan jag tror att, när klädet är för gammalt, det icke förtjenar att lappas, utom det att lagningen blir för dyr, så vill jag icke bifalla Kongl. Maj:ts Proposition.

Jag skulle nu icke längre begagna mig af ordet, såvida jag icke ansåg mig böra något litet bemöta en annan talare, som framhöll de många och värdefulla partiella förbättringar, hvilka af nuvarande Krigsstyrelse blifvit gjorda, och bland dessa åberopade såsom den främsta den generalorder, hvarigenom anbefalts att beväringen skall samöfvas med stammen. Mine Herrar! är en sådan order den förnämsta af de partiella förändringar, som man till den nuvarande Krigsstyrelsens försvar vill och kan åberopa, så tror jag att Krigsstyrelsen icke bör särdeles mycket tacka en sådan försvarare för den handräckning han gifver.

På de skäl jag haft äran anföra, yrkar jag för min del bifall till Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Grefve Posse: Då denna fråga förekom till behandling i Stats-Utskottets första utgiftsafdelning voro afdelningens samtliga ledamöter ense att bifalla Kongl. Maj:ts Proposition, men på olika vilkor. Fyra ledamöter ville nemligen bifalla den med vilkor att rothållarne blefve berättigade att betala vakansafgift, men ansågo nödigt att, då Kongl. Maj:t i dess nämnda Proposition fordrade rent bifall till framställningen i dess helhet afvakta en förnyad nådig Proposition, hvilande på den förutsättning, att rust- och rothållare skulle vara berättigade att erlægga vakansafgift. De två öfriga ledamöterna å afdelningen framställde yrkande i öfverensstämmelse med Herr af Klints reservation. När frågan sedan i detta skick kom till Utskottet gjordes till afdelningens förslag ett amendement, hvarigenom det skulle lemnas rothållarne öppet att bestämma om de ville betala vakans-

afgift eller icke. Vid den slutliga voteringen, som företogs emellan Utskottets nuvarande förslag och Herr af Klints reservation, hade utgiftsafdelningens pluralitet icke annat att göra, än förena sig med dem som röstade för Utskottets hemställan. Jag är dock icke tillfreds med denna utgång och har derföre ingenting emot en återremiss, om Kammaren skulle finna sådant lämpligt.

Hvad som, enligt mitt förmenande, föranledde denna utgång af frågan i Utskottet, var att de militära ledamöterna inom Utskottet ansågo det vara förderligt för indelningsverket att inlåta sig på förslaget om utgörande af vakansafgift. Jag tror dock att denna uppfattning grundar sig på ett misstag och anser att man, genom att understödja principen om vakansafgifts erläggande, underlättar möjligheten att lösa frågan om indelningsverket.

Herr Carl Ifvarsson: Då jag bidragit till det beslut, hvori Utskottet stadnat, anser jag mig böra med några ord belysa detta beslut från flera sidor. Härvid anser jag mig böra i första rummet nämna, att om jag betraktat mig ensamt såsom försvarande den ort jag representerar, jag skulle hafva ingått på Kongl. Maj:ts förslag med få ändringar deri, enär jag antager att det ytterst skulle bero på rotehållarne sjelfva att öfvergå till underhållandet af soldater. Om detta mitt antagande är riktigt, så, och under förbehåll att kostnaden ej blefve större för soldathållet än för underhållandet af båtsmän, kan jag icke anse att rotehållarnes rätt skulle för nära trädas eller öfverflyttningen möta synnerligt motstånd från deras sida. Helt annat blir dock förhållandet, då fråga uppstått ej blott om hela landtförsvarets, utan äfven om sjöförsvarets organisation. Jag tror, att hvad man nämnt derom i Utskottet, att meningarne om ordnandet af vårt försvarsverk äro delade, ej låter sig bortresonneras, sådan frågan gestaltat sig och visat sig äfven i dag. Ty om frågan nu befinner sig å den ståndpunkt, att man ej kan förutse, på hvilken basis vårt försvarsverk lämpligen bör byggas, antingen på landt- eller sjöförsvaret, och huruvida det förra hufvudsakligen bör grundas å värnepligt eller indelt armé, vet jag ej, huru Utskottet skulle kunnat tillstyrka något förslag, som haft utsigt att gå igenom i Kammaren. Lika litet vet jag, om det är lämpligt att nu besluta en partiel ändring i ett system, då man kanske redan nästa år öfvergått till åsigten om ett annat systems företråde.

Om vi nu antog, att vårt försvar nästan uteslutande borde byggas å landtförsvaret, och vi till exempel i följd häraf å detta vapen öfverflyttade vid sjöförsvaret anställde officerare, skull vi kanske kort härefter komma till öfvertygelse om, att vårt försvar lämpligare kunde baseras på sjöförsvaret; och då följaktligen en stor del af landtofficerarne härigenom skulle blifva öfverflödiga, skulle vi få den olägenheten att aflöna äfven dessa, utan att af dem draga motsvarande nytta. Detta är dock blott en enda del af saken.

Då dessutom förhållandet nu är, att båda Kamrarna beslutat tillsättande af Särskildt Utskott för behandling af en motion angående sjöförsvarets reorganisation, så, om man ej vill afklippa Riksdagen tillfället att, på sagda Utskotts förslag, besluta om sjöförsvarets ordnande, vet jag

ej hvilket beslut af Kammaren skulle kunna fattas i förevarande fråga, som icke möjligen skulle inverka menligt på behandlingen af nyssnämnda motion. Med få ord sagdt:

Frågan synes mig så oklar, att jag omöjligen kan inse hvilket förslag som bör framläggas för ernäendet af ett ändamålsenligt försvarsverk.

Jag vill ej inlåta mig på bedömande af Första Kammarens beslut att ej tillmötesgå Andra Kammarens begäran om Särskildt Utskott för behandling af alla de vid denna Riksdag väckta frågor rörande försvarsväsendet, men om likväl så skett, hade man kunnat påräkna enhet och konsekvens i ordnandet af försvaret i dess helhet, och man skulle säkerligen kommit till bättre resultat, än som nu är att emotse, då vi nu beslutat att till ett Tillfälligt Utskott öfverlemna frågan angående landtförsvaret. Nu åter äro frågorna angående landt- och sjöförsvaret skiljda, en del deraf har man bibehållit i Stats-Utskottet, en annan del är hänskjuten till Särskildt Utskott och slutligen en del lemnad åt Tillfälligt Utskotts behandling.

Det har talats om, att om förslaget återremitteras, Stats-Utskottet får afvakta Särskilda Utskottets beslut. Jag vet ej, hvilket man bör sätta i första rummet, men när Särskildt Utskott blifvit tillsatt, får man väl hos detta förutsätta större kapacitet och bättre tid för pröfning af detta ämne än hos Stats-Utskottet, som har så många andra ärenden att behandla. Således anser jag det vara ändamålsenligast att, på sätt Stats-Utskottet tillstyrkt, låta frågan om båtsmanshållet blifva beroende af Särskilda Utskottets Utlåtande samt för öfrigt undanskjuta frågan tills man kommer mera på det klara med hufvudgrunderna. Hvad sjöförsvaret angår, hoppas jag frågan kommer denna Riksdag att klargöras, och torde man kanske komma till det beslut, att alla båtsmän kunna undvaras för sjöförsvaret, och blir det då lättare att inse, hur försvarsväsendet bör organiseras. Bäst vore, att ett omfattande förslag till reorganisation af både sjö- och landtförsvaret på en gång samtidigt framlades, så kunde man på samma gång se, hvilka grunder man tänkt sig för ordnandet af det hela och kostnaden dertför. Härigenom kunde man undvika att enligt nu gjorda förslag vidtaga partiela ändringar, då man nu ej kan klart skönja, hvarthän de skola leda, och ej heller känner de kostnader, som deraf blifva en följd. Kostnaden är likväl i denna fråga ett viktigt moment, och bör kännas, innan vi bestämma de grundsatser, på hvilka försvarsväsendet skall byggas.

Jag skall ej längre upptaga Kammarens tid, men önskar, om Kammaren besluter att återremittera frågan, Kammaren tillika bestämdt uttalar om försvarsverket hufvudsakligen skall byggas på allmän värnepligt eller på förstärkning af stammen och indelningsverket. Om detta icke klart uttalas, inser jag icke hvartill en återremiss skulle tjena, och yrkar för sådan händelse bifall till Utskottets hemställan.

Herr Jöns Pehrsson: Jag tillhör ej en ort, der utgången af denna fråga kan hafva någon speciel inverkan och kunde dertföre ej behöft uppträda. Men af omständigheterna dertill uppmanad har jag begärt ordet och får förklara att jag beklagar de orter, denna fråga närmast angår, och dem som här representera dessa orter. Om förslaget endast innebure en lindring i rusthållet för nämnda orter skulle det vara synd

att neka dem en sådan förmån, men jag tror att denna fråga gäller försenande af ett annat ännu större måls uppnående. Mig synes den innersta tanken i förslaget vara att genom denna partiela ändring för vissa provinser, åtminstone för lång framtid undanskjuta den stora frågan om hela vårt försvarsväsendes ordnande på billiga grunder.

Jag kunde visserligen instämma med Herr Sven Nilsson, men då, såsom jag ofta förut sagt, jag tror, att då det nu gäller en viktig principfråga, det enligt mitt förmenande icke skall lyckas någon krigsminister, som intager platsen, att genomföra ändringar i det syfte man nu äflar, vill jag fästa uppmärksamheten på att det blifver en betvingande nödvändighet att rätta sig efter opinionen i landet. Befolkningen vill icke undandraga sig ett öre af den summa som landets försvar kräfver, men man fordrar — och detta med full billighet — att kostnaderna blifva någorlunda jemnt fördelade. Man säger att Krigsministern möter motstånd å högra sidan och tillmötesgående å den venstra; jag tror att detta är en inskränkt uppfattning, öfvertygad som jag är, att ingen medborgare, ehö den är, vill undandraga sig uppoffringar till fäderneslandets försvar, befunne han sig ock å deras sida, som nu icke bidraga dertill. Vi fattiga representanter från Småland hafva redan vår dryga andel af kostnaden för detta försvar. Sjelf representerar jag en ort som underhåller en soldat för hvar hundra innevånare, och om detta förhållande egde rum i hela landet, skulle vi i denna stund hafva en armé af 40,000 soldater. Jag tror och är säker om — det må nu vara en lycka eller en olycka — att denna fråga är af den beskaffenhet att Första Kammaren icke skall kullvotera Andra Kammaren och att den ej blifver löst förr än hvar och en biträder till fosterlandets försvar.

Jag slutar med att allvarsamt yrka att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Herr Mankell: Jag har änyo begärt ordet för att något skarpare accentuera och kraftigare betona ett yttrande i mitt förra anförande. Jag sade, att jag icke vore obenägen att befrämja framgången af Kongl. Maj:ts förslag, dock med det uttryckliga vilkor, att det allenast skulle gälla tills vidare såsom en interimorganisation, till dess förslaget om landtförsvarets ordnande i syfte af indelningsverkets upphäfvande blifvit genomfördt. Jag vill tillägga, att jag knappt behöft göra detta förbehåll; ty äfven om det lyckas att på sätt nu är föreslaget ordna stammens reglering, är jag förvissad om att andra förhållanden snart göra en ändring nödvändig. Vid 1873 års utgång tilländagå nemligen kontrakten med rusthållarne. Då inträffar följaktligen en tidpunkt, när Regering och Riksdag böra besluta, om rusthållarne skola underkastas rotering eller fortfarande behålla samma vakansvilkor som nu, dock kanske något förhöjda. Skulle nuvarande Chefen för Landtförsvars-departementet vid denna tid fortfarande innehafva sin plats, kan jag ej tro, att han då skall hafva ändrat denna åsigt, som han framställde i sitt till förra Riksdagen aflättna förslag, nemligen att nu berustade infanteriregementen böra förvandlas till roterade för att i sammanhang med de nu varande roterade underkastas en fullständig slutreglering till jemnande af infanteriregementenas styrka.

Likaledes är här redan påpekadt, att båtsmanshållets ställande på vakans eller dess öfverflyttande till landtförsvaret snart kan ifrågakomma. Jag förutser, att äfven härigenom ändringar uti infanteriregementenas sammansättning kunna komma att uppstå. För min del anser jag, att marinregementet bör indragas; och om Kongl. Maj:t och Riksdagen ingå på min åsigt, att Carlskrona bör upphöra att vara befästad station, bortfaller nödvändigheten af marinregementets bibehållande såsom garnisonstrupp. Då uppstår åter fråga om uppsättandet af ny stamtrupp i Blekinge, hvarom motion redan vid denna riksdag blifvit gjord. Äfven Wernlands jägare anser jag förr eller sednare böra indragas.

Om jag således för tillfället tillstyrker förslaget, förbehåller jag mig dock frihet, och önskar att Riksdagen äfven för sin del måtte göra det, att framdeles föreslå ytterligare ändringar.

Och för egen del anser jag mig genom att nu lemna mitt bifall till samma förslag ingalunda förhindrad att arbeta på den stora reform af vårt försvarsväsende, som åsyftar indelningsverkets upphäfvande. Men då jag på samma gång hyser den föreställningen, att *det bästa* ej är fiende till *det bättre*, vidhåller jag hvad jag förut yttrat, att jag anser partiela ändringar tills vidare vara af nytta och derföre böra ske. Såsom bevis på fördelen af en partiel reformering, anhåller jag att få nämna vår representationsreform. Numera vill väl ingen påstå, att de partiela ändringar i vårt representationssätt, som tid efter annan föregingo denna stora reform, på något sätt fördröjde densamma; tvärtom torde det få medgifvas, att den derigenom snarare påskyndades. Sådant tror jag förhållandet äfven blifva med reformerandet af vårt försvarsväsende.

Med anledning af hvad jag sålunda yttrat tillåter jag mig att, i händelse återremiss beviljas, till Stats-Utskottets begrundande rekommendera, att detsamma, om det anser skäl förefinnas till den Kongl. Propositionens tillstyrkande, till sitt Utlåtande fogar frasen: "tillsvidare", eller: "till dess annan förändring i rikets försvarsväsende eger rum", eller dylikt, för att derigenom tydligen uttrycka, att den medgifna förändringen icke innebär annat än en interimsgärd.

Som jag i mitt förra anförande yttrade, att jag helst såge, om man ej behöfde taga de för ändringen behöfliga 200,000 R:dr från bevaringsfonden, vill jag nämna, att jag vid andra punkten ämnat föreslå besparingar, som lemna tillgång till denna summa.

En representant från Carlskrona tyckte sig i mitt yttrande om sjöförsvarets sekundära ställning se en ringaktning af dess blifvande roll vid vårt försvar. Jag tror mig knappt behöfva besvara denna beskyllning genom något annat, än en erinran derom, att jag alltid varit en af de ifrigaste befordrare af vår skärgårdsflottas utveckling och sökt i den mån jag förmått utreda begreppen om dess stora nytta vid Sveriges försvar. Men jag anser mig alltid böra framhålla den åsigten, att landtförsvaret är och blir hufvudsaken, och att, innan detsamma blifvit ordnad på ett för vår sjelfständighet betryggande sätt, mindre afseende bör fästas vid sjöförsvaret, ja att man ej bör rygga tillbaka för att från detsamma taga medel till landtförsvarets betryggande, då ökad beskattning för sistnämnda ändamål numera icke torde kunna påräknas.

En representant ifrån Westergötland har ifrågasatt, att det skulle bliwa tyngre för nuvarande båtsmanshåll att sätta upp soldat i stället för båtsman, och betvivlat riktigheten af de uppgifter jag i detta afseende lemnat. Jag vill för min del ej neka, att i följd af indelningsverkets ojemna tryck bördan kan bliwa något större å det ena hållet än å det andra, men jag är öfvertygad om, att åtgärder skola vidtagas för att den i sin helhet ej blir ökad. Ännu en gång ber jag få uppreda, att medelvakansafgiften öfver hela riket ej blir större för soldathållet än för båtsmanshållet. Det sednare kommer derjemte, genom att förvandlas till soldatrote, att befrias från en kostnad, som det förut haft, nemligen för beklädnaden, hvilken, på sätt i Kongl. Propositionen blifvit anfördt, öfvertoges af Statsverket, såsom förhållandet är i afseende å infanteriregementena; och ser jag deri snarare en lättnad än en ökad börda för rotehållaren.

Jag har slutligen begärt ordet derföre, att en aktad representant från Christianstads län, min gode vän Sven Nilsson, ansett generalordern angående stammens samöfvande med beväringen vara af så obetydligt värde. Jag vill försäkra att den är af stort värde, och jag anser den fortfarande innefatta den förnämsta reform i vårt landtförsvår, som efter år 1856 blifvit genomförd. Det har under många år behöfts en ständig och stark påtryckning för att slutligen afvinna den inbitna militärismen, som i beväringens införlifvande sett ett försvagande af stammens goda egenskaper, detta medgifvande. Reformen är dock nu genomförd, och jag väntar mig deraf det största och bästa resultat.

Friherre Alströmer: Den fråga, som nu föreligger till behandling, är för det län jag representerar af största vikt och betydelse, och jag kan derföre icke annat än på det lifligaste önska framgång till Kongl. Maj:ts Proposition. Jag anser mig berättigad göra det förklarande, att den ifrågasatta öfverflyttningen skulle inom det län, jag tillhör, emottagas med tillfredsställelse, och jag anser mig likaledes berättigad till det antagande, att de flesta rotehållarne heldre skulle åtaga sig att hålla soldat, om kostnaden derför icke öfversteg utgifterna för båtsmannen, än att betala vakansafgift.

Man har under diskussionen om detta förslag alltför mycket inblandat frågan om indelningsverkets upphäfvande; men jag kan dock icke finna att denna fråga har det ringaste med förslaget att skaffa. Här är, såsom en föregående talare riktigt anmärkt, blott fråga om en partiel förändring, en interimståtgärd till dess en större omorganisation kan hinna bliwa genomförd, och jag kan icke fatta att denna åtgärd kan hafva någon inverkan på en blifvande organisation. Hyser man likväl en sådan farhåga, är ju ingenting som hindrar att uttryckligen förklara, att den föreslagna ändringen icke får utgöra hinder för en framtida organisation.

En annan talare har sagt, att Stats-Utskottet icke kunnat annat än afstyrka Kongl. Maj:ts Proposition för att ej afklippa möjligheten för det Särskilda Utskottet att föreslå någon åtgärd; men jag frågar då om man icke snarare för det Särskilda Utskottet afklipper denna möjlighet om man besluter att den ifrågavarande öfverflyttningen af båtsmans-

rotarne

rotarne icke får ega rum. Herr Palander, i sin motion, har nemligen icke blott ifrågasatt att båtsmanshället skulle upphöra att utgöra en del af sjöförsvarets personal, utan äfven betonat att en del deraf skulle öfverflyttas till landtförsvaret och en annan del sättas på vakans. Detta gör att jag anser en återremiss vara nödvändig.

Frågan är af den beskaffenhet, att ett uppehåll icke lägger hinder för statsregleringens uppgörande, ty här är icke fråga om nya anslag utan endast om öfverflyttningar från en Hufvudtitel till en annan.

På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag, att Kammaren måtte besluta, att till Utskottet återremittera denna punkt.

Herr Adlersparre: Jag skulle helst hafva önskat afslag & Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, men då Första Kammaren beslutat att till Utskottet återremittera denna punkt, förenar jag mig med dem, som här framställt yrkande om enahanda beslut.

Mig synas de skäl, Utskottet anfört, icke vara tillräckligt giltiga för Riksdagen att vägra bifall till den föreslagna öfverflyttningen. Atminstone äro de olägenheter, Utskottet deraf befarar, icke så stora som de, hvilka otvifvelaktigt skulle uppstå, om öfverflyttningen icke komme till stånd. Jag kan icke heller inse att, hvilken form en blifvande organisation än kommer att antaga, hvarken marinregementets eller båtsmanshällets öfverflyttande kan komma att derpå skadligt inverka. Kommer indelningsverket fortfarande att blifva stammen för landtförsvaret, är det påtagligt att det är en fördel att nämnda trupper öfverflyttas till landtförsvaret och öfvas efter arméens fordringar. Om åter indelningsverket kommer att utbytas mot ett annat försvarssystem, blir väl båtsmanshället, likasom indelningsverket i öfrigt, upphäfdt, och då torde det ingenting göra om båtsmanshället hör till det ena eller andra försvaret.

En talare har framhållit skuggsidorna af indelningsverket, och beklagligen eger institutionen sidor, hvilka icke äro så ljusa som önskligt vore, och han frågade om det funnes någon representant, som kunde uppstå och försvara indelningsverket. Jag vill här icke uppstå för att försvara indelningsverket; tvärtom erkänner jag att jag har mina tvifvel på att denna medeltidsinstitution för all framtid kan motsvara nutidens förändrade förhållanden och nya fordringar, men den kan dock icke afskaffas förr än man har annat att sätta i stället, som af allmänna opinionen och sakkunnige personer blifvit godkändt. Ett utbyte af försvarssystem kan dock icke ske hvarken nästa år eller på ett tiotal af år. Det fordras kanske en hel generation för att komma från en institution, som haft tid att slå så djupa rötter hos befolkningen och som onekligen har sina fördelar, fastän de, enligt min åsigt, icke uppväga dess brister. Detta utbyte af försvarssystem låter sig icke lika lätt verkställa, som man rycker upp en planta eller, om man så vill, ett ogräs. Men man bör derföre icke låta befintliga brister fortfara utan att söka afhjelpa dem, och derigenom blottställa sin säkerhet, utan så vidt möjligt är bör man söka förstärka hvad som är svagt.

Nu är förhållandet att sjöförsvaret har en vida talrikare personal än det behöfver, och så stor att sjöförsvaret icke kan öfva och vårda denna trupp så som den förtjenar. Å andra sidan torde det icke kunna förnekas att indelningsverket har stora luckor, hvilka böra fyllas. Jag kan då icke annat anse än att det är en stor misshushållning att qvarhålla en trupp vid en del af försvaret, der den icke behöfves och icke kan vårdas, samt hindra dess öfverflyttning till en annan del af försvaret, der den både behöfves och kan vårdas.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att, om Kammaren vägrar bifall till denna öfverflyttning, lägger den väsendtliga hinder i vägen för en reduktion, som ofta blifvit påyrkad i sjöförsvarets befäl och civilpersonal. Vägras öfverflyttningen, måste vi behålla en del militära och civila tjenstemän, som flottan nu behöfver i följd deraf att flottan eger dessa för henne öfverflödiga trupper.

Det är således i tvåfaldt hänseende orätt att ej öfverflytta dessa trupper från det ena vapnet till det andra, der de så väl behöfvas.

Jag skulle därför, om punkten till Utskottet återremitteras, önska, att det blifvande beslutet komme att fattas i den syftning, att Riksdagen för sin del medgifve ifrågavarande båtsmansnummers öfverflyttande till landtförsvaret, men ock åt Regeringen öfverlemnade att vidare öfverenskomma med rotehållarne.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Jag vill tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till Stats-Utskottets hemställan. Ehuru vid sistlidet års riksdag beslut fattades att ställa båtsmanshållet på vakans, torde deraf icke följa att man nu skall öfverflytta det till landtförsvaret, utan anser jag att den inflytande vakansafgiften bör för andra statsbehof användas. Äfven tror jag att ett bifall till Kongl. Maj:ts Proposition blott skulle tillbakaskjuta den stora frågan om landtförsvarets ombildning och föranleda indelningsverkets bibehållande för lång tid.

Herr Ahlgren: Då jag i Utskottet bidragit till dess beslut ber jag att i anledning deraf få yttra några ord.

Hvad särskildt angår Norrlands båtsmanskompanier, så är jag öfvertygad att Wester-Norrlands innevånare icke kunna annat än vara Kongl. Maj:t tacksamma för nådiga omtanken att der förlägga ett regemente till ortens försvar; men jag tror nuvarande tidpunkt därför vara mindre lämplig; och kanske redan inom Utskottet icke så många röster höjt sig emot bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, så vida ej sistlidet års Riksdag i skrifvelse till Kongl. Maj:t begärt Norrlands med flera båtsmansrotars sättande på vakans i den mån de blefvo lediga.

Den värde talaren på Stockholmsbänken utgick från den synpunkten, att båtsmanshållet *antingen* skulle bibehållas *eller* till landtförsvaret öfverflyttas, men han förbisåg att det finnes en tredje utväg, den nemligen, att, i mån rotarne blifva vakanta, låta vakansafgiften ingå till Statsverket. Jag anser ock, att man bör stadna der, för att i framtiden kunna få försvaret planmessigt och fullständigt ordnad. Vakansafgifterna för samtliga nu ifrågavarande rotar komma att uppgå till ungefär 200,000 R:dr. Utgifterna å Fjerde och Femte Hufvudtitlarne belöpa sig för närvarande

till fjorton à femton millioner Riksdaler om året, oberäknadt alla de stora indirekta onkostnader, som äro en följd af vapenöfningarne. Vilja vi hafva ett försvar, så erfordras naturligtvis utgifter därför, men jag tror dock, att omkostnaderna äro alltför stora i förhållande till Statsverkets inkomster. Dessa sednare uppgå årligen till omkring 43 millioner Riksdaler och i förhållande dertill synas åtminstone mig 14 à 15 millioner Riksdaler för vårt försvar vara en för hög summa.

Vid bedömande af denna fråga torde man äfven böra taga någon hänsyn till hvad rotehållarne yttrat, och då inhemtar jag af Chefens för Landtförsvars-departementet anförande till Statsråds-protokollet den 31 December 1868, hvilket återfinnes å sidan 61 i bilagan till Kongl. Maj:ts Proposition till 1869 års Riksdag angående landtförsvarets organisation, att "*flertalet*" af Norrlands, Hallands, Westergötlands, Östergötlands och Bohusläns kompaniers rotehållare, på tillfrågan, förklarar sig icke vara benägne för båtsmanshållets öfverflyttande till landtförsvaret. En annan fråga är, huruvida rotehållarne kunna tillerkännas rätt att motsätta sig öfverflyttningen, derest densamma af Kongl. Maj:t och Riksdag beslutas. Men denna speciela fråga påkallar icke nu någon lösning; hvadan jag ej heller anser mig böra ingå i något ordande derom.

Beträffande Norrland har man sagt, att öfverflyttningen vore af vigt för dess försvar; men jag frågar: skulle ett regemente göra något till eller från för att försvara en kuststräcka af ungefär 90 mils längd. Om vi vilja hafva ett starkt och sjelfständigt försvar i Norrland, så böra vi icke heller förbise, att, då denna provins utgör två tredjedelar af hela landet, stora truppmassor der, som i öfriga delen af riket, borde vara förlagda, hvarpå Riksdagen säkerligen icke vill ingå vid tanken på den betydliga kostnad för Statsverket, som deraf skulle blifva en följd.

Under nuvarande förhållanden och då man väl inom en icke alltför aflägsen framtid kan vänta en tidsenlig organisation af hela vårt landtförsvar, yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Engman: Herr Talman! mine Herrar! För min del respekterar jag det beslut, som förlidet års Riksdag fattade, med afseende på förevarande fråga, eller om båtsmännens öfverflyttande till landtförsvaret. Jag skulle varit tacksam, om Regeringen äfven lemnat samma Riksdags beslut, anmaldt uti underdånig skrifvelse af den 11 Maj, större uppmärksamhet, än att genast framkomma med ett alldeles lika förslag, som Riksdagen förlidet år icke antog, och nu därför begära öfver 200,000 R:dr till uppsättande af nya stamtrupper. Då efter min tanke vårt försvarsväsende är alldeles för dyrt förut, utan att göra motsvarande gagn, kan jag derföre ej lemna mitt bifall till det nu ånyo framlagda förslaget; vill man göra något för lindring och rättvisare fördelning af indelningsverkets tunga på andra samhällsklasser än jordbrukarne, då tror jag att man ej längre bör lappa på detta gamla, af allmänna opinionen för länge sedan utdömda verk. En af mig högt aktad talare, Herr Kommendören Adlersparre, sade att vi kunna få vänta ännu i 10 à 15 år på någon förändring uti indelningsverket; hvad är då naturligare än att, då Regeringen icke allenast en utan flera gånger förklarar båtsmännen vara öfverflödiga för sjöförsvaret, ställa rotarne på vakans. På dessa och

af Herrar Carl Ifvarsson och Ahlgren anförda skäl, yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Lundqvist: Då min mening i denna fråga helt och hållet öfverensstämmer med Herr Sven Nilssons i Österslöf och diskussionen dessutom är långt framskriden, så inskränker jag mig till att yrka bifall till Stats-Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Åstrand: Då Stats-Utskottet ofta nödgas att med ett blekladgt nej besvara af Kongl. Maj:t framställda propositioner, så har skälet dertill merendels varit svårigheten att anskaffa erforderliga medel, ett skäl som under närvarande finansiella ställning onekligen förtjenar att behjertas, men då här något sådant skäl icke finnes, så kunde man fordra att ett afslag från Utskottets sida i denna fråga skulle hafva varit bättre motiveradt. Stats-Utskottet har hufvudsakligen anfört, att den föreslagna öfverflyttningen icke bör ega rum annat än i sammanhang med den länge tillämnade omorganisationen af rikets landtförsvär. Detta är Utskottets kardinalskäl, men det synes mig i sanning icke vara af den betydighet, att någon af Riksdagens båda Kamrar dervid bör fästa afseende. Hvarför hafva vi vårt försvarsväsende, såväl landt- som sjöförsvär, om icke för att kunna bevara vår frihet och sjelfständighet — ett folks dyrbaraste skatter — gentemot de angrepp, hvilka af någon främmande makt kunna i detta hänseende komma att emot oss riktas. Om vi nu sjelfva inse, att af oss vidtagna anstalter för detta samma försvar icke äro tillfyllestgörande, böra vi då rimligtvis uppskjuta partiella förbättringar blott af det skäl, att de äro partiella. Är det icke lättsinne att så handla? Eller tron I, mine Herrar, derest krig oss förklaras, att någon fiende inställer sitt anfall på af oss uppgifvet skäl, att vi ännu icke hunnit ordna vårt försvarsväsende. Här är icke fråga om någon ny utgift, endast att använda befintliga krafter på ett ändamålsenligt sätt. Ingen har bestridt nyttan af denna öfverflyttning, men man har nöjt sig med att säga, att det öfverflödiga båtsmanshället blott borde ställas på vakans tills vidare.

Emellertid kan det för oss icke vara likgiltigt, att, såsom nu är förhållandet, rikets hela norra del på en sträcka af 90 mil icke eger någon större stamtrupp, för att i händelse af krig leda och utgöra stam åt beväringen. Är det skäl att uppskjuta en förändring, som skulle i väsendtlig mån undanrödja nu påpekade missförhållande, blott på den grund att man anser denna förändring icke böra ske förr än den allmänna omorganisationen eger rum, och det oaktadt densamma icke medför någon kostnad. Man har här talat om den allmänna opinionen, beträffande vårt indelningsverk och en af de Skånska representanterna har yttrat att det icke duger att lappa på den gamla organisationen. Hvad man egentligen menar med "allmänna opinionen" kan jag icke så noga veta, men skulle man dermed vilja förstå en öfver hela vårt land utbredd allmän åsigt, så vågar jag bestrida sanningen af detta påstående, ty, så vidt jag förnummit, finnes den ej inom Östergötland, åtminstone icke inom det komitentskap, som jag har äran representera. Det må vara att slutsumman för kostnaderna af vårt indelningsverk är större än af Fjerde Hufvudtiteln synes, enär natura-prestationerna der icke äro beräknade, men

då man så mycket framhåller tungan af dessa med indelningsverket förknippade natura-skatter, så bör man dock betänka, att, om dessa samma skatter skola i stället utgå i penningar, då komma de, äfven om de fördelas aldrig så jemnt på alla samhällsklasser, att i långt högre grad, än nu är händelsen, kännas tryckande för jorden. Jag erinrar i detta hänseende om det missnöje som på många ställen uppstått med prestlöneregleringen, hvilken medfört naturaskatters utgående i penningar. Det är nemligen för aflägsna orter, med svåra kommunikationer, ofta förenadt med stor olägenhet att i stället för naturaprestationer erlägga penningar. Jag tror att nu, liksom 1867, man är ense derom att vår armé bör bestå af stam och beväring, och antager man detta, så är jag öfvertygad om att den närvarande organisationen är den, som tynger *minst* på vårt folk.

Om det nu är oomtvistadt, att båtsmännen till största delen äro för flottan umbärliga, men deremot för arméén behöfliga, kan det då vara förnuftigt att neka denna öfverflyttning, blott derföre att man enskildt hyser den åsigten, att indelningsverket på ett eller annat sätt bör upphävas, och då dertill kommer, att hela den föreslagna förändringen kan ske utan att någon ny tunga eller skatt pålägges, hvarföre skall man då sätta sig deremot? En representant från Skåne har sagt, att Sverige, sedan indelningsverket infördes, blifvit vingklippt, att det sedan dess gjort sina förluster och sett sin politiska storhet falla. Indelningsverket skulle alltså varit skulden dertill. Men voro icke bördorna af arméén och flottan förut ännu svårare? Eller tror man att Sverige förut saknade stamtrupp? De ofta återkommande krigen hade bildat en sådan, och det en bättre, än huru långa öfningar som helst under en sextioårig fred förmå åstadkomma.

Det är möjligt, att det Särskilda Utskottet för sjöförsvarets ombildning kan komma att i någon mån beröra den fråga, som här är föremål för öfverläggning, men då, äfven om Kongl. Maj:ts Proposition i nu förevarande punkt antages, ett tillräckligt antal båtsmän ändock alltid skola finnas att tillgå, synes mig detta icke vara något hinder för den här föreslagna förändringens bifallande. Men då Stats-Utskottet emellertid af den i dag hållna diskussionen har erhållit en väsendtlig ledning för en ny behandling af frågan, så yrkar jag återremiss, på det att Utskottet må kunna inkomma med nytt, i sammanhang med Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet stående Utlåtande.

Herr Almqvist: Tvänne talare hafva yttrat, att, äfven om ett regemente uppsattes i Wester-Norrland, så skall Norrland genom denna tillökning icke derföre kunna försvaras. Jag medgifver detta, men jag är tillika fullt öfvertygad derom, att en sålunda förstärkt stamtrupp skall jemte beväringen kunna, om ej hindra fiendens framträngande, åtminstone rätt länge och icke obetydligt *uppehålla* fienden, och redan detta är af stor vikt. Hvad för öfrigt Norrland beträffar, så eger det så ypperliga naturliga positioner för en fiendes tillbakahållande, att man der bör kunna, äfven med en mindre styrka, utträtta ganska mycket. En talare har sagt, att ökad befäl vore viktigare än tillökning af stammen. Detta är sannt, men just denna stam är ett ämne till befäl, och de nya stamtrupper, som äro i fråga att uppsättas, böra betraktas såsom ämnade till befäl och

ledare åt beväringen. Då emellertid utom jag alla talare, som yttrat sig för bifall till den föreslagna förändringen, yrkat återremiss, så förenar jag mig nu med dem, i det syfte att Stats-Utskottet måtte fullständigt utreda den frågan, huruvida det icke är skäl att understödja Kongl. Maj:ts Proposition i denna punkt.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Med anledning deraf, att ett par talare under denna öfverläggning citerat föregående Riksdags skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, har jag velat dels fästa uppmärksamheten uppå, att i denna skrifvelse icke är fråga om alldeles samma båtsmanshåll som nu, och dels erinra, att jag för min del icke tror, att någon, som eger att gifva Kongl. Maj:t råd i afseende å vårt försvar, skulle kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att förordna om båtsmanshällets sättande på vakans, innan annan fullt motsvarande ersättning i lefvande försvarskrafter blifvit beredd.

Vidare skulle det, efter mitt förmenande, icke vara rättvist handadt mot de rusthållare, hvilka hittills hållit båtsmän, att utan vidare *älägga* dem att betala vakansafgift, äfven om de icke vilja det, utan bör det väl åtminstone underställas deras eget val, om de i stället för båtsmän önska antingen att hålla soldater eller att erlægga vakansafgift. Ty så kan vakansafgiften sättas, att det blir en fördel för rusthållarne att utgöra den, men den kan äfven bestämmas så, att dess erläggande länder dem till förlust och härom måste följaktligen tillfälle beredas rusthållarne att få yttra sig. Följaktligen yrkar jag, att i reciten till den underdåniga skrifvelse, som Riksdagen kommer att aflåta till Kongl. Maj:t, rusthållarnes rätt jemväl i denna del må blifva framhållen.

Herr Statsrådet Abelin: Om jag lyckats att bilda mig en riktig föreställning om uppfattningen i denna Kammare af förevarande fråga, sådan den nu visat sig vara i allmänhet rådande, synes den innebära en åsigt, att de förändringar, som blifvit af Kongl. Maj:t föreslagna, kunde vara lämpliga, för så vidt indelningsverket eller institutionen i sig själf förtjenat att upprätthållas.

Man har i detta hänseende ej allenast framställt tvifvel, utan man har rent af förklarar sig emot institutionens fortvaro, förmenande att den vore dyr, föråldrad och icke egnad att framkalla en efter tidens fordringar lämpad armé. Jag vill nu till en början uppehålla mig vid påståendet om institutionens dyrhet, dervid jag anser nödigt förutskicka den erinran, att man vid bedömandet häraf i allmänhet begår den orättvisan, att lägga en mängd rätt betydliga omkostnader, hvilka äro gemensamma för systemet i sin helhet och rätteligen kunna anses utgå lika mycket för beväringens som för indelta arméens skull, — såsom befålets afflöning (uppgående i indelta tillgångar till omkring 2,250,000 R:dr), m. m., — ensamt uppå indelningsverket. Vill man sålunda rätt bedöma denna fråga, bör man dels taga hänsyn till systemets kostnad *i sin helhet*, dels ock jemföra dessa med de kostnader, som äro förenade med andra systemer af jemförlig styrka och fasthet med vårt eget. Jag vill antaga att så är förhållandet med det Danska och vill upplysa, att det fullständiga i alla detaljer gående förslag, jag låtit inom departementets statistiska afdelning

utarbete för tillämpning af detta system på våra förhållanden, visar en *ökad* kostnad utöfver den vi nu bära för försvaret af 5 till 6 millioner, och utöfver den som nu skulle uppkomma, om det till förra Riksdagen framlagda förslag blifvit antaget, af 3 till 3½ million R:dr, indelningsverkets alla kostnader i båda fallen inberäknade, hvarjemte vid tillämpning af det Danska systemet öfningsdagarne eller de förlorade arbetsdagarne skulle uppgå till i rundt tal 8 millioner, då vårt nuvarande kräver omkring 3 millioner och det förra Riksdagen förelagda omkring 4 millioner öfningsdagar. Då jag under diskussionen vid sista riksdagen, liksom i mitt till samma Riksdag afgifna förslag uppställt åtskilliga jmförelser i detta hänseende, vill jag, med hänvisning till dessa, nu endast framhålla några ända hittills icke vidrörda jmförelsepunkter: då en Svensk indelt infanterist kostar 166 R:dr 50 öre — dervid underhållet mellan mötena är upptaget efter den s. k. rust- och roteringskomitéens beräkning med 126 R:dr 32 öre, och resten utgår till underhåll af beklädnad m. m. och till möteskostnad — så kostar en Dansk infanterist 275 R:dr 66 öre, en Belgisk 304 R:dr 16 öre, en Fransk 307 R:dr 26 öre och en Svensk värfvad 302 R:dr 25 öre. Vid jmförelse af kostnaderna för en indelt kavallerist och för en kavallerist af nyssnämnda länders arméer visar sig proportionen till ännu större fördel för indelningsverket. Skulle dertill komma att, på sätt en ledamot af denna Kammare och tillika ledamot utaf nämnda komité velat påstå, kostnaden för underhållet mellan mötena för indelta soldaten är af komitéen för högt beräknad och å vissa orter visat sig nedgå ända till 50 R:dr, så ställa sig ju förhållandena ännu fördelaktigare för indelningsverket. Men jag vill uppställa en annan art af jmförelse och visa hvartill omkostnaderna för försvaret, fördelade på samtliga innevånare, belöpa sig på hvar och en inom olika länder. Enligt 1868 års budget visar kostnaden för landtförsvaret på hvarje innevånare: inom Nordtyska Förbundet 6 R:dr, inom Frankrike 7 R:dr 37 öre, inom Österrike 5 R:dr 67 öre, inom Italien 5 R:dr 3 öre, inom Holland 5 R:dr 23 öre och inom Danmark 5 R:dr 34 öre o. s. v., då i Sverige samma kostnad — extra ordinarie behofven, men ej indelningsverket, deri inberäknade — belöper sig till 2 R:dr 75 öre och skulle, om det till sista Riksdagen framlagda förslag antoges och indelningsverkets hela kostnad äfven inberäknades, komma att uppgå till omkring 4 R:dr 25 öre, samt sålunda, äfven om det högsta belopp som blifvit ifrågasatt, komme att utgå, visa sig till fördel för vårt system. Vid jmförelse med andra länder hafva vi alltså intet att beklaga oss öfver i detta hänseende, helst om i öfvervägande tages, att en stor del af indelningsverkets uppskattade kostnad ligger i den soldaten tilldelade torpjord, hvars förmodade behållna afkastning man förvandlat i penningar, och om man derjemte, såsom sig bör, tager hänsyn dertill, att soldaten sjelf till stor del uppodlat denna jord och att han genom sitt arbete i öfrigt och genom sin ställning i samhället i icke ringa mån återgåldat hvad man på honom uppoffrar.

Man har med en viss hänfull ton talat om det "gamla indelningsverket", om dess höga ålder m. m. d. Ja! mine Herrar, gammal är institutionen utan tvifvel, men den är äfven vördnadsvärd och aktningssjundande och minst af allt är den förtjent af något hän. Om emellertid institutionens ålder i och för sig vore ett fel — hvilket jag för min del icke

erkänner den vara, så länge institutionen i de fall, som göra den för sina ändamål lämplig, följer tiden åt och icke saknar behörig lifskraft — hvad skulle man då säga om en organisation, byggd uteslutande på grundsatsen utaf allmän värnepligt och om den fordran, som ofta inom detta rum blifvit framställd, om införande af ett system efter schweiziskt mönster, vid den upplysning att detta i sina hufvudsakligaste drag kvarstår detsamma som för omkring 200 år sedan.

På grund af denna indelningsverkets ålder tyckes man antaga såsom påtagligt, att dess former måste vara tunga och besvärande. Så är tvifvelsutänkt ock i viss mån förhållandet; men de tunga formerna falla endast inom det administrativa området och skulle försvinna äfven der, om de ifrågasatta förändringarne i afseende å det indelta aflönings sättet för befälet och å sättet för truppens rekrytering vunno erkännande och tillämpning. Men föreställer man sig att de tunga formerna yttra sig äfven derutinnan, att arméen är mindre lätt att mobilisera, mindre slagfärdig än andra, så bedrager man sig högeligen. Enligt befintliga mobiliseringsplaner, grundade på officiella uppgifter, visar sig att kompanierna kunna, från den stund räknadt kompanibefälhafvaren derom erhållit ordres, vara samlade inom i medeltal $2\frac{1}{2}$ dygn, och att regementena eller korpserna kunna vara samlade i hufvudstaden, eller hvilken annan punkt af landet, som af det stora jernvägsnätet beröres, inom i medeltal $6\frac{1}{2}$ dygn. Tvifvel kan deremot vara, om våra värfvade trupper under normala förhållanden, eller med 20 till 25 procent af styrkan tillåtet och spridd omkring i landet, kunde inom denna tiden vara ens i deras egna garnisoner sammandragna. Man kan sålunda icke, då det gäller indelningsverkets egentliga bestämmelse, dess militära ändamål, lägga det de tunga formerna till last. Tvärtom är det genom detta system en möjlighet att, till följd af truppens förläggning öfver hela landet och af den omständigheten att den hemma hos sig har sin beklädnad, sin utredning och sina vapen, såsom ock å kompanitrossbodarna behöflig tross och för bagaget nödig fortskaffningsmateriel, kunna så godt som ögonblickligen med full väpnad kraft, om än till mindre styrka, uppträda på hvarje punkt af vårt vidsträckta land. Det förment tunga maskineriet visar sig sålunda i detta hänseende ega en militärisk förtjenst, som få andra organisationer torde kunna uppvisa.

Under det myckna klander, man hört och hörer om denna institution, om dess otjenlighet för vår tid och dess föråldrade skick, må det tillåtas att göra en stämma i annan riktning hörd och citera hvad en af vår tids mest berömda statsekonomer, *Michel Chevalier*, i sina föreläsningar ("cours d'économie politique") härom yttrar. På ett ställe deri förekommer, på tal om vår indelta armé, följande:

"Rättigheten för soldaterna att gifta sig, vi kunna ju nämna det i förbigående, skulle inom de europeiska arméerna åstadkomma en grundlig pånyttfödelse, hvaröfver vännerna af fred och frihet skulle hafva skäl att fröjda sig. Gifta soldater kunna ej bilda en från den öfriga befolkningen afskild kast, blifva mindre böjda för fältlifvet, och deras intressen komma att fullkomligen sammanfalla med de öfriga medborgarnes. Arméer, bestående af dylika soldater, visserligen af medelmättigt värde vid ett anfallskrig, som ej är befogadt, men af utomordentligt värde i försvarskrig,

älskande ordning och utan fara för friheten samt fullt uppskattande fredens välgärningar, äro just de arméer vi, på civilisationens nuvarande ståndpunkt, böra önska åt Europa. Man skulle misstaga sig, om man trodde att en så organiserad armé skulle sakna "élan". Hela befolkningen i vår verldsdel gömmer i djupet af hjertat en förunderlig böjelse för ett äfventyrligt lif, då detta visar sig under form af krig; och i stället för att tro sig utsatt för faran att hos denna befolkning utsläcka lusten till krig, bör man snarare frukta för att aldrig kunna fullkomligt beherrska den. Indelta armén lemnar härpå ett bevis. Trots de familjeband och de familjeintressen, som binda soldaterna vid deras härd, har man aldrig kunnat kalla dem under vapen utan att tillika hafva iakttagit den villighet, hvarmed de lydt denna kallelse. Begärde man frivilliga, skulle alla vilja vara med, och sedan de en gång brutit upp från rotarne har man aldrig hört dem sucka efter hemkomstens dag."

På ett annat ställe yttrar samme författare med afseende å indelta arméens lämplighet för produktiva ändamål: "denna armé rekommenderas i detta hänseende till filosofens och historieskrifvarens, liksom till ekonomens uppmärksamhet".

Dessa inför Frankrikes ungdom i verdens hufvudstad uttalade sanningar skulle jag vilja lägga denna Kammare synnerligen på hjertat; och jag skulle vilja hemställa, om icke den institution, vi ega i vårt indelningsverk, skapad, som den är, utaf en stor och mäktig ande, — mäktigare än deras, som nu på några rader kasta ut fullständiga förslag till nya organisationer — förtjenar upprätthållas och med omsorg vårdas? Jag är derom öfvertygad och vill på denna öfvertygelse lefva och dö.

Men man har, såsom ännu ett lyte på institutionen och såsom ett bevis på dess olämplighet för dylika ändamål, framhållit manskapets framskridna ålder, och en ledamot af denna Kammare, som likväl, till följd af sin ställning utom Riksdagen, borde veta bättre, har icke tvekat uppträda och förklara, att i händelse utaf mobilisering skulle fjerdedelen, ja tredjedelen af vår indelta trupp, såsom varande af ålder oduglig att gå i fält, få lemnas hemma. Med anledning af detta vilseledande och sanningslösa yttrande, tillåter jag mig upplysa, att oaktadt ingen åldersgräns inom arméen är bestämd och oaktadt de finnas kvar i tjensten (2 till antalet) som uppnått 70 år, medelåldern icke desto mindre utgör blott 35½ år. Inom hela indelta arméen finnas endast 1,433 man som äro öfver 50 år, och utöfver 45 års ålder 3,917 man, af hvilka dock således 2,484 äro mellan 45 och 50 år, eller i den ålder då mannen i allmänhet ännu är i sin fulla kraft. Tages nu i betraktande, att vid en mobilisering måste användas en icke ringa del af stamtruppen i depôt (i det till sednaste riksdag framlagda förslag beräknades denna styrka, ensamt för infanteriet, till 3,000 man), vid trossen och till flera andra uppdrag, så frågar jag: hvilket menligt inflytande kan detta fåtal äldre soldater ega på den rörliga arméen, och hvilken obetydlig procent utgör det icke på arméen uti sin helhet, sammansatt som den är af både stamtrupp och beväring. Ehuru, såsom häraf framgår, jag ingalunda kan betrakta denna omständighet: att en del af manskapet uppnått en mera framskriden ålder, såsom någon olycka, vill jag likväl erinra, att äfven härutinnan, fast förgäfvos, förändring till ett bättre blifvit föreslagen.

Man har icke sällan hört återopas, och man har äfven på detta rum, enligt hvad jag af riksdagsprotokollen sedermera erfarit, anfört general Trochu's ord, såsom stöd för en uppfattning om det olämpliga, ja förderfliga uti, att inom arméen hafva gamla soldater. Det är likväl härvid att märka, att general Trochu's yttrande afser förhållandena inom Franska arméen, der dessa äldre kasernsoldater genom ett längre overksamt lif i garnisonerna, enligt hans förmenande, tillegnat sig vissa mindre goda vanor, hvilka verka ett dåligt exempel för de öfriga. Han antyder vidare huru soldaten, dömd till detta långa kasernlif och smittad af dåliga exempel från äldre kamrater, lätt tillegnar sig deras ovanor och fel och huru annorlunda förhållandet skulle kunnat blifva, om denne icke varit instängd inom garnisonslivets trånga krets, utan, under beröring med andra samhällsklasser, fått dela deras lif och verksamhet samt såmedelst inom sig känt uppväckas känslan af sin medborgerliga och moraliska värdighet; och han yttrar i samma andetag, hänvisande till en note, följande för våra förhållanden anmärkningsvärda ord:

“Franska Gendarmerikorpsen, så verksam, så hängifven åt sitt kall och så aktningvärd, lemnar ett slående bevis på riktigheten af denna sats: Hvarföre kunna de militärpersoner, som bilda denna korps, ostrafadt åldras uti tjänsten, utan någon fara för känslan af eget personligt värde och för hederns fordringar? Det är ej blott derföre att man, vid antagande af manskap för detta specialvapen, gör ett omsorgsfullare urval än annars, utan emedan:

1:o de, i egenskap af makar och familjefäder, föra ett lif som beherrsкас och höjes af pligterna mot familjen;

2:o de undslippa kasernlivets förstörande inflytelser och dåliga exempel samt emedan de nästan ständigt handla på egen hand och äro i beröring med hela befolkningen;

3:o deras sysselsättning, helt och hållet egnad åt pligtens och ordningens vidmakthållande — ej blott för en dag eller två, utan oupphörigen — ej kan annat än mer och mer höja dem i deras egna ögon.“

Har icke detta yttrande full tillämpning på den indelta soldaten, och har jag icke rätt att förklara, att den, som citerar den franska generalens ord såsom ett argument *mot* vår indelta armé, antingen icke citerar ärligt, eller har han ej läst General Trochu's skrifter, ty det är ej gerna tänkbart att han för motsatt fall kunnat förbise hvad jag ur dessa, till fördel för den indelta institutionen anfört.

En omständighet har, under diskussionen af detta ämne, gjort på mig ett mindre behagligt intryck. En talare, Herr Sven Nilsson i Österslöf, har nemligen mot mig och mot den institution jag sökt försvara riktat anklagelser och anmärkningar, hvilka röja en något högre värme, än som kan förutsättas härflyta blott af intresse för *försvaret*. Jag skulle ej heller upptaga ett angrepp från denna sida till bemötande, om det hade debattens hetta till sin ursäkt och om det rörde endast mig personligen; men då Herr Sven Nilsson ansett tillständigt att låta de här fällda, hänfulla yttrandena mot den indelta institutionen ingå uti en med lugn besinning nedskrifven motion, egnad att i Riksdagens handlingar förvaras, må det äfven tillåtas mig att i samma handlingar få nedlagd min lifigaste protest emot de gjorda, oförtjenta anklagelserna.

Herr Sven Nilsson talar i denna motion om den "murkna" institutionen och ställer denna institutionens egenskap i sammanhang med ett yttrande, som anger att arméen för det närvarande icke skulle vara i "presentabelt" skick. Jag har redan mer än en gång uttalat mina åsikter om arméens tjänstbarhet och lämplighet för sina ändamål och torde härutinnan ej behöfva något tillägga; men jag skulle önska veta hvori Herr Sven Nilsson finner detta "murkna", som skulle genomgå institutionen, ligga. Anser han att arméen är murken derutinnan att den militära andan inom densamma är utdöd, att de fordringar man i allmänhet ställer på militärisk conduite och hållning icke motsvaras, så vill jag ej neka, att icke möjligen han, liksom måhända mången annan, sett brist på dessa egenskaper hos någon enskild medlem af arméen; men jag ber Er, mine Herrar, vara öfvertygade, att, om än någon enda medlem af arméen är glömsk af sina pligter — hvilket väl icke under någon form af organisation kan förekommas — så besjålas likväl denna armé i sin allmänlighet utaf en anda, hvaraf få arméer torde kunna berömma sig, en anda, som kommer individen att känna sig ega pligter emot samhället, icke mindre stora i hans egenskap af medborgare, än af krigare.

Och hvad beträffar särskildt det material, som bildar de djupa leder — hemtadt som det är från vår friska, oförderfvade landtbefolkning — så skall det, så länge ännu icke den innersta kärnan af Svenska folket, det Gud gifve måtte vara långt aflägsset! — angripits af de frätsår, som här och der fäst sig på ytan, så länge skall det, med kärlek och omsorg såsom hittills värdadt, icke blifva "*murket*".

Herr Uhr: Det ges många vägar till Rom och mig synes det i allmänhet bäst att välja den kortaste. I denna fråga anser jag den ginaste vägen vara att bifalla Utskottets förslag, och jag yrkar icke blott bifall utan proposition så snart som möjligt.

Herr Jöns Pehrsson: Mig har det förefallit, som om den aktade Krigsministern sträckt diskussionen öfver målet. Frågan är här icke om indelningsverket bör bibehållas eller ej, utan om den indelta arméens stam bör göras större än den är. Hvad den närvarande frågan beträffar, så är man väl enig derom, att det är nyttigt att man samlar medel, och då torde väl de till öfverflyttning föreslagna båtsmansrotarnes ställande på vakans vara det bästa. Herr Krigsministern har åberopat hvad soldaten i andra länder kostar. Men man får icke se på hvad andra rikare länder i detta hänseende förmå, utan hvad våra egna tillgångar medgifva. Man klagat öfver de stora och tryckande bördor, som försvarsväsendet medför, men man klagat ännu mer öfver den ojemna fördelningen af dessa bördor. Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag är nödsakad att för en kort stund taga Kammararens nppmärksamhet i anspråk, för att med några ord bemöta ett och annat i herr Krigsministerns yttrande. Han har beräknat kostnaden för en indelt soldat och dermed jemfört kostnaden för en soldat i andra länder. Men den kostnad han uppgaf för den Svenske indelta soldaten var endast rotehållarens; således en kostnad, hvartill något

motsvarande ej finnes i andra länder. Räknar man dertill hvad vår indelta soldat kostar Statsverket, så blir resultatet helt annat. Han har talat om den indelta arméens rörlighet. Denna beror alldeles icke på indelningsverket. Hvar vi hafva Svenske män, så äro de rörliga. Och för öfrigt, äfven om indelningsverket upphäfdes, kunde vi väl hafva qvar våra trossbodnar, våra öfver allt i landet kringspredda förråd af vapen och utrustningspersedlar. Han har ur en fransk författare citerat ett företräde, som den indelte Svenska soldaten skulle hafva framför andra länders soldater, deruti att han vore gift. Detta är dock visst icke någon fördel. Just för det att den indelta soldaten merendels är gift är han också allt för dyr. Vi böra besinna att han såsom gift är familjefader och att det är en stor misshushållning med landets krafter att sätta dess familjefäder främst emot fienden. Om under krig mannen stupar, så efterlemnar han en hjälpbehöfvande familj. En ålder af 45 år har Herr krigsministern icke funnit för hög för soldaten. Jag medger att mången person vid den åldern är i sina bästa år, men annorlunda torde dock ofta nog förhålla sig med den, som under sitt föregående lif fått, såsom det heter, draga dagens tunga och hetta. Har han emellertid vid denna ålder ännu icke förlorat sina krafter, så saknar han dock den vigthet, en soldat bör ega. Men om detta med skäl kan anmärkas rörande den indelta soldaten, som hunnit till en sådan ålder, hvad skall man då säga om fyratiofemåriga kavallerister. Med sådana tror jag att man är ännu sämre betjent. Vidare har Herr Krigsministern sagt, att jag yttrat det organisationen är murken och att indelta arméen saknade militärisk anda. Jag har aldrig sagt att den militära andan i den Svenska arméen är murken. Den skall lefva så länge det Svenska namnet lever. Emellertid är jag honom tack skyldig för hans uppriktighet. Vi veta nu hvad vi hafva att af honom vänta under hans embedstid, att han vill indelningsverkets upprätthållande och att det just är meningen att fördröja, förlänga och uppskjuta denna omorganisation af vårt försvar, som så länge varit ansedd nödig. En talare på Stockholmsbänken har sagt, att de partiela reformerna i vår ständsrepresentation påskyndade den stora representationsreformen. Jag är af en helt annan tanke. Dessa reformer voro så obetydliga, att de icke tillfredsställde någon, och derfore blef man utledsen vid hela detta representationssystem. På samma sätt med indelningsverket. Hvad opinionen i Östergötland angår, så är det icke underligt om den är för indelningsverket gynnsam, ty en del af indelningsverket i Östergötland är understödt af ofantligt stora augmentsräntor, större än kostnaderna för rustningens upprätthållande. Man har äfven talat om att det skulle komma att åtgå generationer, innan en ombildning af vårt försvarsväsende kunde genomföras och att man således, emedan tiden för denna fullständiga omorganisation vore så aflägsen, borde vidtaga sådanahär partiela reformer. Man misstager sig. Opinionerna gå nu litet fortare. Jag erinrar mig att jag vid 1862 års riksdag väckte motion derom, att rusthållarne, mot ersättning till Statsverket, skulle befrias från skyldigheten att hålla rustningspersedlar. Jag fick ingen framgång. Men opinionen förändrade sig helt hastigt så, att Kongl. Maj:t sedan framlade ett alldeles lika beskaffadt förslag, som blifvit antaget af Riksdagen.

Nu sedan vi veta hvad meningen är, finnes hos mig alldeles ingen tvekan beträffande det af Kongl. Maj:t gjorda förslaget. Jag yrkar afslag derå och bifall till Stats-Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Åstrand: Jag vill blott replikera ett yttrande af den föregående talaren, då han påstod att i Östergötland augmentsräsenterna voro så stora, att kostnaderna för rustningen derigenom mer än ersattes, hvarföre det icke vore underligt, om man derstädes hölle på indelningsverket. Jag får erinra den värde talaren, hvad han med sina stora insigter i försvarsväsendet borde veta, att i Östergötland finnes ett infanteriregemente, vid hvilket några augmentsräsentor icke förekomma. För öfrigt, der augmentsräsentor finnas, lära väl rusthållarne hafva fått betala sina hemman derefter. Hvar och en har väl vid köp och försäljning tagit i beräkning de onera eller fördelar, som åtfölja hemmanet, hvarföre ett rusthåll i sjelfva verket icke skattar mindre till vårt försvar än annan jord, den må nu vara af hvad natur som helst. Jemte erinran härom vill jag omnämna, att, då jag hade den äran blifva omvald till representant, lade mina valmän mig på hjertat, att icke medgifva några förändringar i indelningsverket, och detta oaktadt att inom mitt valdistrikt annan indelt militär än infanteri hufvudsakligen icke förekommer.

Emot de förnyade påståendena om hvad som är den allmänna opinionen, vill jag anmärka, att man ej borde så mycket tala derom; det vore godt, om hvar och en inom denna Kammare alltid hade reda på sin egen.

Öfverläggningen var härmed slutad. Enligt de yrkanden, som blifvit gjorda, framställde Herr Talmannen propositioner på så väl bifall till Utskottets förslag som momentets återförvisande till Utskottet. Sistnämnda proposition förklarades vara med öfvervägande ja besvarad, men begäran framställdes om votering, i anledning hvaraf följande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under litt. a i första punkten af dess Utlåtande N:o 24,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är ifrågavarande moment till Utskottet återförvisadt.

Omröstningen utföll med 94 ja mot 82 nej, och hade Kammaren alltså bifallit Utskottets förslag.

Mom. b).

Herr Sven Nilsson i Österslöf: För min del anser jag att ett sådant beslut icke skulle rätt väl harmoniera med det, som vi alldeles

nyss fattat; och då roteringen, för att blifva gällande, först måste underkastas Riksdagens pröfning, hemställer jag att Utskottets förslag måtte bifallas.

Herr Olof Larsson från Örebro län: Det vore enligt min öfvertygelse beklagligt, om dessa så kallade frisocknar finge effektiv roterings-skyldighet sig ålagd, ty de skulle derigenom betungas med allt för stora kostnader. Utgifterna för inköp af hus och jord skulle för hvarje rote uppgå till 1,500 R:dr, och det i förening med alla andra omkostnader, som blefve nödiga, skulle för många vara ruinerande.

Jag yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Efter dessa yttranden bifölls momentet.

Mom. c), d) och e)

Biföllos.

Punkterna 2 och 3.

Utskottets hemställanden i dessa punkter blefvo äfvenledes bifallna.

Punkten 4.

Herr Mankell: Då Utskottet astyrker bifall till min ifrågavarande motion, anför Utskottet såsom skäl härför ensamt detta: att "frågan angående det behöfliga antalet högre och lägre officerare vid de särskilda kavalleriregementena lämpligen bör till pröfning förekomma endast i sammanhang med frågan om den fullständiga reorganisationen af rikets försvarsväsende". Härutaf framgår att Utskottet anser sig icke böra tillstyrka bifall till sådana förslag, som afse endast partiela reformer. Då jag likväl redan förut i dag under öfverläggningen om första punkten af detta Betänkande hade tillfälle att uttala mina åsigter om nyttan af sådana reformer, vill jag nu endast återropa hvad jag i detta hänseende anförde. Jag hoppas att Kammarerna måtte erkänna riktigheten deraf samt bifalla min motion, synnerligast som en direkt besparing af inemot 34,000 R:dr derigenom beredes.

Då Utskottet icke återropat något annat skäl emot mitt förslag, än det jag nyss upprepat, och icke heller i någon mån gendrifvit de skäl, som jag i motionen anført, kan jag icke annat än förundra mig öfver Utskottets beslut, och detta desto heldre som Utskottet icke motsagt den allmänna grundsats, som jag i motionen uttalat, nemligen att man bör göra besparingar och indragningar i afseende på föremål, som jemförelsevis äro mindre behöfliga, för att vinna medel till bestridande af utgifter, som äro ovilkorligen nödvändiga. Ännu mindre har Utskottet anført skäl mot tillämpningen af denna allmänna grundsats på ifrågavarande särskilda

fall. Det lärer väl svårigen kunna förnekas att, då hvarterdera af de begge Skånska kavalleriregementena har endast tre regementsofficerare på 1,000 man, och någon olägenhet häraf hvarken i krig eller fred uppstått, någon sådan icke heller bör kunna uppkomma, om antalet af regementsofficersplatser minskas vid andra regementen, hvilka nu hafva en regements-officer på 200 eller på 166 eller till och med på 133 man. Genom den inskränkning jag föreslagit skulle dock antalet af sådana officerare vid dessa sistnämnda regementen fortvarande vara proportionsvis större, än vid de Skånska. Likartadt är förhållandet med de öfverflödiga adjutantsbeställningarne vid åtskilliga regementen. Jag måste derföre på det lifligaste yrka bifall till min motion och såsom ytterligare skäl härtill må jag nämna, att jag i en annan motion — såsom ock kan ses längre fram i Betänkandet — begärt ett anslag af 30,000 R:dr till målskjutningspriser och täflingsskjutningar. Jag måste visserligen beklaga, att jag denna riksdag väckt fråga om något anslag — och jag vill lofva att hädanefter icke göra det, såvida icke högst viktiga skäl mana dertill — men, då jag denna gången gjorde det, så var det under den förutsättning att den nu ifrågavarande motionen skulle bifallas, och en besparing sålunda beredas, som lemnade tillgång till det anslag jag påyrkat. Slutligen vill jag påpeka, att ett afslag till denna, enligt min åsigt, så billiga begäran, ovilkorligen måste väcka misströstan om att *någon*, ens den ringaste besparing eller indragning vid denna riksdag skall hafva någon utsigt till framgång. Så påtagligt anser jag det vara, att den nu föreslagna utan ringaste olägenhet skall kunna vidtagas.

Jag får derföre yrka afslag å Utskottets förslag samt bifall till motionen.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Då jag till fullo inser, huru nödvändigt det är att göra alla de besparingar som äro möjliga utan att någon verklig olägenhet derigenom uppstår, och jag i likhet med motionären anser att sådant låter sig verkställa på det sätt han föreslagit, vill jag förena mig uti de yrkanden, som han framställt.

Öfverläggningen var slutad. Propositioner framställdes så väl på bifall till Utskottets hemställan som på afslag derå och antagande af Herr Mankells förslag. Den förra propositionen förklarades vara med öfvervägande ja besvarad. I anledning af den omröstning som då begärdes blef följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i *fjerde* punkten af dess Utlåtande N:o 24,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt i Herr J. Mankells motion N:o 25.

Omröstningen utföll med 58 ja mot 86 nej, hvadan Kammaren beslutat enligt nej-propositionens innehåll.

Punkten 5.

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman! mine Herrar! Det skulle hafva varit önskligt att denna punkt i Betänkandet icke förekommit till behandling vid denna sena tid, emedan det kan vara åtskilligt att säga om densamma, och jag äfven förutser att vi nu, innan vi få åtskiljas, måste företaga ännu en votering. Men för att icke uppehålla tiden, vill jag yttra mig helt kort.

Vid de riksdagar jag tillförene bevistat, har man alltid lofvat, att detta anslag icke skulle vidare påfordras, men detta löfte har icke hållits, utan samma begäran regelbundet återkommit. Jag skulle för min del hålla Herr Krigsministern räkning för, om han så snart som möjligt ville framlägga ett förslag till löneroglering för arméens befäl, så att detta anslag icke vidare blefve behöfligt. Det har nu utgått i 13 à 14 år, men jag tror att, då det först beviljades, det icke var Rikets Ständers mening, att det skulle blifva så att säga permanent. Man säger visserligen, att det vore hårdt och orättvist emot det svagt lönade underbefälet, att nu icke vidare bevilja denna tillökning uti detsammans aflöning, men jag tror att något förslag om löneroglering icke blir upprättadt, förr än man vägrat detta anslag; och det är för att påskynda ett sådant förslag, som jag nu yrkar afslag å denna punkt i Betänkandet samt bifall till min motion.

Herr Ola Nilsson: Under förra riksdagen, då äfven en likartad fråga förevar till afgörande, afstyrkte jag bifall till densamma. Jag gjorde detta, icke derföre att jag ej ansåg anslaget vara behöfligt då det var afsedt för ett så vackert ändamål — nemligen såsom tillskott till underbefälets ringa aflöning — utan derföre att jag var öfvertygad, att en reglering af indelta arméens aflöningsväsende derigenom skulle fortare gå för sig. Af detta skäl motsätter jag mig äfven nu Utskottets förslag, men jag gör det derjemte af en annan orsak, och det är den, att jag numera blifvit förvissad om, att dessa medel användas icke till det ändamål, hvartill de äro afsedda, utan till påökning uti de bäst tillgodosedde officerarnes aflöning. Jag har fått åtskilliga uppgifter härom, och dessa vill jag nu meddela Kammaren.

Ryttmästaren vid Bjäre härads squadron af Skånska husarregementet har fått såsom lön sig anvisadt ryttmästarebostället Rebbelberga kungsgård, hvilket i årligt arrende gifver 5,600 R:dr; dessutom uppbär han hemmansräntor till ett belopp af 285 R:dr, eller tillsammans 5,885 R:dr. Denne "svagt" aflönade tjänsteman har under föregående år af detta anslag fått sig tilldelade 150 R:dr. Förste Majoren vid samma regemente har åt sig anvisadt förste majorsbostället Hjelmshult, som lemnar i årligt arrende 7,000 R:dr; i hemmansräntor uppbär denne 1,056 R:dr och dessutom såsom ersättning för upphörd dagsverksskyldighet 467 R:dr, eller tillhopa 8,523 R:dr. Af kontanta statsanslaget har han derjemte uppburit 150 R:dr. Öfversten vid detta regemente erhåller i arrende för öfverstebostället Tommarp årligen 9,000 R:dr; i hemmansräntor har han

1,120 R:dr, eller sammanlagdt 10,120 R:dr, och likväl har jemväl denne af ifrågavarande anslaget fått sig tilldelade 150 R:dr.

Sedan jag nu anfört detta, vill jag endast hemställa till Kammaren, om det kan vara billigt och rätt att bevilja ett anslag, som användes på sådant sätt. För min del måste jag påyrka ett bestämdt afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Statsrådet Abelin: Jag ber att få upplysa, det de uppgifter, som den föregående talaren meddelade Kammaren, äro fullkomligt oriktiga. Jag är beredd att från Departementet när som helst förete en redogörelse, som visar huru fördelningen af dessa medel skett. Och jag är förvissad att Kammaren af en sådan skall blifva öfvertygad att medlen blifvit med rättvisa och urskiljning använda. Under de två föregående riksdagarne har jag anfört de skäl, som tala för att detta anslag fortfarande bör utgå, och då dessa qvarstå oförändrade, anser jag mig icke behöfva nu återigen upprepa desamma.

Man har här talat om Regeringens underlåtenhet att framlägga förslag till reglering af indelta arméens aflöningsväsende; men om man vill taga kännedom af Stadsråds-protokollet för den 31 December 1869, skall man dock finna att ett fullständigt sådant förslag blifvit utarbetadt och Kongl. Maj:ts pröfning understäldt; men att Kongl. Maj:t nämnda dag förklarar, att detsamma, i anseende till de med dess genomförande förknippade betydliga kostnader, icke borde för innevarande års riksdag till antagande framläggas. Detta förslag, som står i förening med en förändrad organisation af indelta arméen, innefattar samma tillökning af befälet, som ifrågasattes i den, sista Riksdagen delgifna organisationsplanen, och skulle, om det genomfördes, under de första åtta åren medföra en kostnad, utöfver den som nu för befälets aflönande utgår, af i medeltal omkring 900,000 R:dr samt sedermera åstadkomma en ökad utgift af omkring 670,000 R:dr, ingående likväl i båda dessa summor det belopp af omkring 550,000 R:dr, som erfordras för aflönning af det tillökade befäl, förslaget förutsätter. Men samtidigt som Kongl. Maj:t beslöt att detta förslag icke skulle för denna Riksdag framläggas, erhöj jag befallning att uppräta förslag till allmänna grunder, hvarefter den nuvarande personalen af befäl med vederlikar skulle för framtiden komma att aflönas i kontant efter en jemnare och billigare fördelning, än som nu vore gällande.

Enligt detta nya förslag skulle boställena blott småningom och i mån af innehafvarnes afgang indragas och någon särskild utgift för löneredringens utförande ej komma att betunga Statsverket. Men liksom det förstnämnda förslaget fordrar stora summor utöfver de för arméens aflönande nu utgående belopp, så fordrar det sistnämnda, att alla möjliga, för indelta arméens aflönning *nu* anvisade tillgångar, och sålunda äfven det till löneförbättringar hittills utgående nu omtvistade anslag af 100,000 R:dr, tagas med i beräkningen, för att den under alla förhållanden högst ansenliga och till en början till flera hundra tusen Riksdaler uppgående bristen i den i allmänhet lågt beräknade aflöningsstaten ej må blifva alltför känbar.

Af allt detta synes att, huru än med löneregleringen månne ställas, dessa till löneförbättring utgående 100,000 R:dr blifva för ändamålet oundgängligen behöfliga; och då de, på sätt nu är förhållandet, tillkomma endast de mest vanlottade af det i allmänhet illa aflönade befälet, hemställer jag, om det kan vara med rätt och billighet öfverensstämmande att nu indraga desamma.

Herr O. B. Olsson: Jag har under alla de Riksdagar jag bevistat yrkat afslag å och indragning af det af Kongl. Maj:t äskade anslaget till löneförbättringar vid indelta arméén, utan att ändock under dessa år hafva lyckats uti detta mitt bemödande. Vid 1856 års Riksdag, då man hade godt om penningar och på en tid då prisen å lifsförnödenheterna inom landet voro särdeles uppjagade och dyra, beviljades första gången detta anslag till understöd för det svagast aflönade befälet vid indelta arméén, men detta anslag var då blott tillfälligt och det var ingalunda Riksbens Ständers mening att det skulle fortfara under loppet af 15 å 16 år, som det hittills varit förhållandet. Folket har under dessa många och långa år haft allt större och större svårighet att utbetala de alltjemt immerfort växande skattebördorna, och det skattdragande folket har fått lära sig att göra allt fler och fler inskränkningar uti sina lefnadsbehof, och om nu tjenstemännen skulle nödgas att så småningom göra detsamma, så är detta icke mer än billigt och ingalunda för bittida. Vi böra dessutom lägga märke dertill att prisen på lifsförnödenheter numera på långt när icke äro så höga som när understödet första gången beviljades och att således förhållandena nu äro helt annorlunda än då. Förut har jag yrkat på att en lönereglering måtte verkställas för armééns officerare, och detta bör ske genom militärbostälernas indragning till Staten, ty dessa boställen äro lågt uppskattade och om de nu utarrenderades för innehafvarens räkning, så lemna de en afkastning 5 å 6 gånger så stor som den, hvilken egentligen tillkommer boställsinnehafvaren. Detta skulle icke kunna ega rum i fall boställena indrogos till Staten och för Statens räkning utarrenderades, ty derigenom skulle en lönereglering kunna åstadkommas på det sätt, att hvarje tjensteman inom lika lönegrad erhöle lika stor aflöning. Men om nu den ena tjenstemannen erhåller 500 eller 600 R:dr om året och en annan hans vederlike uppbär en aflöning af 3,000 R:dr om året, så är sådant icke rätt, och derföre har man trott sig behöfva ett anslag till löneförbättringar vid indelta arméén för att utjemna dylika olikheter. Vi kunna dock aldrig nå målet i detta fall och åstadkomma en fullkomlig rättvisa genom en fullständig lönereglering förrän vi till en början hafva indragit det nu begärda anslaget, och af denna anledning måste jag för min del yrka afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Då mina åsikter äro fullkomligt öfverensstämmande med min ärade grannes, som nyss yttrat sig, så, och för att icke förlänga diskussionen, åtnöjer jag mig med att till alla delar instämma med honom.

Herr John Ericson: Det är verkligen nedslående att ånyo behöfva försöka klargöra begreppen rörande detta ärende, hos representan-

ter, som dock förut varit med om afgörande af denna fråga och således borde till fullo känna till densamma, efter den utredning deraf, som vid flera föregående Riksdagar förekommit. Emellertid har en talare från Christianstads län omnämmt, att åtskilliga högre officerare vid Skånska husarregementet få, jemte uppbärande af inkomsterna af sina boställen, äfven understöd af nu ifrågakarande anslag; men sådant är alldeles icke förhållandet, utan kommer detta hans misstag derutaf, att han sammanblandar detta anslag med de öfverskott, som uppstå på regementenas utarrenderade boställen och aflöningsfonder, och hvaraf, i förhållande till innehafvande boställens större eller mindre godhet, vissa andelar tillfalla äfven boställsinnehafvare. Den ärade representanten uppgaf, om jag hörde rätt, att en ryttmästare vid Skånska husarregementet af detta anslag fått sig tilldelade 150 Riksdaler samt att en fanjunkare vid samma regemente likaledes af det kontanta anslaget uppburit en lika summa, eller 150 R:dr, äfvensom slutligen att öfversten vid regementet, utom en sammanlagd lön af 10,120 R:dr, jemväl af ifrågakarande anslag likaledes åtnjuter 150 R:dr. Jag vill dock erinra, att det icke är de, bland indelta arméens befäl, som innehafva boställen, hvilka uppbära några andelar af detta anslag, utan att medlen utgå allenast till dem, hvilka äro svagast aflönade och *icke* hafva några boställen; och gör man sig det besväret att slå upp generalsammandraget af samtliga bestridda kostnader för indelta arméen å Riks-statens Fjerde Hufvudtitel för t. ex. år 1867, så ser man genast att af hela anslaget, 100,000 R:dr, till Skånska husarregementet utgår ett belopp af 90 R:dr 74 öre, hvaraf man ock genast finner orimligheten af den utaf den ärade representanten för Bjäre och Södra Åsbo härad lemnade upplysningen, att de trenne löntagare, hvilka, enligt den ärade talarens uppgift, skulle uppbära de högsta aflönningarne vid regementet, skulle dessutom från *detta* anslag uppbära ett tillskott, fem gånger större än den anpart af anslaget, som kommer hela regementet till del. Ser man vidare på samma tabell, så finner man huru dessa 100,000 R:dr fördelas de olika regementena emellan allt efter de större eller mindre egna tillgångar regementena disponera, då t. ex. Södra Skånska infanteri-regementet uppbär, bland alla regementen, den största andelen af hela anslaget, eller 14,688 R:dr 62 öre, och det Norra Skånska infanteri-regementet det dernäst största anslaget, eller 12,421 R:dr 20 öre, och detta kommer sig deraf att dessa regementen, såsom sednare uppsatta, ej hafva några för löningsfondernas räkning utarrenderade boställen, eller några andra tillgångar till åstadkommande af behöfliga löneförbättringar. Det regemente, som åtnjuter minsta andelen af detta anslag, är Skaraborgs regemente, som deraf har sig anslaget endast 25 R:dr 88 öre, men detta kommer sig åter deraf, att der finnes den högsta afkastningen af för gemensam räkning utarrenderade boställen.

Att anslaget är mer än väl behöfligt kan man finna deraf, att då t. ex. en underofficer eger en aflöning, enligt 1833 års stat, af omkring 200 R:dr, och om man derifrån afdrager i allmänna afgifter 10 à 15 R:dr, så finner man väl, att en dylik aflöning är alldeles otillräcklig och måste tillökas genom tillskott från nu ifrågakarande anslag. På samma sätt förhåller det sig med underlöjtnanterna vid vår indelta armé, som ega enligt samma stat uppbära en årlig aflöning af omkring 300 R:dr; afräk-

nas härifrån afgifter till pensionskassan, till amorteringsfonden, m. fl., så utgör behållningen cirka 240 R:dr, och man måste väl medgifva att detta är otillräckligt för en person, som icke har några andra medel att underhålla sig med och icke bör hänvisas att börja sin bana med skuldsättning. Enligt Regeringens 1856 framlagda normalstat skulle t. ex. en underlöjtnant åtnjuta en årlig aflöning af 500 R:dr, och det är för jemkning de olika regementena emellan som detta anslag utdelas pro rata parte efter beloppen af regementenas egna tillgångar.

Huruvida de talare, som yrka afslag å denna Utskottets hemställan, derigenom vilja tvinga fram af Regeringen ett förslag till allmän löne-reglering och deruti kunna lyckas, det vet jag icke; men hvems felet än må vara, om det nu skulle vara ett fel, att ett dylikt förslag ännu icke är framlagdt till Riksdagens ompröfning, så är dock visst att dessa fattige löntagare icke hafva någon skuld, och då vore hårdt att göra dem, till hvilkas understödjande detta anslag uteslutande är från början beviljadt, till syndabockar, som på detta sätt få sitta emellan för det allmänna missnöjet. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Grefve Posse: Äfven jag ber att få upplysa, att de meddelanden i detta ämne, som från Christianstadsbänken kommit Kammaren till del, äro fullständigt vilseledande, ehuru jag gerna vill tro att detta inträffat helt och hållet ofrivilligt från de värda representanternas sida. Det är emellertid alldeles bestämdt säkert, att de utaf de värda representanterna uppgifne officerarne eller boställsinnehafvare i öfrigt icke få uppbära ett enda öre af detta anslag. Att innehafvare af militieboställen uppbära lönetillökningsmedel är sannt, men dessa utgå icke af detta anslag, såsom de värda representanterna förmenat, utan af den besparingsfond som finnes inom hvarje regemente, såsom Herr John Ericson nyss omförmålt, och från hvilken bidrag lemnas till regementenas officerare ifall deras boställen anses alltför små och icke lemna den löneinkomst som motsvarar full stat.

Vid behandlingen af denna fråga vid föregående riksdagar uti den afdelning af Stats-Utskottet, jag har äran tillhöra, har afdelningen alltid reqvirerat uppgift å fördelningen af ifrågavarande anslag; och jag, likasåväl som öfrige ledamöter i afdelningen, kan sanningsenligt intyga, att hela detta anslag är sönderplockadt i ytterst små summor, hvilka endast komma de svagast aflönade officerarne och underofficerarne vid regementena till godo, och att detta lönetillägg obestriddigen är väl behöfligt. Orsaken hvarföre vi i år icke togo kännedom af den sista fördelningen af anslaget var den att, som afdelningens ledamöter under flera års tid hade sett denna uppgift temligen oförändrad, och vi således trodde oss känna till innehållet af densamma samt då tillika uti bilagan N:o 3, pag. 2, till Kongl. Maj:ts Proposition inhemtas, "att Krigsministern är anbefalld till Kongl. Maj:ts pröfning uppgöra förslag till allmänna grunder, hvarefter, med användande af de för indelta arméens aflöning nu anvisade tillgångar af boställen, indelta räntor, kronotionage, kontanta medel m. m., aflöningen för indelta arméens befäl, underbefäl och öfriga tjenstemän komme för framtiden att i sin helhet utgå i kontant efter en jennare och billigare fördelning, än som nu vore gällande"; så gjorde afdelningen den nödvändiga slutsatsen, att Riksdagen hade att snart emotse ett Kongl. Maj:ts

nådiga förslag till löneroglering för indelta arméen, hvaraf naturligen måste följa, att det icke kunde komma i fråga att vid denna riksdag indraga nu ifrågavarande anslag, som är af behofvet högeligen påkalladt.

Med den kännedom jag eger om det sätt, hvarpå anslaget användes, är jag fullkomligt öfvertygad att det vore en grym orättvisa att indraga detsamma, innan en fullständig löneroglering hinner komma till stånd; och anhåller derföre om bifall till Utskottets hemställan, att äfven för år 1871 måtte anvisas ett belopp af 100,000 R:dr, att för det ofvannämnda ändamålet användas, i enlighet med förut meddelade föreskrifter.

Herr Jöns Pehrsson: Det har icke undfallit min uppmärksamhet att, såsom den förra ärade talaren omnämnde, vi sannolikt hafva att motse ett af Regeringen framställt förslag till allmän löneroglering för befålet vid den indelta arméen, men jag må bekänna att jag anser detta förslag komma att lida af samma fel som de flesta förslag till reorganisationer i ena eller andra hänseendet som från detta håll frankomma — det nemligen, att de, som förrätta det mesta arbetet, få åtnjuta den minsta lönen. Hvad nu sjelfva det begärda anslaget beträffar, så tror jag att underbefälets inom indelta arméen ställning nu är väsendtligen förbättrad mot hvad den var den tid då detta anslag första gången beviljades och dessutom vill jag framställa den frågan till behjertande af hvar och en, huruvida man kan anse att landets innebyggare nu äro i samma lyckliga ställning som de voro då, och om landet kan disponera samma tillgångar nu som då? På denna fråga måste jag för min del svara ett bestämdt och afgörande nej. Derjemte tillåter jag mig anmärka, det jag tror att det vore i underbefälets sanna intresse, om Riksdagen, genom att neka vidare utbetalning af det nu begärda anslaget, skulle liksom försöka framtinga en allmän löneroglering, ty vi skola komma ihåg att det i vissa högt stående personers ögon skulle nästan gränsa till subordinationsbrott i fall underbefålet sjelft skulle komma fram med en begäran om löneförhöjning.

På såväl dessa som af mig förut anförde skäl yrkar jag bifall till min motion, att det ifrågavarande anslaget måtte indragas samt att alltså Utskottets hemställan måtte af Kammaren förkastas.

Herr O. B. Olsson: Det har lika litet vid denna som vid föregående riksdagar lyckats den värde talaren från Elfsborgsbänken att klara mina begrepp i denna fråga. Jag har aldrig trott, att underofficerare med boställen åtnjutit statsanslag, utan att det varit andra underofficerare, men den värde talaren har icke kunnat bestrida, att underofficerare finnas, som i lön hafva boställen med 3,000 riksdalers afkastning. Jag hemställer, om icke dessa underofficerare med 3000 riksdalers inkomst skulle kunna dela med sig något åt kamraterna. Derföre skulle jag önska — och jag tror äfven, att tiden dertill nu är inne — att boställena utarrenderas för Statens räkning och arrendet derför lika fördelas emellan alla underofficerare inom samma lönegrad.

Herr Ola Nilsson: Den uppgift, jag meddelat, har jag erhållit från Arméförvaltningen, hvarföre jag icke haft skäl att anse den för oriktig. Enligt densamma finnas underofficerare, som årligen uppbära 150

riksdaler i kontant statsanslag. I hvilket fall som helst anser jag emellertid, att underofficerare, som innehafva boställen, kunna hjälpa sig dessa 150 riksdaler förutan. Jag yrkar fördenskull fortfarande afslag å Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr John Ericson: Jag vill endast säga ett par ord af den anledning, att de värda herrarne från Christianstads län, som nyss haft ordet, synas fortfarande förblanda det kontanta anslaget med anslaget till löneförbättringar. Det förra bestämdes år 1833 att utgå med visst belopp för hvarje lön. Af detta anslag få boställshafvare äfven del och anledningen dertill, att somliga boställshafvare hafva större inkomster än andra, är helt enkelt den, att de varit så lyckliga att få boställen, hvilka stigit i värde sedan 1833. Det nu ifrågavarande anslaget är deremot ett särskildt anslag, som vid 1856—1858 års riksdag beviljades för att i någon mån utjemna olikheterna i afföring regementena emellan.

Det kontanta anslaget är beviljad en gång för alla och de som fått del deraf kunna icke beröfvas detsamma. Men det är, såsom nämndt, nu icke fråga om detta anslag, utan om löneförbättringsanslaget, som icke tilldelas boställshafvare, utan fördelas emellan de särskilda regementena, allt efter deras större och mindre behof, och för att användas till understöd åt sådana löntagare, som icke hafva boställen.

Jemlikt de yrkanden som förekommit under denna nu slutade öfverläggning, framställdes propositioner så väl på bifall till Utskottets förslag som på afslag derå. Då den förra propositionen förklarades med öfvervägande ja besvarad, äskades votering. Följande voteringsproposition blef då uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i femte punkten af dess Utlåtande N:o 24,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammarkens afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan;

Hvarefter omröstningen anställdes i vanlig ordning och utföll med 89 ja mot 44 nej, i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

Kammarkens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 4 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 . m.

§ 4.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 24, angående reglering af utgifterna under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel.

Förekom i ordningen *punkten 6*, som

Bifölls.

Punkten 7.

Mom a).

Herr Jöns Pehrson: Herr Talman! mine Herrar! Då jag icke kan finna annat än att momenten a och b stå i sammanhang med hvarandra, så hemställer jag, om man icke skulle kunna diskutera dem på en gång.

Herr Talmannen hemställde, huruvida Kammaren bifölle Herr Jöns Pehrssons förslag, att öfverläggningen finge omfatta jemväl andra momentet af förevarande punkt. Då härtill svarades ja, föredrogs nu äfven

Mom. b.

Hvarefter Herr Jöns Pehrson fortsatte: Herr Talman! mine Herrar! Som nogsam är bekant, har jag, sedan jag började att vara riksdagsman, förfaktat den åsigt, att den indelta arméens öfvade manskap icke behöfver vapenöfningar på regementsmöten. Hvarje år har denna åsigt visserligen mer eller mindre omfattats, men har dock i väsendtlig del vunnit bifall af Andra Kammaren sistlidne riksdag, ehuru den ej vid den slutliga gemensamma voteringen mellan Kamrarna blef segrande. Jag har äfven vid denna riksdag framställt samma yrkande, och detta med så mycket större skäl som jag föreställt mig att på någon post i utgiftsstaten en betydligare nedsättning måste göras för att få budgeten att gå ihop. Stats-Utskottet har nu icke funnit sig befogadt att tillstyrka bifall till min motion, och motiven därför finner jag i en annan punkt af Utlåtandet, der Utskottet föreslagit att medel till andra beväringssklassens vapenöfningar skulle tagas från beväringsskatten, på det att man derigenom skulle undgå att nedsätta anslag. Jag är dock fortfarande af den åsigt att, sedan manskapet en gång blifvit inöfvadt, det icke behöfver hvarje år vid regementsmöten repetera sin inöfvade lärdom. Åtminstone i de trakter jag känner har underbefälet och manskapet vid det der indelta regementet många gånger försäkrat, att det utan skada för deras krigsduglighet mycket väl kunde gå för sig att icke hvarje år repetera hvad de en gång fått fullkomligt inlära. Det är icke mycket länge sedan man hade regementsmöten blott hvart tredje år och sedan hvart annat, men nu tycks man nödvändigt vilja hafva dem hvartenda. Jag tror att det är nödvändigt att just vid denna punkt försöka att göra en högst betydlig nedsättning. Att befälet måste behöfva mera öfning än manskapet är naturligt. Kavalleriexercisen är ock vida svårare än infanteriexercisen att inlära. Jag har därför icke åsyftat någon nedsättning i utgifterna för armébefälets och kavalleriets öfningar, men väl i anslaget till öfningarna af manskapet vid det indelta infanteriet till hälften af dess nuvarande belopp, eller från 924,062 R:dr 8 öre till 462,034 R:dr 4 öre. Sedan jag väckte min motion har jag dock

funnit, att jag kanske icke bort sträcka mina anspråk så långt och får därför nu yrka att anslaget nedsättes med blott 350,000 R:dr samt anhåller att för detta mitt yrkande få framställa ett formuleradt förslag, så lydande: "Att Kongl. Maj:ts nådiga förslag på så sätt godkännes, att reservationsanslaget till indelta arméens och Wermlands fältjägarerementes vapenöfningar nedsättes med 350,000 R:dr, eller från 924,062 R:dr 8 öre till 574,062 R:dr 8 öre;" hvarå jag anhåller om proposition.

Att vidare orda i denna sak torde vara öfverflödigt, då hvar och en utan tvifvel förut fattat en bestämd mening derutinnan och nog vidhåller densamma, och jag för min del icke eger förmåga eller vilja att inverka på någons öfvertygelse. Jag tillåter mig dock att hemställa, huruvida det icke är en oundviklig nödvändighet att just här göra en nedsättning, så mycket mera som det är tvifvelaktigt, huruvida Riksdagen vill eller kan biträda det förslag i afseende på anslaget till beväringens öfningar som Utskottet framställt och det därför är så mycket angelägnare att ej låta denna punkt slinta förbi utan motsägelse. Ty, säge hvad man vill, så måste vi försöka att så jemna utgifterna, att vi kunna betäcka dem utan att åsamka oss ytterligare skuldsättning genom lån och utan ökade skatter. Jag tror att Herrarne äro fullt ense härom, likasom jag också hoppas att Herrarne äro ense med mig uti att nedsätta detta anslag, men ber ingalunda att den, som skrattar åt alla framställningar i Kammaren, skall lägga sitt votum i urnan för denna sak.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställen och bifall till mitt här framställda förslag.

Herr O. B. Olsson: Meningarne kunna allt vara delade om, huruvida öfningarne för militären kunna vara så behöfliga som Utskottet här velat påpeka, åtminstone äro de det hos fackmännen. Åtskilliga sådana har jag hört påstå att det ganska väl kunde gå för sig att ett och annat år låta bli att öfva militären och sådant har åtskilliga gånger under mitt minne praktiserats. Vi behöfva öfver allt, der så kan ske, göra besparingar, och jag tror att här är tillfälle att kunna göra en sådan. Det är, dess bättre, ingen utsigt för att ett krig skulle vara nära förestående, och skulle det olyckligtvis någon gång blifva händelsen, så hoppas jag åtminstone att det icke kommer så hastigt uppå, att trupperna icke kunna få så mycket tid att de skulle kunna öfva sig en och annan vecka innan kriget bryter ut. Jag tror därför att, om regementsmötena skulle förkortas några dagar hvarje år, dermed ingen skada vore skedd. Jag vill dock nu icke, såsom jag i min motion gjort, påyrka att hela anslaget skall indragas, utan instämmer med Herr Jöns Pehrsson och yrkar att anslaget må nedsättas med 350,000 R:dr.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag kan icke föreställa mig att någon särdeles våda skulle uppstå genom att nedsätta anslaget med den summa som här blifvit föreslagen. Det är visserligen nödvändigt och af stor vikt att arméens vapenöfningar fortgå, så att icke något vid dem försummas, men tager man i betraktande att vår indelta armé består af en gammal stam, som öfvats många år, så tror jag att, om beloppet något inskränktes, fäderneslandets säkerhet icke skulle blifva blottställd därför. Jag

instämmer derföre med Herr Ola Bosson Olsson i hans yrkande om nedsättning af anslaget med 350,000 R:dr.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Om det någonsin kan ifrågasättas att nedsätta ett anslag, så är det väl på anslaget under denna punkt. Jag för min del är fullt öfvertygad att, om arméen också icke hvarje år öfvas, den derföre icke blir mindre krigsduglig än den nu är.

Jag yrkar, i likhet med de föregående talarne, anslagets nedsättning med 350,000 R:dr.

Herr Vice Talmannen Mannerskantz: För min del kan jag icke tillåta, att det förslag af Utskottet, som här är i fråga, får falla, utan att någon i Kammaren talar för dess antagande. Jag tror, att de talare, som här förordat en nedsättning i anslaget, verkligen skulle, om de på fullt allvar tänkte på och besinnade det ansvar de derigenom taga på sig, skygga tillbaka för att göra en sådan nedsättning, och fastän vi nu lefva i lugn och ro, kan hvad stund som helst ett allvarsamt anfall göras emot vårt sjelfbestånd, och om då vår krigshär ej är rustad till det sammans emotstående, skola de bära skulden derför, som nu vägra ett anslag, sådant som det ifrågavarande. De uppgifva sparsamhetsskäl såsom grund för sitt afslag, men vi måste komma ihåg, att vi icke blott äro ombud för några medlemmar af det skattdragande Svenska folket, utan för hela Svenska samhället, sådant det icke blott är i närvarande tid, utan sådant det har varit och måste komma att förblifva i all framtid, fritt och sjelfständigt, och då kunna vi icke våga att på detta lättsinniga sätt, utan särskilda motiv derför, stryka bort ett anslag af sådan art som detta. Jag tror, i likhet med den talare, som öppnade debatten, att vi böra se till att inkomsterna gå ihop utan ökad beskattning, men jag tror också, att detta mål kan vinnas utan den indragning, som här blifvit föreslagen, och yrkar derföre bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Abelin: Den nedsättning, man nu ifrågasätter på anslaget för indelta arméens vapenöfningar, måste jag på det bestämdaste motsätta mig. Det är icke längre sedan än år 1868, som vapenöfningarne vid indelta arméen betydligt inskränktes, i det att regementsmötena för året inställdes. Dertill funnos då giltiga anledningar, men sådana saknas nu, och en förnyelse af åtgärden skulle icke, utan att högst vigtiga och välgrundade skäl framställde sig, kunna försvaras.

Då man säger, att en inställelse af regementsmötena utan olägenhet kan ske och, såsom här skett, grundar detta sitt antagande på den förutsättning, att de äldre soldaterna icke behöfva i regel undergå årliga öfningar, så begär man ej allenast härigenom ett stort misstag, utan man förbiser den omständigheten, att de yngre, ständigt inkommande nya soldaterna måste här, å detta möte, undergå sin slutliga daning, och man förgäter alldeles, att dessa regementsmöten — de enda, å hvilka större truppsammandragningar ega rum — äro företrädesvis egnade att utbilda befälet för sina ändamål.

Vill man än emellertid se bort ifrån, eller fattar man icke rätt vigten af stammens öfning i och för sig, så måste man likväl erkänna vigten och nödvändigheten af beväringmanskapets öfningar; men då man detta gör, måste man äfven inse, att värdet och nyttan af dessa öfningar äro beroende af skickligheten hos det befäl, som leder desamma, och på samma gång äfven erkänna nödvändigheten af befälets, det är stammens omsorgsfulla utbildning. Såsom ett nödigt slutmoment i beväringens öfningar har man med rätta framhållit dess samöfning med stammen; men då man yrkar inställelse af regementsmötena, som äro de enda möten, då en samöfning kan ega rum, så motverkar man ju ock det mål man föresatt sig med afseende å beväringmanskapets bättre öfning.

Finner Kammaren nödigt att å Hufvudtiteln åvägabringa någon besparing, bör Kammaren likväl icke nu söka den på det sätt, att Kammaren från det ena året till det andra bestämmer hvilken öfning, som bör för ändamålet vinnande indragas, utan bör den bestämmande rätten i afseende å öfningarne öfverlätas åt den allena, som har trådarne till det hela i sin hand och som bäst är i tillfälle bedöma, om och när någon förändring i de ordinarie öfningarne lämpligen bör kunna ske.

Att Krigsstyrelsen, med aktgivande på landets tillgångar och förhållandena i öfrigt, icke lärer uraktlåta att gå alla billiga fordringar på besparingar i detta, liksom i andra fall, till mötes, derpå har Kammaren vid tvänne särskilda tillfällen under min förvaltning fått emottaga talande bevis.

Jag skulle slutligen vilja uppmana Kammaren, att icke i dessa frågor söka binda händerna på Styrelsen; ty jag vågar med visso påstå, att, om så blir förhållandet och Kammaren sätter sig till doms öfver behöfligheten eller obehöfligheten af ena eller andra vapenöfningen, så kan ingen man med aktning för sig sjelf och känsla af sin värdighet stå i spetsen för Krigsförvaltningen och bära det dermed förenade tunga ansvaret.

Herr Jöns Pehrsson: Så som jag tagit mig friheten formulera mitt förslag, är der icke sagdt hvilka möten, som kunna inställas eller icke. Så som der står, kan Regeringen göra huru hon vill.

Herr Axel Bergström: Om något af hvad i denna Kammare tilldrager sig ännu kunde väcka undran, så vore det visserligen den anmärkningsvärda företeelse, att af Stats-Utskottets tolf ledamöter i denna Kammare ingen enda hittills stigit upp för att mot det deremot gjorda anfall försvara det förslag, hvarom de alla, enär ingen af dem anmält reservation, måste antagas hafva varit ense. Vid sådant förhållande ser det nästan ut, som om anfallet mot ifrågavarande reservationsanslag vore arrangeradt. Jag uppmanar Stats-Utskottets ledamöter och i synnerhet dess ordtörande att till ledning för Kammarens ledamöter yttra sig om vigten af detta anslag. Utskottet motiverar sin hemställan sålunda: "Deremot och då det synes Utskottet vara af synnerlig vikt, att den stående arméens vapenöfningar, af hvilka dess utbildning till krigsduglighet måste vara företrädesvis beroende, icke utan den mest trängande nödvändighet inskränkas, helst dessa vapenöfningar, efter sakkunniges på-

stående, ingalunda lära vara mera omfattande än behofvet oundgängligen kräfver, har Utskottet icke kunnat förenämde motionärers förslag till bifall förorda.“

För min del gillar jag i allo hvad Utskottet sålunda yttrat och erkänner det såsom en sanning. Men jag kan icke undgå att, med blicken fästad å ofvan anmärkta besynnerliga företeelse, göra mig sjelf den frågan: Menar Utskottet verkligen hvad det sagt, eller står detta blott såsom tomma ord på papperet? För min del, jag upprepar det än en gång, underskrifver jag dessa ord obetingadt och hemställer derföre, om icke Utskottets ledamöter och särskildt dess ordförande skulle nu finna tiden vara inne att yttra sig i frågan.

Grefve Posse: Herr Talman! mine Herrar! Herr Bergström är, enligt hvad vi nyligen erfarit, mycket ömtålig, då interpellationer framställas till honom sjelf, men tyckes icke draga i betänkande att göra sådana till andra. Jag medger likväl, att han med full befogenhet uppkallat mig och får säga, att jag icke tänkt att undandraga mig diskussionen äfven utan påminnelser. Till en början får jag påminna om, hvad som i afseende på denna fråga egde rum förliden riksdag. Då var det denna Kammares ledamöter uti Stats-Utskottet, som i en reservation yrkade att anslaget skulle nedsättas med omkring 450,000 R:dr. Under den diskussion, som med anledning deraf egde rum i denna Kammare, var sinnesstämningen, minst sagdt, mycket varm. Herrarne påminna sig kanhända resultatet. Kammaren beslöt anslagets nedsättning, men, vid den gemensamma voteringen, delades dess åsigt icke af Medkammaren i vidsträcktare mån, än att endast fyra ledamöter i Första Kammaren understödde Andra Kammarens mening. Vid den statsreglering, som då var i fråga, var förhållandet dock väsendtligen olika mot hvad det är nu. Man hade då icke ifrågasatt någon ny beskattning. Om jag icke misstager mig mycket om den uppfattning, som då gjorde sig gällande och föranledde denna frågas ställande på dagordningen, så var den mindre en penningefråga än en utväg att få en stor konstitutionel grundsats löst. Riksdagarne under det nya statsskicket hade nemligen tid efter annan dels nedsatt, dels alldeles indragit ett och annat litet ordinarie anslag, och detta utan Regeringens medgifvande. Men det oaktadt hade Regeringen icke funnit lämpligt uttala sig, huruvida den ansåg Riksdagen ega rätt att göra dessa eller likartade inskränkingar i budgeten. Regeringen lemnade åtgärderna obemärkta, och Riksdagen sväfva i okunnighet om Regeringens uppfattning i denna viktiga, rättsfråga. Det blef allt mer och mer klart, att frågan om Riksdagens rätt att med full frihet disponera öfver de ordinarie anslagen måste lösas; och det blef nödvändigt, att då små anslag icke kunde framkalla en sådan lösning, söka vinna den genom att ifrågasätta nedsättning eller indragning af ett större sådant; och i denna del vann också representationen hvad den afsåg, nemligen ett uttalande från ministerbänken, deri representationens rätt att vidröra de ordinarie anslagen väsendtligen erkändes. Vid denna riksdag står frågan på helt annan fot. Nu behöfvas ovedersägligen penningar, för att undvika nya skatter; och det har således varit Stats-Utskottets pligt, att föreslå sådana indragningar, hvilka lättast kunde

vinnas. Med den erfarenhet Utskottet hade om Första Kammarens uppfattning i afseende på anslaget för indelta arméens öfning, ansåg Utskottet sig icke böra ifrågasätta någon hemställan om nedsättning på detsamma. Anslaget för beväringens öfningar trodde Utskottet deremot vara i sådant afseende lämpligare, och Utskottet har derföre också uti trettonde punkten föreslagit en nedsättning uti detta anslag, mot det att Regeringen skulle få taga de medel, som utöfver det af Utskottet tillstyrkta beloppet möjligen för ändamålet kunde erfordras, från allmänna beväringss-fonden.

Så står, enligt min uppfattning, frågan. Första Kammaren har nu redan afgjort den på det sätt, att endast fjorton röster understödt Utskottets mening, men majoriteten deremot beviljat det af Kongl. Maj:t äskade beloppet 600,000 R:dr. Genom denna åtgärd har förhoppningen om nedsättning af detta anslag på det närmaste blifvit tillintetgjord, och det förundrar mig derföre icke, att röster i denna Kammare skulle yrka på nedsättning uti anslaget för den indelta arméens öfningar. Jag för min del vill likväl icke i detta afseende göra något yrkande, och kan icke underlåta säga, att jag är öfverraskad af den vändning saken tyckes taga. Det finnes naturligtvis den utvägen, att lemna båda dessa anslag oberörda, men endast så vida andra befintliga nu omtvistade besparingar få för statsregleringen användas, eller man vill medgifva nedsättning af andra anslagsposter.

Det är, enligt mitt förmenande, Representationens ovilkorliga pligt, att icke bevilja anslag för ändamål, som kunna på annat sätt och med befintliga tillgångar tillgodoses, samt att, så vidt den förmår, afböja hvarje högre eller ny beskattning.

Herr von Proschwitz: Jag har begärt ordet, dels derför, att ingen af Utskottets ledamöter uppträdt till försvar för dess hemställan, dels för att angifva den ställning jag, såsom ledamot af 1869 års riksdags Stats-Utskott, då intog i fråga om det då af reservanterna inom Utskottet, bland hvilka jag var en, väckta förslaget om nedsättande till hälften af det utaf Kongl. Maj:t äskade anslag för den indelta arméens vapenöfningar. Jag röstade *då* för denna nedsättning, men det var utaf alldeles då för tiden rådande speciela förhållanden, exempelvis den under föregående året inträffade svåra missväxt och deraf följande hungersnöd, hvilka förhållanden jag anser icke för det närvarande existera. Således kan jag nu icke biträda det under diskussionen af en talare här väckta förslaget om nu ifrågavarande anslags nedsättning med 350,000 R:dr, då jag anser oundgängligen nödvändigt att, om icke särskilda, viktiga undantagsförhållanden, såsom fallet var vid nyssomförmälda tillfälle, inträffa, stammen ovilkorligen hvarje år bör undergå öfning i det omfång, som nu sker, och jag måste således för min del rösta för bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ribbing: Frågan om de ordinarie anslagens grundlagsenliga ställning, eller rättare Riksdagens grundlagsenliga ställning till dessa anslag, är visserligen vid ett noggrannare studium af grundlagarne, såsom det synes mig, temligen klar och till yttermera visso genom utförliga de-

batter i de båda Kamrarne konstaterad. Det har blifvit under dessa debatter ådagalagdt, att grundlagsförfattaren utan tvifvel aldrig tänkt sig en förändring genom ensidigt beslut af Riksdagen af de ordinarie anslagen — hvilket man kan sluta af många uttryckssätt och ordalag, som här och der i grundlagarne förekomma — men lika otvifvelaktigt är det ock, att något uttryckligt stadgande, att de ordinarie anslagen skulle vara undantagna från Riksdagens sjelfbeskattningsrätt, icke i grundlagarne förefinnes, och att således, enär dessa skola efter ordalydelsen tolkas, Riksdagen *kan* ensidigt, eller genom sitt beslut, ändra äfven de ordinarie anslagen, såsom också någon gång i viss mån varit händelsen. — Men, mine Herrar! Detta är hvad som *kan* ske; en annan fråga är, hvad som *bör* ske.

Sedan nyss en ledamot inom Kammaren uppmanat Stats-Utskottets ledamöter att uppträda till försvar för sitt afstyrkande af de i ämnet väckta motionerna och bifall till den Kongl. Propositionen om anslag till indelta arméens vapenöfningar, har Stats-Utskottets ärade ordförande uppträdt och uttalat sin mening, hvilken, såvidt jag kunde fatta den, gick derpå ut, att denna Kammare, i betraktande af ett beslut, som Medkammaren förut i dag fattat, beträffande anslag till bevärings vapenöfningar, skulle afslå hvad Utskottet i förevarande punkt förordat och bifalla den ifrågasatta nedsättningen å anslaget till arméens vapenöfningar eller borttagandet af detta anslag. Grefve Posse har vid framställningen af denna åsigt utgått derifrån, att ett undvikande af en ökad beskattning vore den fasta punkt, som det borde vara representationens ovilkorliga skyldighet att kvarhålla, och att om detta undvikande af ökad beskattning icke kunde ske, på sätt Utskottet föreslagit, t. ex., i följd just af Första Kammarens nyss omnämnda beslut, vid trettonde punkten i detta nummer af dess Betänkande, så borde det ske på hvilket annat anslag som helst, exempelvis det som här vore i fråga, hvilket belöpte sig till en ganska vacker summa — den närmar sig ju en million Riksdaler — och på hvilket således en indragning utan tvifvel skulle vara högst egnad att minska det förevarande behovet af medel till statsbristens betäckande. Jag vågar likväl ifrågasätta, om ett undvikande af hvarje skatteförhöjning i hvarje fall ovilkorligen är den fasta punkt, efter hvilken alla andra frågor blifva rörliga, och om det icke fastmer finnes sådana frågor eller uppgifter, som äro ännu fastare än denna och i förhållande till hvilka alltså till och med frågan om skatteförhöjningen kan bringas i rörligt tillstånd.

Föreliggande ärende angår indelta arméens eller krigsmaktens vapenöfningar. Hvarföre hafva vi då en krigsmakt? — För att försvara oss. Och hvarföre hafva vi vapenöfningar? Jo, för att hålla vår krigsmakt i sådant skick, att den motsvarar sitt ändamål. Om en fiende nalkades vårt land och vår armé måste mobiliseras, skulle vi då dertill säga nej och utlåta oss som så: något sådant bör ej ske, ty det kostar pengar och det strider mot vår princip att icke öka skatterna: *vi hafva icke råd att försvara oss*. Jag vill icke säga att förhållandet här är precis sådant, men jag har velat framlägga den yttersta konsekvensen af den företeelse jag nyss iakttagit, för att sålunda ställa det nu gjorda yrkandet af besparing i fullt åskådlig dager. Ty, mine Herrar! det är i alla fall nu icke fråga om hvarken mer eller mindre, än att med afscende på fram-

tiden ega vår armé i sådant tillstånd, att vi ej tvingas att, om händelser blifva närvarande, hvilkas inträffande ej beror af oss, då *nödgas* säga: vi hafva ej haft råd till sådana åtgärder, som utgöra vilkor för att kunna försvara oss — alltså vi kunna det ej.

Nu kan man visserligen säga, att vi lefva i djupaste fred och kunna ju hoppas att få bibehålla denna fred. Jag hoppas det också — jag önskar det åtminstone lifligt — men jag får säga, att jag anser, att man icke eger rättighet att hysa en sådan önskan och uttrycka en sådan förhoppning, förrän man erkänner sig, och detta icke blott i ord, utan äfven i gerning, vara beredvillig att göra hvilka uppoffringar som helst för att detta önskvärda mål må blifva en verklighet, om omständigheterna sätta Staten i fara. "Hjelp dig sjelf och Gud skall hjälpa dig" är ett gammalt ordspråk. För min del finner jag detta ordspråk riktigt och anser, att förhoppningen i den sednare delen är berättigad, men först sedan den förutsättning inträffat och förverkligats, som uttryckes i förra delen. Att deremot lägga armarne i kors, då man icke vet hvad som kan inträffa, hvilka faror som kunna uppkomma, och helt lugnt säga att man lever på hoppet, det synes mig vara ett oförsvarligt lättsinne.

Det är otvifvelaktigt, att denna fråga om ett stort ordinarie anslag har en ganska väsendtlig vigt för hela den del af de offentliga angelägenheterna, som utgör föremål för Fjerde Hufvudtiteln, men jag fruktar att de synpunkter, från hvilka den föreslagna indragningen af detta anslag kan synas önskvärd, kunna vara så skilda, de äsigtter alltså, som sammanträffa i tendensen att verkställa denna indragning, kunna förändas af sinsemellan så skilda anledningar, att just detta sammanträffande i ett eftersträfvadt resultat lätt kan leda till följder af detsamma, som ingendera äsigtens förfäktare velat eller afsett. Det torde derföre vara skäl att något belysa den oklara situationen i förevarande hänseende, som allt för lätt möjligen skulle kunna ega rum i Kammaren. Det är onekligen högst lockande att kunna indraga nära en million R:dr ordinarie anslag, *derföre* att det blefve en väsendtlig besparing, och omöjligt vore ju ej att de funnes i denna Kammare, som endast toge detta i betraktande. Må man då likväl också taga i betraktande de *vidare* följdena af denna besparing. Det är alldeles otvifvelaktigt, att om Riksdagen börjar med indragning af sådana ordinarie anslag, som äro stora och viktiga och som utgöra vilkor för en hel gren af förvaltningen och dess upprätthållande, då gör Riksdagen i och med detsamma all regelbunden gång af Statens styrelse omöjlig, ty Regeringen kan vid sådant förhållande icke företaga annat än de löpande mindre göromålen, och de mindre kostsamma, eftersom ju hvarje dess beslut och anordning kan korsas af en följande Riksdag, derigenom att denna indrager eller olika anordnar de anslag, som inom hvarje gren af förvaltningen utgöra vilkor för dess vederbörliga skötande. De som emellertid nu endast af sparsamhetsskäl möjligen äro böjda för den ifrågakomma nedsättningen i förevarande anslag, må de göra detta för sig klart, att, med företagande af indragningar af sådana anslag, de göra all reglering omöjlig och innan de fatta sitt beslut afgöra, om de verkligen vilja bringa det derhän; -- såvida de icke tro, att Riksdagen sjelf skall regera, hvilket dock torde

hafva sina öfverstiglga svårigheter redan i följd af den tid af blott fyra månader Riksdagen är samlad, för att icke tala om alla andra svårigheter.

Det är ock å andra sidan tänkbart, att man skulle vilja göra den ifrågasatta indragningen egentligen för att erhålla en ny ministèr, emedan man sålunda sätter den gamla ur stånd att fullgöra sina åligganden. Skulle detta möjligen för någon vara motiv till indragningen, så att den blott afsåge den nuvarande ministèren, ber jag få fästa uppmärksamheten på, huru högt spel han härmed spelar. Det går sannolikt utan så stor svårighet att få bort denna ministèr genom att taga bort denna million, men då kan man vara förvissad om att den nya ministèrens första uppgift skulle blifva att söka taga samma million tillbaka, men att vid nästa riksdag få tillbaka en millions nytt anslag på Fjerde Hufvudtitelu torde ej vara lika lätt, såvida det ej rent af blir omöjligt. Hvem är det då som träffas af Riksdagens beslut? Den afgående ministèren — visserligen. Jag erkänner uppriktigt att det kan vara mindre viktigt, om eller att *den* har träffats, men hvad som deremot är känbarare är, att den, som i detta spel i sista handen blir den tappande parten, är fäderneslandet.

Efter mitt förmenande är det således, som jag redan sagt, onekligt, att Riksdagen ensidigt *kan* förändra ett ordinarie anslag, men det synes mig lika otvifvelaktigt, att Riksdagen icke bör göra det annat än då mycket klara och bestämda skäl äro gifna för en sådan förändring, d. v. s. då till full tydlighet är ådagalagdt, att det med anslaget afsedda ändamål är helt och hållet öfverflödigt. Det förekommer mig nemligen uppenbart, att skilnaden mellan de ordinarie och extra ordinarie anslagen ligger just deri, att vid de förra finnes en presumption, om också icke en i lag gifven föreskrift, att de skola för framtiden fortfarande utgå och aldrig eller högst sällan under mycket talande förhållanden rubbas, under det namnet extraordinarie, såsom motsats mot ordinarie, just utvisar nämnda karakter som de ordinarie anslagen ega. Med fasthållande af denna synpunkt anser jag ingen förändring i nu ifrågavarande ordinarie anslag böra ske redan derföre, att för en sådan, såvidt jag kan finna, inga talande eller decisiva skäl äro anförda, ännu mer derföre att *emot* densamma det ganska afgörande skäl finnes, att ingen ändring i statsutgifterna får gå ända derhån att vi göra oss försvarslösa; ty det synes mig vara ett stort misstag, om hvad för oss bör vara viktigast, att sätta angelägenheten af landets erforderliga försvar i andra rummet, efter angelägenheten af att kunna bestrida Statens utgifter utan förhöjda skatter.

Men, mine Herrar! med afseende å detta sistnämnda frågar jag i alla fall: är det då så alldeles säkert, att vi äro nödgade öka skatterna, om vi hvarken afslå denna Stats-Utskottets hemställan om anslaget till indelta arméens vapenöfningar, ej heller bifalla Betänkandets 13:de punkt i fråga om anslaget till beväringsens öfningar? Jag får säga, eluruväl det måhända är något förmätet af mig, som icke är medlem af Stats-Utskottet, att mig synes det, äfven med afslag å hvad Utskottet framställt i nyssnämnda 13:de punkt, icke omöjligt att få Statens utgifter och inkomster att gå ihop utan tillökning i beskattning. Jag skall söka i korthet visa huru

jag tänkt mig denna sak, och lofvar att dervid icke trötta Herrarne med vidlyftiga kalkyler.

Den besparing, som uppkommer genom inställande för i år af öfnin-garne för andra klassens beväring, uppgår till 160,000 R:dr. Vid svaret på Grefve Posses interpellation här i Kammaren upplyste Herr Finans-ministern, att å reservationerna under Femte Hufvudtiteln finnes ett öf-verskott af något öfver 49,000 R:dr, som kunde för Statens allmänna be-hof användas. Vidare finnas å samma Hufvudtitel, såsom af Stats-Utskot-tets Betänkande N:o 25 synes, reservationer å anslaget till uppköp af spanmål för flottan till ett belopp af 468,000 R:dr, å anslaget till gemen-skapens natura-underhåll är af Stats-Utskottet föreslagen en nedsättning af 18,600 R:dr samt besparingar å detta sistnämnda anslag finnas till 22,000 R:dr. Ytterligare har Utskottet hemställt, att anslaget till bevä-ringens vapenöfningar icke, såsom Kongl. Maj:t äskat, skall ökas från sitt nuvarande belopp af 500,000 R:dr till 600,000 R:dr, utan förblifva vid det förra, hvadan här uppstår en besparing af 100,000 R:dr, och dess-utom föreslår Utskottet en minskning till kopparpatroner med 40,000 R:dr. Läger jag nu tillsammans dessa summor, så erhåller jag ett belopp af 957,000 R:dr, och om jag dertill adderar dels 140,000 R:dr, hvilken summa utgör öfverskottet å sista årets bankovinst utöfver det belopp, 1,500,000 R:dr, Kongl. Maj:ts Proposition upptagit, och dels 630,000 R:dr, till hvilket belopp jag kommer genom att beräkna bränvinstillverkningen för detta år — något som jag tror utan någon risk kan ske, då det i alla fall blir 600,000 kannor mindre än under de tre sista åren — till 13,400,000 kannor, eller 900,000 kannor mer än Kongl. Maj:t beräknat, och detta likväl blott efter 70 öres afgift; — så erhåller jag ett samman-räknadt belopp af 1,727,000 R:dr, och då återstår icke större rest än 70,000 à 80,000 R:dr för betäckande af den brist, som här är i fråga, nemligen 1,800,000 R:dr. Jag har icke varit i tillfälle granska de öfriga Hufvudtitlarne, men jag betvivlar icke, att det skall kunna gå för sig att få ned några anslag på dem, så att äfven denna rest skall kunna ersät-tas. Vid en flygtig blick i den Kongl. Propositionen om Statsverkets till-stånd och behof har jag på Åttonde Hufvudtiteln funnit åtskilliga anslag, med hvilkas beviljande jag anser utan våda kunna anstå, såsom t. ex. till musikaliska akademien för en byggnad 7,000 R:dr, biblioteksbyggnad 40,000 R:dr, folkskolelärare-seminariubyggnad i Wexjö 20,000 R:dr, original-målningar af växter, runstenars uppsökande, planschverk och sigiller i historiska museum 4,700 R:dr, hvilka summor tillsammans uppgå till nå-got öfver 70,000 R:dr, eller just det belopp som behöfves. Jag i min ställning kan väl icke misstänkas för att vara nidsk, då det gäller anslag till vetenskaper och konster, men jag sätter dessa anslag efter de anslag, som äro nödvändiga för fäderneslandets försvar, ty för vetenskapernas och konsternas blomstring i vårt fosterland är dock den förutsättningen all-deles nödvändig, att detta fosterland finnes till och förmår stå emot de faror som kunna hota dess frihet. Detta sätter jag i främsta rummet och dertföre ber jag, att Kammaren måtte bifalla Stats-Utskottets väl motive-rade hemställan i denna punkt.

Herr Mankell: Denna fråga synes mig böra betraktas ur tvänne synpunkter. Ser man på detta anslag i och för sig och utan afseende på dess

dess sammanhang med andra frågor, så lärer väl icke kunna förnekas, att detsamma är i högsta grad nödvändigt och icke utan särdeles trängande skäl bör förvägras. Betänker man åter, att Stats-Utskottet i 13:de punkten af detta Utlåtande icke haft någon annan utväg än att för andra klassens beväringsofningar anvisa medel från allmänna beväringsskatten, för den händelse Kongl. Maj:t funne nödigt att denna klass äfven under nästa år bör undergå öfning, så gestaltar sig saken på annat sätt. Man har nemligen då att välja på, att antingen icke öfva andra klassens beväring, men deremot låta stammen undergå fullständig öfning, eller ock förkorta stammens öfningar och gifva hela beväringen full öfning. För min del må jag öppet bekänna, att hos mig ingen tvekan förefinnes vid detta val. Jag anser nemligen att, om icke medel på annat sätt kunna anskaffas än genom att, såsom i 13:de punkten föreslås, anlita allmänna beväringsskatten — hvilket jag redan i förmiddags förklarade mig icke anse lämpligt — så finnes icke något annat sätt att gå till väga än att inskränka stammens öfningar. Jag beklagar dock på det högsta, att Chefen för Landtförsvars-departementet funnit sig föranlåten att för i år indraga öfningarne för andra klassens beväring, icke blott för den skada som derigenom tillfogas hela beväringsskatten, utan äfven för det farliga prejudikat för framtiden som derigenom blifvit gifvet. Detta beslut har nemligen, såsom äfven af diskussionen i denna Kammare framgått, gifvit stöd åt deras åsigt, som önska att hela beväringsskatten för framtiden måtte upphävas.

Utskottet har äfven medgifvit, att någon inskränkning i öfningstiden för nästkommande års beväringsskatter icke bör ega rum. Dessa öfningar äro för öfrigt så korta, att icke en enda dag af dem börgå förlorad, om man skall kunna hafva utsigt att uppnå det med dem åsyftade ändamål, och särskildt anser jag andra årets öfningar vara af synnerlig vikt, så framt någon varaktig nytta af första årets öfningar skall vinnas. Vida oskadligare är det då att såsom en nödtvångsåtgärd för en gång något förkorta stammens öfningar, alldeles, sedan rekrytbildningen blifvit fullbordad, någon synnerlig olägenhet ej torde kunna uppstå genom att för någon gång inställa en af dessa årligen återkommande repetitions-kurser för den inledda arméen. Jag vet väl, att det af många anses som ett helgerån att ens ifrågasätta något sådant, hvilket enligt många förmenande vore detsamma som att arbeta på hela vårt försvarsverks tillintetgörande; och jag skulle icke anse dessa farhågor obefogade, derest arméens öfningar på ett tillfredsställande sätt bedrefvos. Jag vill dock ej för närvarande närmare ingå i denna sak, men är lika villig som skyldig att framlägga bevisen därför, om så skulle erfordras.

Slutligen ber jag ännu en gång få erinra om nödvändigheten deraf, att man just i närvarande ögonblick icke bör medgifva en inskränkning i beväringens öfningar, när man på sednare tider sett tydliga tecken att en fraktion, som länge hållit sig tyst, numera börjat sticka upp sitt hufvud och visat sin afsigt vara att, om möjligt, tillintetgöra hela beväringsskatten. Jag är förvissad att, så länge den nuvarande Krigsministern sitter kvar på sin post, ett sådant försök ej skall lyckas, men hvad framtiden bär i sitt sköte känner ingen, och derfore anser jag att denna

Kammare icke bör, genom bifall till motionärens förslag, göra någon inkräktnig på denna för vårt lands försvar så vigtiga institution.

På grund af hvad jag nu yttrat, får jag tillstyrka att, om icke medel till bestridande af kostnaderna för öfning af andra klassens beväring under nästkommande år kunna beredas på annat sätt än Stats-Utskottet i 13:de punkten af detta Utlåtande förordat, Kammaren heldre måtte vidtaga den åtgärden, att med 350,000 R:dr nedsätta anslaget till indelta arméens vapenöfningar.

Herr Abraham Rundbäck: En föregående talare har af utskottsledamöternas tystnad förmodat, att angreppet på denna punkt vore arrangeradt. Af det uttalande, som vi hört af Utskottets ordförande, synes det numera alldeles klart, att anfallet mot 13:de punkten nu öfverflyttats till den 7:de, helst det här är fråga om en nedsättning till lika stort belopp, som Utskottet der anvisat på beväringensfonden, eller 350,000 R:dr. Detta föranleder mig att begära ordet i nu föreliggande fråga. Stats-Utskottet har, som skäl för sitt tillstyrkande af bifall till den nu förevarande punkten, anfört: "att det synes vara af synnerlig vikt, att den stående arméens vapenöfningar, af hvilka dess utbildning till krigsduglighet måste vara företrädesvis beroende, icke utan den mest trängande nödvändighet inskränkas, helst dessa vapenöfningar, efter sakkunniges påståenden, ingalunda lära vara mera omfattande än behofvet oundgängligen kräfver". I motsats mot denna välgrundade motivering har deremot Utskottet i 13:de punkten, såsom skäl för sitt afstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i denna del, åberopat, att det "ansett sig böra sträfva att framlägga ett förslag till statsregleringens ordnande utan beräkning af ökad beskattning". Detta sednare sträfvande anser äfven jag vara vår pligt, men dock icke den högsta, ty jag instämmer uti hvad vår vördade talman i detta afseende yttrade vid riksdagens början: "salus reipublicæ summa lex esto", det är: fäderneslandets välfärd vare högsta lagen för alla våra sträfvanden.

Representanten från Upsala har redan visat, att man möjligen kan komma ifrån en ökad beskattning, hvilken Stats-Utskottet för sin del icke ansett böra påläggas, och äfven jag skall tillåta mig att i detta afseende afgifva ett förslag. Den brist, som är i fråga, är beräknad att fyllas dels af en förhöjning i bränvinstillverkningskatten af 10 öre per kanno och dels genom en extra bevilning till ett sammanlagdt belopp af 1,800,000 R:dr. Härvid är dock att märka, att Kongl. Maj:t beräknat bränvinstillverkningen endast till 12,500,000 kannor, under det att likväl denna tillverkning efter all sannolikhet kommer att för innevarande år uppgå till eller öferskrida 14,000,000 kannor. Om man alltså vill beräkna bränvinstillverkningen för år 1871 lika högt som man förut beräknat den, och när till den i följd häraf uppkommande tillökning i statsinkomster lägges det belopp af några hundra tusen R:dr, hvilka af representanten från Upsala uppvisats förefinnas, samt slutligen de anseliga summor, som å Femte Hufvudtiteln äro disponibla men icke använda, och hvilka Stats-Utskottet beräknat till 972,000 R:dr, en del af reservanterna till 890,000 R:dr, och hvilka enligt den lägsta beräkningen uppgå till

630,000 R:dr, så synes mig vid närmare skärskådande den befarade statsbristen ej vara så särdeles betänkelig.

På grund af hvad jag dels nu och dels förut i denna fråga haft äran anföra, tillstyrker jag, att Utskottets förslag i denna punkt måtte, på grund af Utskottets egna motiver, af Kammaren bifallas.

Herr C. I. Bengtsson: Ehuru föga hopp förefinnes att få så stora besparingar, att folket undslipper en ökad beskattning, ber jag dock, på grund af de skäl som af flere föregående talare blifvit anförda, få instämna i motionärens förslag, som han nu afgifvit rörande den föredragna punkten.

Herr Hæggström: Med anledning af representantens från Upsala yttrande, att Riksdagen icke skulle hafva rättighet att "ensidigt" nedsätta de ordinarie anslagen, måste jag protestera mot ett dylikt påstående, ty vid 1869 års riksdag, då fråga uppstod om nedsättning å ordinarie anslaget till "durchmarchkostnader", förklarade Regeringens främste ledamot att han icke med stöd af grundlagen ville, ej heller kunde, bestrida Riksdagen denna rätt till nedsättning, hvilken rätt Riksdagen äfven begagnade då nämnda anslag i Första Kammaren nedsattes med 3,000 R:dr och i Andra Kammaren med 10,000 R:dr, hvilket sednare belopp vid den gemensamma voteringen af Riksdagen antogs med 64 rösters pluralitet. Då Regeringen medgifvit principens riktighet, men tvisten, som mellan Regeringen och Representationen uppstod, endast rörde det belopp, hvarmed det ordinarie anslaget skulle nedsättas, förstår jag icke Upsala-representantens tal om Riksdagens "ensidighet vis å vis de ordinarie anslagens nedsättning." Hvad sjelfva saken beträffar, hänvisar jag till Utskottet, som säger: "det synes vara af *synnerlig vigt* att den stående arméens vapenöfningar, af hvilka dess utbildning till krigsduglighet måste vara företrädesvis beroende, icke utan den mest trängande nödvändighet inskränkas, helst dessa vapenöfningar, efter sakkunniges påståenden, ingalunda lära vara mera omfattande än behofvet oundgängligen kräfver".

Dessa talande skäl hafva, såvidt jag kunnat uppfatta den förda diskussionen, af ingen blifvit vederlagda, hvadan jag för min del icke kan annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Adlersparre: Det synes beklagligen icke mycket tjena till att tala för försvarsverkets behof, ej ens för de aldra viktigaste. I denna fråga kan jag dock ej underlåta att som min åsigt uttala att, hvilka besparingar som än kunna ske, sist af alla bör man söka åstadkomma sådana genom att indraga eller förkorta indelta arméens öfningar. Detta ordet *stam* antyder just, att man på densamma bör hafva större anspråk än på den öfriga delen af landets försvarsstyrka. Dessutom medför stammens öfning äfven befålets öfning, hvilket deremot icke kan sägas när det är fråga om beväringsens öfning. Derföre är det ock så mycket viktigare att såväl i afseende å landt- som sjöförsvaret lemna öfningsanslagen orörda, ty om icke vårt krigsfolk får öfning, så är det icke stort värdt att vi längre hafva något försvar. Det förefaller i sanning underligt att höra dessa afprutningar på öfningsanslagen till indelta arméens öfning i

synnerhet förfäktas från det håll, der man misströstar om denna stams duglighet. Mig synes att de, som hafva en sådan uppfattning af vårt försvarsväsendes beskaffenhet, just af denna anledning borde finna sig så mycket mer uppmanade att, genom att bevilja det ifrågavarande anslaget, sätta åtminstone denna del af vår armé på så krigsduglig fot som möjligt.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan endast förklara att jag, instämmande i representantens från Upsala yttrande, kommer att lemna mitt bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Jöns Pehrsson: Det är verkligen beklagligt att jag i denna fråga så ofta ser mig nödsakad att begära ordet, men jag kan dock ej underlåta att göra det, enär jag är fullt öfvertygad om det rättvisa i den sak jag försvarar. Jag anser mig ega någon erfarenhet i detta ämne. I min hemort hafva vi ett riktigt glänsande försvar, ty ensamt jag bidrager till att underhålla fem soldater, och öfver en soldat på 100 innevånare underhålles, hvilket icke aföper utan betydliga kostnader, och sjelfva erkänna desse att de icke skulle förlora något i krigsduglighet, om de också sluppe att oftare än hvartannat år ständigt repetera samna öfningar. Vore deremot någon fara som hotade, skulle jag vara den första att bevilja det ifrågavarande anslaget, men så är ju icke förhållandet, utan vi höra ju i hvarje throntal försäkran derom att vi befinna oss på vänskapligaste fot med alla främmande makter, och derföre anser jag ingen våda ligga uti att något nedsätta detta anslag. Ehuru jag måhända ej anses kompetent att yttra mig så mycket i denna fråga, kan jag dock ej hjälpa att jag är envis nog att uttala den åsigt, som delas både af dem som aflöna soldaten och jemväl af manskapet och underbefalet, att nemligen detta anslag ganska väl tål vid en betydlig nedsättning. Jag fortfar följaktligen att yrka bifall till mitt förslag.

Herr Palander: Jag har begärt ordet endast för att, i konsekvens med hvad jag förut i detta ämne yttrat, uttala den åsigten, att det enda som kan göra de stora anslagen å denna och Femte Hufvudtitlarna berättigade, är det, att den personal, som af dessa Hufvudtitlar underhålles, ständigt är fullständigt öfvad och krigsduglig. Då dertill kommer, att jag ej hört någon af Stats-Utskottets ledamöter inom denna Kammare uttala den önskan, att Utskottets hemställan i denna punkt måtte ogillas, så förenar jag mig med dem som yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Bjerkander: Interpellationslustan i denna Kammare synes verkligen gå allt för långt. Herr Axel Bergström, som i går interPELLERAS af Herr Jöns Pehrsson, har i dag interPELLERAT Stats-Utskottets samtliga ledamöter i denna Kammare. För min del anser jag detta fullkomligt onödigt, ty det är ju klart att, om en ledamot af Utskottet icke velat förena sig i Utskottets beslut, så hade han väl reserverat sig mot det slut hvartill Utskottet kommit. Då nu ingen reservation finnes vidfogad Utlåtandet, så bör väl hvar och en inse att Utskottets beslut varit enhälligt. Jag anser för öfrigt att Utskottets skäl icke gerna kunna jäfvas,

men emellertid må jag erinra, att Första Kammaren redan med ofantlig pluralitet bifallit Kongl. Maj:ts förslag, hvaremot motionären inom samma Kammare endast vunnit 14 röster för sin åsigt.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Friherre Alströmer: Jag beklagar att jag måste begära ordet för att skydda mig mot misstanken att vilja vara med om ett förhastadt beslut. Då jag ej är man af facket, kan jag ej bedöma om det är möjligt eller icke att utan olägenhet göra en nedsättning i detta anslag; men då vi nu i denna sak böra taga ledning af Utskottet, och detta enhälligt förklarar nödvändigheten af att detta öfningsanslag till oakkortadt belopp måtte fortfarande anvisas, så tror jag ej det vore välbetänkt af Kammaren att nu, endast för att vinna tillgång på medel för andra ändamål, utan föregående pröfning nedsätta ifrågavarande anslag. Jag föreställer mig nemligen att, då vi redan för stora summor skaffat oss nya gevär, böra vi äfven bereda arméén tillfälle att lära sig handtera dessa vapen. Man har här fått höra det påståendet, att Stats-Utskottets ledamöter blifvit interPELLERADE i denna sak. Jag tror dock icke detta är en riktig benämning på en uttalad önskan, att Stats-Utskottets ledamöter måtte bidra till att utreda frågan, hvilket alltid för dem bör vara lättare än för Kammarens öfriga ledamöter. Då nu emellertid icke någon enda upplysning blifvit meddelad, som bör föranleda till ändring af Stats-Utskottets enhälligt afgifna hemställan, så får jag för min del jemväl tillstyrka bifall till densamma.

Herr John Ericson: De öfningar, som till försvarsverkets upp-rätthållande årligen ega rum i vårt land, äro sannerligen icke öfverdrifna, utan tvärtom skulle det i ett annat land och för ett annat folk vara alldeles omöjligt att, med den tid vi använda för dessa öfningar, åstadkomma samma resultat. Här har nu blifvit föreslaget, att anslaget till arméens vapenöfningar för år 1871 skulle nedsättas med 350,000 R:dr, under påstående, att, om öfningarne för detta år inskränkas till befäls-möten, skarpskyttemöten samt rekryt- och underofficersskolor, men den öfriga indelta stammens öfningsmöten inställas, sådant för en enda gång icke skulle medföra någon nämnvärd olägenhet. Men Herr Chefen för Landtförsvars-departementet har redan påpekat, att vid dessa sistnämnda möten icke endast de gamla karlarne öfvas, utan att jemväl fortsättning af rekrytskolorna derunder pågår, och då jag för min del anser såväl det ena som det andra vara minimum af den öfning som behöfves, så vill jag icke med min röst bidra till att nedsätta anslaget för dessa öfningar.

Här hafva 7:de och 13:de punkterna ställts i samband med hvarandra och sagts, att efter den utgång, som den sednare fått i Första Kammaren, man här borde taga sin skada igen på den förra. Jag tror att Kongl. Maj:ts förslag bör bifallas såväl i ena som andra punkten, men med den erfarenhet jag har om bevaringsöfningarne anser jag, att man icke bör lemna ännu en lucka i dessa öfningar; och om man skulle behöfva välja emellan två onda ting, så kunde jag icke annat än instämma med den ärade representanten på Stockholmsbänken, hvilken nyss hade ordet, och yrka på nedsättning med 350,000 R:dr i anslaget till stammens öfnin-

gar för att få bibehålla anslaget till beväringens öfningar. Men jag hoppas att intetdera skall komma att nedsättas, och har endast velat till ledning för dem, hvilka föresatt sig att nedsätta 350,000 R:dr på landförsvarets öfningsanslag, framhålla, att det, enligt min åsigt, med mindre skada kan ske å förevarande punkt än å den trettonde, under det jag på samma gång får tillkännagifva, att jag för egen del ämnar rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag angående båda de ifrågakvarande anslagen.

Herr O. B. Olsson: Under den tid, som jag minnes, hafva många regementsmöten instälts äfven då de finansiella förhållandena icke varit så svåra som nu, och jag har nyligen af tidningarne sett, att engelska parlamentet beslutat icke mindre än tretio millioners nedsättning i krigsbudgeten. Det synes mig då, som vi alltför väl kunna göra den nedsättning af 350,000 R:dr som här blifvit påyrkad, helst som vi än äro i den lyckliga belägenheten att icke vara hotade af våra grannar. Således yrkar jag fortfarande på denna nedsättning.

Friherre af Schmidt: Genom att instämna i hvad såväl af min granne till höger, Herr Ribbing, som af Herr Adlersparre blifvit yttradt, kan jag vara mycket kort i mitt anförande. Jag hoppas att ingen skall få skäl att förebrå mig misshushållning med Statens medel, men i en fråga sådan som denna, i hvilken jag anser det vara misshushållning att icke bifalla Kongl. Maj:ts förslag, kan jag icke annat än hushålla med Statens medel på det sättet, att jag bifaller det anslag Kongl. Maj:t äskat. Jag har nyligen läst ett beklagande från en Preussisk officer öfver att Preussiska trupperna vid åtskilliga tillfällen under sista kriget visade sig mindre öfvade än som behöfts, hvarigenom befälet haft stora svårigheter att hafva dem i sin hand, som man säger. Nämnde officer skrifver nemligen, att vid många tillfällen blandade sig den ena afdelningen med den andra, så att det blef hvad han kallar "mosaik", och att såväl generaler som regementsofficerare redo omkring på fältet utan att veta hvar de hade sina afdelningar. När detta kan passera inom den Preussiska arméen, som har så mycket mera öfning än vår, så hemställer jag, mine Herrar! om icke Svenska arméen bör anses behöfva hela det anslag till sina öfningar, som Kongl. Maj:t nu föreslagit. Det är väl sannt, att den verkliga erfarenheten icke vinnes förr än genom krig, men likväl bör man genom fredsöfningar bereda sig för kriget, och dertill fordras medel. Alltså yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet i förevarande punkt tillstyrkta förslag.

Herr Rundgren: Om någon inom denna Kammare skulle väcka en motion, att Riksdagen endast hvartannat år skulle sammanträda, är jag öfvertygad att ett sådant förslag, ehuru det skulle kunna sättas i verket utan skada för landet, skulle väcka ganska mycken indignation inom Kammaren. Men, mine Herrar, när det gäller indelta arméen, på hvars krigsduglighet landets känsla af trygghet och oberoende i väsendtlig mån hvilar, då tvekar man icke att understödja ett förslag om inskränkning i dess öfningar, då sker till och med ett affall af sjelfva det Utskott, som förut enhälligt tillstyrkt anslag till dessa öfningar oakortade. Ett sådant affall är dock så mycket mera omotiveradt, som den person, hvilken varit motionär för inskränknigen, icke bättre gjort sig reda för saken, än att

han först helt enkelt föreslår indragning af halfva anslaget och sedan, när Stats-Utskottet enhälligt tillstyrker Riksdagen att lemna motionen utan afseende, genast är färdig att, utan någon motivering, yrka anslagets nedsättande med 350,000 R:dr; och jag för min del kan icke förstå, huru Stats-Utskottets ordförande, till följd af något som timat inom Första Kammaren, kan förklara sig frångå hvad af honom och Stats-Utskottets ledamöter blifvit godkändt! Är väl sådant ett riktigt och lämpligt sätt att behandla viktiga statsangelägenheter?

Genomgår man Stats-Utskottets motiver, lägger vikt vid hvarje ord, som af Utskottet blifvit i denna sak uttaladt, och betänker tillika att ingenting sedermera har inträffat, som kan anses hafva rubbat giltigheten af den på samma motivering byggda slutsats, så kommer man icke till någon annan öfvertygelse än den, att vapenöfningarne äro oundgängligen nödvändiga.

Stats-Utskottet säger det vara af *synnerlig vikt*, att den stående arméens vapenöfningar, af hvilka dess *utbildning till krigsduglighet* måste vara *företrädesvis* beroende, icke utan den *mest trängande nödvändighet* inskränkas. Har då, så frågar jag, någon "trängande nödvändighet" nu kommit, sedan Stats-Utskottet för några få dagar tillbaka uttalade detta? Qvarstår det icke, oaktadt Första Kammarens beslut om allmänna beväringsskatten, att arméens utbildning till krigsduglighet är företrädesvis beroende af vapenöfningarne?

När dertill kommer att Utskottet, efter det sålunda uttalade, förklarar, att "dessa vapenöfningar, efter *sakkunniges* påståenden, *ingalunda* lära vara *mera omfattande* än behovet *oundgängligen* kräfver": är det då skäligt att, emedan en *icke sakkunnig* påstår, att de icke behövas, man genast skall vara färdig frångå hvad man nyss förut varit med om att på denna grund tillstyrka?

Huru man än ser denna fråga, och om man fasthåller vid Stats-Utskottets motivering, kan man omöjligen komma till annat resultat än Utskottet, nemligen att lemna Herr Jöns Pehrssons motion utan afseende och bifalla Kongl. Maj:ts Proposition. För min del får jag säga, att jag måste djupt beklaga, om man till följd af förhållanden, hvilka med denna fråga icke stå i något sammanhang, skulle vilja gå ifrån något, hvilket i sig innebär en så trängande nödvändighet som det, att lemna indelta arméen tillfälle till vapenöfning.

Jag bifaller hvad Stats-Utskottet har tillstyrkt både i mom. a) och i mom. b) af denna punkt.

Grefve Sparre: På förmiddagen beslöt Kammaren att icke godkänna den af Kongl. Maj:ts föreslagna förstärkningen af stammen, och vid behandlingen af den ännu icke föredragna 13:de punkten kommer Kam-maren sannolikt att godkänna Stats-Utskottets förslag om att icke bevilja särskildt anslag till andra beväringsskatternas öfning år 1871. Om nu Kammaren till mer än en tredjedel indrager anslaget till arméens vapenöfningar samma år, så frågar jag: hvad återstår och hvad har Kam-maren gjort för vårt försvars tillgodoseende? Väl må vi tänka på sparsamhet och väl må hvarje medborgare efter sin förmåga dertill bidraga; men så långt har det icke gått och så stor är icke vår uselhet, att vi icke skulle

tänka på att öfva vår stam till krigsduglighet. Stats-Utskottet har ju också sagt, att de vapenöfningar till hvilka Kongl. Maj:t äskat medel, icke äro mer omfattande än behofvet oundgängligen kräfver. Om, mine Herrar! vi, som här på förmiddagen framhölls, skulle tänka på en omorganisation af vårt försvarsväsende, och att ersätta indelningsverket med någon annan institution, jag vet icke hvilken, månne det för Kongl. Maj:t vore inbjudande att beträda en sådan bana, om vi nu skulle neka detta anslag till öfningar, eller om, på samma gång vi vägrade arméens förstärkning, vi äfven vägrade att öfva den lilla armé vi hafva? Eller tror Ni, mine Herrar! att en karl, som 11 månader af året lever å roten och sköter sitt torp, icke behöfver dessa tre veckors öfning? Den, som sett hur andra arméer öfvas och vet hur det s. k. lilla kriget vinner mer och mer vigt i afseende på krigsbildningen, måste erkänna, att öfning är lika vigtig för soldaten som för officeren. Må vi då heldre tillintetgöra vår armé, än att med dyra kostnader underhålla den utan att gifva tillräckliga medel till dess öfning! Icke synes det under ett år, som icke är betecknad af allmän nöd, och under hvilket Kongl. Maj:t kommer att indraga ena beväringssklassens öfningar, vara skäl att, på samma gång Stats-Utskottet äfven för nästa år ifrågasätter indragning af denna beväringssklassens öfningar, besluta en så betydlig nedsättning i anslaget till sjelfva stammens öfningar, som här blifvit ifrågasatt. Jag kan icke instämma i ett sådant förslag, — som jag dessutom finner vara något impromptu framställt, och jag skulle önskat att Kammaren åtminstone haft mera tid att tänka derpå.

Herr Key: I egenskap af ledamot i Stats-Utskottet har jag till en tolfedel blifvit interPELLERAD af den värde representanten från Christianstad, och den bråkdel af interpellationen, som faller på min lott, vill jag besvara.

Jag vet icke af något arrangement af Stats-Utskottets ledamöter i detta fall, och äfven om jag vetat deraf, så hade jag icke velat veta det. För de Herrar, med hvilka jag under föregående trenne år haft äran att här vara tillsammans, torde både mina åsigtter om vår indelta armé vara kända och jag känd att icke ombyta åsigtter. Jag har aldrig med någon synnerlig sympati omfattat densamma, dertill föranledd af trenne skäl: jag anser den nemligen vara för nutidens krigskonst minst tio à tolf år för gammal, för fåtalig i anseende till dess stam, som icke ens uppgår mot Petersburgs garden och garnison, och således otillräcklig att stödja sig vid i händelse af ett krig med Ryssland, samt slutligen för dyr. Om den indelta soldaten skall under hela året tjenstgöra, så blir kostnaden för hans underhåll lika stor som inom hvarje annan armé i Europa, men derutöfver så mycket större, som hvad han kostar å roten. Af dessa skäl och andra, som här icke är rätta stället att utveckla, hyser jag icke någon sympati för vår indelta armé.

Anledningen emellertid hvarföre jag i år icke reserverat mig mot Utskottets beslut, men i fjor var med om att tillstyrka vapenöfningarnes inställande, var den, att frågan då verkligen ställde sig helt annorlunda än nu. Såsom bekant, hade då ett nytt exercisreglemente blifvit utarbetadt, och jag ansåg det icke vara någon riksolycka, om detta reglemente

skulle komma att tillämpas ett eller annat år sednare än egentligen var afsedt. Men då första delen af detta reglemente utkom och började inöfvas i fjor, samt andra delen nu i år skall utkomma och inöfvas, så torde en indragning af öfningsanslaget eller någon del deraf för närvarande vara betänkelig, såsom allt för mycket rubbande den kontinuitet som för öfningarne erfordras; och af detta skäl instämde jag i Utskottets beslut. Deremot kan man antaga, att vår stam, sedan detta tjenstgöringsreglemente blifvit riktigt inöfvadt, utan synnerlig skada skulle kunna hvila på hanen, såsom man plägar säga, ett eller annat år.

Jag vet mycket väl, att om både detta anslag och det som är ifrågasatt (i 13:de punkten) för beväringens vapenöfningar komme att af Riksdagen beviljas, fråga skulle kunna uppstå om en ökad beskattning. Visserligen finnes bankovinsten att tillgripa, men för min del skall jag bra ogerna vilja uppgifva hoppet om att få denna reserverad för Bankens egna ändamål. Detta oaktadt, och ehuru jag måste erkänna att det ser mörkt ut att få statsregleringen att gå ihop utan ökad beskattning, i fall vi icke lyckas att göra några större inbesparingar, så kan jag dock, på grund af hvad jag förut anfört, icke annat än i förevarande punkt instämma i Utskottets förslag.

Herr Hedengren: Jag hade icke ämnat att begära ordet vid detta tillfälle, då jag icke föreställde mig, att åsigten om behofvet att göra indragning å detta anslag vore så allmän inom Kammaren som af diskussionen tyckes framgå. De, som motionerat denna indragning, bruka hvarje riksdag göra detsamma och de drifvas dertill af en sparsamhetsifver, som jag icke vill klandra, men hvilken jag dock icke trodde att den skulle i fråga om förevarande anslag sträcka sig till så många ledamöter, att det påkallade mitt uppträdande till dess försvar, hvartill jag dessutom känner mig mindre benägen efter den trotsiga interpellationen af representanten för Christianstad till Stats-Utskottets ledamöter inom Kammaren. Af den vändning, som diskussionen börjat taga, har jag dock ansett mig skyldig uppträda mot den indragning, som här blifvit ifrågasatt. Man har insinuerat emot Stats-Utskottets ledamöter inom Kammaren, att de icke skulle hafva någon mening med sitt förslag, och att en intrig skulle vara å bane att på en omväg få det förkastadt, under det Stats-Utskottets ledamöter ville hafva skenet att icke dertill hafva bidragit. Jag kan icke tro något sådant, utan är öfvertygad om, att Utskottets öfriga ledamöter inom Kammaren lika väl som jag sjelf haft full mening med hvad Utskottet sagt i sitt Betänkande, att det är "af synnerlig vigt att den stående arméens vapenöfningar, af hvilka dess utbildning till krigsduglighet måste vara företrädesvis beroende, icke utan den mest trängande nödvändighet inskränkas."

Man har trott sig veta, att andra klassens beväring icke blifvit inkallad i år, derföre att stammen sjelf skulle behöfva uteslutande öfvas i år i de nya vapnens bruk och i det nya exercisreglementets tillämpning, för att kunna nästa år bättre tjena andra klassens beväring till ledning. Skulle nu stammens öfningar inställas, hvad nytta skulle då andra klassens beväring hafva af de enskilda öfningar, som i år komma stammen till del?

Man bör icke alltför lätt sinnigt vackla hit och dit, så att man ena året beviljar ett anslag och det andra indrager detsamma. På sådant sätt blefve det omöjligt att erhålla en krigsduglig armé, hvilket ju måste anses vara af yttersta vikt för landet; derföre böra också de öfningar, som äro bestämda, fortgå å de derför anslagna tider, och ändringar deri icke göras.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag, öfvertygad att Stats-Utskottets öfrige ledamöter dela denna min åsigt.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har begärt ordet i anledning af representantens från Norrköping yttrande. Han antydde nemligen, att jag skulle hafva så litet reda på mig, att jag icke förstod att begära en nedsättning i anslaget på 462,000 R:dr. Jag kan dock glädja honom med att jag kan räkna tillräckligt och det tyckes som jag ej skulle få ens nu begärde 350,000 R:drs nedsättning.

Här eger det olyckliga förhållande rum, att den der Jöns Pehrsson väckt motion, men det finnes flera olycksfoglar å samma sida. Jag undrar ej öfver att den, som nyss fått jernväg förbi sin dörr, blir Regeringens försvarare i denna fråga.

Jag upprepar hvad jag förut sagt, att det icke bär sig i längden om icke nedsättningar göras, och hvar skola sådana lämpligare kunna vidtagas än å statsregleringen. Jag kan dock icke hjälpa om så icke sker. Framtidens dom skall dock träffa oss alla, både dem som nu äro med och mot Regeringen.

Enligt grundlagen och Kammarens arbetsordning är det tillåtet för Regeringens ledamöter att öfvervara förhandlingarne härstädes, men jag anser det icke vara tillständigt eller grannlaga att de, som det tyckes, uppmåna en och annan af Kammarens ledamöter att uppträda, hvilka sedan tala för Regeringens förslag. En farlig praxis om den utbildar sig, oakadt jag är säker på att ingen frångår sin öfvertygelse, den må vara med eller mot en sak.

Friherre Gripenstedt: I tretio år har jag deltagit i allmänna angelägenheter och jag har naturligtvis under denna långa tid haft tillfälle att erfara åtskilligt, men så vidt jag kan minnas har aldrig förut en sådan öfverraskning blifvit mig beredd som nu. Här är fråga om ett anslag, hvilket ingen förnekar vara af en synnerligt stor vikt. Vid sistlidet års riksdag var detta anslag föremål för en stor uppmärksamhet och efter hvarjehanda tvister fann Riksdagen nödvändigt att det bibehölls vid sitt närvarande belopp. Vid denna riksdag uppträda två motionärer, Herrar Jöns Pehrsson och O. B. Olsson, och föreslå nedsättning i detta anslag. Då man skall pröfva ett förslag, har man, såsom mig synes, egentligen blott två sätt att gå till väga, för att komma till en öfvertygelse om lämpligheten af detsamma. Det första och tillika det viktigaste är att taga i betraktande de sakförhållanden och den utredning af ämnet, som blifvit framlagda, och det andra är att, om man anser sig icke vara fullt mäktig att sjelf bedöma alla omständigheterna dervid, man då tager hänsyn till de personer och de auktoriteter, hvilka framlagt eller förordat förslaget, och till det förtroende, de kunna anses förtjena. Så vidt jag kan finna,

hafva motionärerna icke framlagt någon utredning, som egnar sig att öfvertyga oss om att en nedsättning i anslaget utan skada kan ske, och jag tror icke heller att de sjelfva göra anspråk på att deras auktoritet i detta fall skall anses vara synnerligen stor; men deremot synes mig att Stats-Utskottet på få rader särdeles väl och kraftigt uttryckt skälen för att motionerna må lemnas utan afseende. Då derjemte Utskottets förslag blifvit framlagdt utan någon reservation, hade man väl skäl att förmoda, att denna fråga icke skulle möta något allvarsamt motstånd. Emellertid har det nästan otroliga inträffat, att, då frågan här förekommer, personer, hvilka förut deltagit i Utskottets beslut, dels ganska sväfvande tillkännagifvit sig vidhålla de åsikter, de i Utskottet förfäktat, och dels öppet förklarar, att de funno det ganska naturligt om Riksdagen gjorde indragning i det anslag, hvars nödvändighet de, fastän kort, dock med sådau styrka motiverat. Detta har, som sagdt, för mig varit en stor öfverraskning.

Då jag gör mig den frågan, hvad kan orsaken vara till en sådan omkastning i åsikter hos män, hvilka jag trodde vara mera fasta i sin öfvertygelse, så tror jag mig finna svaret i den omständigheten, att de, på grund af Medkammarens beslut i en annan fråga, anse en beräknad indragning sannolikt icke kunna vinnas och derfore, då högsta målet för deras sträfvande är att få statsregleringen att gå ihop utan förhöjda skatter, nu beslutit att i stället här göra en indragning. Jag medgifver, att sagda mål, hvilket Utskottet för sig uppställt, är både berättigadt och vackert, men så högt får det likväl icke ställas, att saken som föreligger ej måste noggrannt prövas och, om arméens tjenstbarhet, hvilken är i så hög grad beroende af detta anslag, är af vigt för Svenska folket, så bör detta äfven underkasta sig den uppoffring, som derfor är nödvändig. Men jag vågar påstå, att detta så högt ställda mål kan uppnås utan så förtviflade ansträngningar, som dem Utskottet för detta ändamål funnit nödiga och hvilkas oiämplighet och obefogenhet i konstitutionelt afseende jag anser vara temligen lätt att visa.

Att man för detta mål, eller för att få statsregleringen att gå ihop utan ökad beskattning, icke behöfver tillgripa dylika medel, är redan af föregående talare antydt, men jag ber att få närmare utveckla detta och dervid göra några tillägg.

Jag skall nu klart söka visa, att man genom att anlita dels besparingar, som finnas, dels göra indragningar i de anslag, der sådant utan synnerligen stor skada kan ske, och slutligen genom en förändrad beräkning af inkomsterna, kan uppnå detta mål. Om jag genomgår dessa särskilda momenter, så finner jag, såsom redan blifvit anmärkt, att genom inställandet af detta års vapenöfning uppkommer en tillgång på bekläd-nadsanslaget af 160,000 R:dr. Vidare har Chefen för Finans-departementet vid ett föregående tillfälle tillkännagifvit, att en besparing å Fente Hufvudtiteln till belopp af något mer än 49,000 R:dr utan saknad kan lemnas. Om jag antager, att extra anslaget å nyssnämnda Hufvudtitel till flottans nybyggnad skulle, utan allt för stor olägenhet — en olägenhet, som åtminstone ej kan jämföras med indragning af det nu ifrågavarande anslaget — kunna för detta år undanskjutas, så får man här en tillgång af 468,000 R:dr. Likaså blir en reservation på anslaget för manskapets natura-underhåll vid flottan å 122,000 R:dr tillgänglig, der-

före att detta anslag, som förut varit uppfördt såsom reservationsanslag, blifvit förvandladt till försriagsanslag. Vidare förekommer ett belopp å 100,000 R:dr till bevaringens vapenöfningar, hvilket Regeringen begärt såsom tillökning i nuvarande anslag, men som Stats-Utskottet icke medgifvit. Äfvenledes kan natura-underhållet för manskapet å Femte Hufvudtiteln minskas med 18,600 R:dr, af skäl att äfven detta anslag, såsom nyss nämndes, blifvit från reservationsanslag förvandladt till förslagsanslag. Ytterligare har Stats-Utskottet å Fjerde Hufvudtiteln föreslagit minskning i anslaget till kopparpatroner genom dess sammanslagning med anslaget till gevärs tillverkning, och denna minskning uppgår till 40,000 R:dr. Af det utdelade Betänkandet angående Åttonde Hufvudtiteln synes, att Utskottet föreslagit en minskning i utgifterna å de extra anslagen med 88,000 R:dr. Detta allt sammanlagdt gör 1,145,000 R:dr. Om man nu antager, att den beräkning, som blifvit uppgjord i afseende å inkomsterna af brännvin, skulle, på grund af den erfarenhet, som blifvit vunnen sedan förslaget derom framlades, kunna något ökas, så erhöles derigenom en ganska betydlig summa. För att visa hvad anledning man har till en förändrad beräkning i detta hänseende ber jag att få upplysa om åtskilliga förhållanden, hvilka jag tror förtjena uppmärksamhet.

Sistlidet års höst tillverkades i landet 7,246,655 kannor brännvin. Under Januari och Februari månader detta år har tillverkningen uppgått till 3,590,248 kannor och för innevarande Mars månad hafva anmälningar blifvit gjorda till belopp af 2,208,245 kannor. Detta sistnämnda belopp är således det aldra lägsta, som kan beräknas, ty det blifver alltid något så kalladt öfverbrännvin. För April månad kan naturligtvis tillverkningens storlek ej med säkerhet uppgifvas, men den torde med trygghet kunna antagas till åtminstone 1,000,000 kannor. Då höstens och vårens bränning sammanlägges, uppkommer sålunda ett belopp i rundt tal af 14,045,000 kannor. Nu är det väl sannt, att bränningen för sistlidet års höst är här upptagen, och att det ej är den, hvarom egentligen är fråga, utan att det är bränningen innevarande års höst, som bestämmer totalbeloppet af detta års tillverkning. Denna kan naturligtvis blifva beroende af den skörd, som i år kan tillfalla landet, men jag får dock fasta uppmärksamheten på, att olikheterna i brännvinsbränningen alltid äro långt mindre under höst- än vårterminerna och detta af ganska naturliga orsaker. Ty, äfven om skörden utfauler svagare, så bjuder den, som har sin hushållning ställd på brännvinsbränning, likväl alltid till att åtminstone på hösten begagna sin redskap och bränna hvad han kan, hvilket äfven underlättas deraf, att det är då som potatis bäst kan användas till bränning. På grund häraf kan man förutse, att bränningen äfven i höst kommer att hålla sig till någorlunda lika belopp som föregående höst, och ett sådant antagande bestyrkes derjemte af erfarenheten. Under hösten 1868, då en så svår missväxt träffade landet, uppgick bränningen till och med till något mer än under samma tid år 1869, nemligen till 7,440,000 kannor. Först på den följande våren inträffade minskningen. Äfven under 1867 års höst var förhållandet nära detsamma. Jag anser mig derföre, på grund af dessa skäl och med stöd af dessa fakta, kunna, utan särdeles stor fara att misstaga mig, antaga att bränningen under innevarande års höst kommer att uppgå till 7

millioner kannor, eller ungefär samma belopp som medeltalet under de tre nästföregående åren, af hvilka dock två voro ganska ogynsamma. Godkännes denna beräkning, så visar sig tillverkningen i år komma att uppgå till mera än 14 millioner kannor. Nu har Kongl. Maj:t i sitt förslag till statsreglering likväl ansett sig böra upptaga beloppet af bränvinstillverkningen till blott 12,500,000 kannor. Om jag då lägger till grund för min beräkning att tillverkningen uppgår till 13,500,000 kannor, det vill säga 1,000,000 kannor mera än Kongl. Maj:t beräknat, men 500,000 kannor mindre än som enligt all sannolikhet kommer att brännas, så tror jag att denna beräkning hvilat på temligen goda grunder. Då tillverkningen sålunda skulle blifva 1,000,000 kannor mera än Kongl. Maj:t beräknat, uppkommer, efter 70 öres skatt per kanna, en tillökning af 700,000 R:dr. Lägges denna summa till den förut uppgifna, eller 1,145,000 R:dr, uppstår en behållning af 1,845,000 R:dr. Nu torde Herrarne erinra sig, att den brist, Kongl. Maj:t föreslagit skola fyllas med skattebidrag, utgör 1,800,000 R:dr, och denna brist motväges sålunda fullkomligt af nyssnämnda behållning. Således kan verkligen denna brist på ett temligen enkelt sätt fyllas, utan att taga i beräkning något vidare tillskott af den kära bankovinsten, och utan att tillgripa de i min tanke högst olämpliga utvägar, som Stats-Utskottet föreslagit.

Jag får dock säga, att detta utkast till statsreglering, som nu blifvit framlagd, icke tillfredsställer mina fordringar på en ordentligt uppgjord statsreglering, och att jag gifver obetingadt företräde åt den beräkning, Kongl. Maj:t gjort, hvilken icke grundar sig på tillfälliga, små samlade bidrag, utan såsom sig bör på sådana förhållanden, hvilka utgöra en säker grundval för dess tillförlitlighet.

Men jag har härmed velat visa, att man för uppnåendet af det visserligen ganska önskvärda, och af oss alla eftersträfvade målet, att kunna uppgöra en statsreglering utan ökade skattebidrag visst icke behöfver anlita så våldsamma och oregelbundna medel, som af Utskottet blifvit föreslagna, och som äfven nu, genom detta oväntade yrkande, synas vilja göra sig gällande. Jag vet icke om Kongl. Maj:ts Regering vill acceptera ett sådant förslag till statsreglering, som det jag nu tagit mig friheten framlägga; men jag anser att emellan de två alternativerna, Utskottets och mitt förslag, man icke gärna bör tveka om hvilket som har företräde.

Då hufvudmotivet för Utskottets förslag till åtskilliga beslut varit att undvika ökad beskattning, och då sålunda de vapen, med hvilka man vill drifva oss fram till sådana förhastade och skadliga beslut, som här blifvit föreslagna, nu blifvit vridna ur händerna på dem som härtill vilja förmå oss, hoppas jag att Kammarerna icke skall göra sig skyldig till att nu, så oförberedt, för att ej säga något mera, nedsätta det anslag, som här är i fråga.

Grefve Posse: Herr Talman, mine Herrar! Representanter från Upsala och Norrköping hafva lagt mig ord i munnen, hvilka jag aldrig yttrat. Båda hafva resonnerat så som hade jag tillstyrkt nedsättning i ifrågavarande anslag. Detta har jag icke gjort. Jag har sagt, att det icke skulle förundra mig, om utgången af bevaringsfrågan i Första Kammarerna skulle föranleda dertill, att Kammarerna här gjorde nedsättning i

öfningsanslaget, men jag tillade uttryckligen, att jag ej gjorde något yrkande i sådant syfte. Slutligen beder få påminna, att jag vid sistlidne riksdag var med i elden för denna fråga och då visade att jag icke fruktade att beröra densamma. Hade jag nu önskat nedsättning i anslaget för indelta arméens öfning, skulle jag helt säkert reserverat mig mot Statsutskottets nu föredragna utlåtande. Det är blott detta jag velat yttra.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Herr Talman! mine Herrar! Jag var icke beredd att deltaga i denna diskussion, ty jag hade ej föreställt mig att efter Utskottets obetingade och bestämda tillstyrkande fråga nu kunnat uppstå om upprifvande af Utskottets beslut. Då nu emellertid så skett, vill jag yttra några ord synnerligast i afseende å ett bland de skäl som ansetts böra föranleda till en sådan åtgärd, nemligen uppgörande af statsregleringen utan ökad beskattning. Jag kan mycket väl förstå ett sådant sträfvande från Representationens sida, om jag än ej kan dela deras mening, som anse ernående af ett sådant mål vara det *förnämsta*, hvarefter vi böra sträfva.

Då jag tillstyrkte Kongl. Maj:t att framlägga en proposition, som innefattade frågan om ökad beskattning, visste jag mycket väl att denna min åtgärd skulle blifva föremål för många och bittra anmärkningar; men jag vågade dock hysa den tanke, att Riksdagen skulle hålla mig någon räkning därför, att jag framlade ställningen sådan den i sjelfva verket är. Genom att *beräkna* inkomsterna högt, hade jag möjligen kunnat uppvisa en statsreglering, der debet och kredit, utan ökad beskattning, motsvarade hvarandra, men sådant hade, enligt min åsigt, endast än ytterligare för framtiden försvårat ställningen. Så länge våra beräknade statsinkomster icke lemna något öfverskott, kunna vi aldrig förvänta att råkas utan en statsbrist, ty förslagsanslagen kunna aldrig upptagas så att icke någon brist på dem kan uppstå.

Jag kan dock icke underlåta att ännu en gång fästa uppmärksamheten derpå, att den skatteförhöjning, som af Kongl. Maj:t föreslagits, till en stor del motsvaras af en skattenedsättning. Detta är en omständighet, som knappast någon här synes hafva uppmärksammat. Denna nedsättning är beräknad till något öfver 300,000 R:dr, men kommer sannolikt att blifva vida större; och jag påstår sålunda, att om man undantager den föreslagna förhöjningen i bränvinstillverkningsafgiften, hvilkens förhöjning är uteslutande beroende af det kannetal, hvartill man vill beräkna denna tillverkning, och sålunda är att anse som en ren beräkningsfråga, är den mycket omtalade skatteförhöjningen hufvudsakligen endast en omflyttning af en skatt från en titel till en annan. Emellertid har Herr Friherre Gripenstedt nu uppgifvit ett sätt, hvarpå det hela möjligen skulle kunna ordnas, jenväl utan en sådan förhöjning, och jag tillåter mig att upptaga och skärskåda de särskilda punkterna i Friherre Gripenstedts nyss upplästa förslag.

Hvad angår de två första posterna, den å 160,000 R:dr och den å 49,000 R:dr, hvilka sednare skulle erhållas från Femte Hufvudtitelns besparingar, så är det redan afgjort, att dessa skola till Riksgäldskontoret öfverlemnas, för att blifva vid kommande statsreglering tillgängliga.

Rörande besparingarne å Femte Hufvudtiteln, torde tillfälle blifva att granska dessa, när Utskottets förslag i detta hänseende kommer under pröfning. För närvarande beder jag att blott i afseende å den siffra, 468,000 R:dr, som Friherre Gripenstedt nämnde, få upplysa, det Kongl. Maj:t afsett dessa medel för krigsfartygs byggande. Kongl. Maj:t har nemligen ansett, att denna besparing icke kunde bättre användas än för anskaffande af materiel åt vår flotta. Nu har Första Kammaren med 91 röster mot 8 beslutit att icke bifalla Kongl. Maj:ts förslag i denna del, utan att dessa medel, såsom för ändamålet icke nödvändiga, skola till Riksgälds-kontoret öfverlemnas. Jag emotser att frågan får samma utgång här, och ehuru jag djupt beklagar sådant, anser jag det dock vara klokare att använda denna summa i och för statsregleringen, än att låta den ligga alldeles ofruktbar.

Beräffande vidare den besparing af omkring 122,000 R:dr, som uppkommit å reservationsanslaget till gemenskapens vid flottan natura-underhåll, så, i händelse detta anslag blir, på sätt Utskottet föreslagit, förvandladt till förslagsanslag, kan ifrågavarande besparing blifva för sitt ursprungliga ändamål onödig, och derföre också utan äfventyr till Statsverket öfverlemnas. Efter bifall till ett sådant Utskottets förslag torde ock möjligen sjelfva anslagets belopp utan olägenhet kunna nedsättas med 18,600 Riksdaler.

Kommer jag så till den hufvudsakligaste af de af Friherre Gripenstedt uppgifna poster, nemligen inkomsten af bränvinstillverkningen. Här har, på sätt Friherre Gripenstedt nämnt, Kongl. Maj:t, med stöd af de sista tre årens erfarenhet, och då den beräkning af denna inkomst, som grundat sig på en tillverkning af 14,000,000 kannor, icke visat sig tillförlitlig, uppställt beräkningen efter en tillverkning af endast 12,500,000 kannor. Nu har väl inträffat att bränningen under sista hösten och innevarande vår ökats så betydligt, att den med full säkerhet kan antagas efter 1869 års skörd uppgå till 14,000,000 kannor; men jag vågar ändock vidhålla, att den beräkning, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts Proposition, är den riktigaste och den mest betryggande. Ingen kan dock förutse, huru förhållandet kan blifva, och Friherre Gripenstedts beräkning är i allt fall icke öfverdrifvet hög. Skulle nu Riksdagen vilja underkasta sig risken att, om tillverkningen ej uppgår till det beräknade beloppet, ersätta bristen, kan jag icke vara mycket enträgen i vidhållandet af den af mig gjorda beräkningen.

Om Riksdagen nu gjort till sin förnämsta uppgift att avsluta statsregleringen utan ökad beskattning, och denna möjligen kan lösas på det sätt, som Friherre Gripenstedt föreslagit, hvilket jag icke vill bestrida, ehuru jag icke kan, från min ståndpunkt, gilla detta sätt, hemställer jag, om det kan finnas något skäl att vidtaga rubbning i ett anslag, som Stats-Utskottet enhälligt ansett vara af behovet högt påkalladt.

Herr Jan Andersson: Enär jag icke var närvarande i Kam-maren, då ifrågavarande punkt först började behandlas, begriper jag ej hvarifrån denna diskussion kommit, då ingen af Utskottets ledamöter reserverat sig emot betänkandet i denna punkt.

En talare här har nyss antydt, att närvarande Stats-Rådsledamöter skulle förehåft något hemligt spel med en eller annan af Kammarens ledamöter. Han sade sig icke kunna gilla ett sådant förfarande, men jag gillar ännu mindre att en ledamot af Bondeståndet kan yttra sig så. Såsom sjelf ledamot af detta stånd beklagar jag att en bonde tillåtit sig yttranden af den beskaffenhet, att han behöft genom hyssning nedtystas, och hoppas, för Bondeståndets skull, att något dylikt icke vidare skall förekomma.

Jag har blott velat på detta sätt till protokollet afgifva min protest mot ett så opassande, jag kan väl säga ovärdigt uppträdande.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag har begärt ordet för att nedlägga en allvarlig protest emot ett yttrande af motionären i förevarande fråga. Jag vill icke upprepa de ord han fällde; det är nog att de blifvit sagda en gång, ja, det är jemnt en gång för mycket. Anseende det för en af de största fördelarne vårt nya representationssätt medfört, att vi hafva ledamöter af vår Regering här ibland oss, tror jag tillika att hvar och en, som har en smula uppfattning af den ställning, i hvilken de härunder befinna sig till Representationen, lika med mig, skall finna deras platser föga afundsvärda. Vill man väl förneka dem rättighet att samtala med Kammarens ledamöter och döma dem att vara munläste, då de icke hafva ordet? Är det rätt, är det höfligt att ifrågasätta sådant? Nej, svarar jag, rätt är det icke, och än mera, det är ingalunda höfligt; det kunde rubriceras under en helt annan benämning. Man kan vara af skiljda meningar, men man må ej här tillåta sig förolämpande yttranden emot sina motståndare.

Jag kan så mycket tryggare taga mig friheten att tillrättavisa denne *representant* — jag vet ej, om det är rätta ordet, men representant får jag väl lof kalla honom — som jag sjelf talat för nedsättning i ifrågasvarande anslag. Han har slungat en förolämpning ej blott mot Regeringsledamöterna, utan äfven emot denna Kammarens ledamöter. Fattar han det så, att Kammarens ledamöter skulle låta inverka på sin öfvertygelse af hvad han kallat: hviskningar. Känner han sig ej bättre sjelf, måtte han icke hafva de bästa känslor inom sig; endast den som sjelf är tillgänglig därför, kan misstänka andra om dylikt.

Mine Herrar! Det dyrbaraste vi ega är, näst vår politiska frihet, vår yttrandefrihet, men hvad man eger bör man värda, och därför skola vi veta att begagna denna rätt och icke på det sätt, som nu skett. Jag hembär min tacksägelse till Herr Talmannen, för det han icke nyss lät klubban falla. Jag ser häri ett bevis på hans humanitet och att han är rädd om Kammarens frihet, äfven om han haft skäl att taga saken något varmt. Jag beder honom icke misstycka att jag uttalat min erkänsla härför, äfvensom jag beder om Kammarens ursäkt för det jag med dessa ord upptagit dess tid.

Herr Kolmodin: Då den siste aktade talaren så fullständigt och väl yttrat sig i den fråga, jag tänkte behandla, afstår jag från ordet, med tillkännagifvande att jag efter allt hvad här i dag passerat, — efter dessa

dessas, såsom Herr Friherre Gripenstedt yttrade, "förunderliga saker" — finner mig så mycket mer manad att rösta för bifall till Stats-Utskottets förevarande förslag.

Herr Ahlgren: Jag ber blott att, med anledning af den vändning diskussionen tagit, få antecknad till protokollet att, enligt mitt förmenande, här icke blifvit framlagdt ett enda skäl till frångående af hvad Stats-Utskottet uti ifrågavarande punkt föreslagit, och att jag, som inom Utskottet med min röst bidragit till detta Utlåtande, fortfarande hyser den åsigt, att under närvarande förhållanden anslaget till vapenöfningarne äro af behovet oundgängligen påkallade, samt att någon om deras mindre behöflighet ej torde blifvit öfvertygad genom den värde representantens från Sunnerbo tillkännagifvande, att underbefäl och soldater i hans hembygd anse dessa öfningar öfverflödiga.

Herr Jöns Pehrsson: Att döma af de starka bravorop, som kommo representanten från Österslöf till del, tyckes det som skulle jag ofrivilligt hafva förgått mig, och jag får därför underkasta mig hvad Riksdagsordningen i ty fall stadgar. Men jag har äfven något att derförinnan tillägga. Har man ej frihet att yttra sina tankar och fatta beslut i frågor, som föreligga till behandling? Jag hemställer i annat fall, om det är nödvändigt att Kammaren vistas här längre. Det tyckes icke anses tillständigt att yrka ändring i hvad Regeringen eller Utskottet föreslagit. Jag tror icke att jag sagt något, som jag ej kan svara för inför hvem som helst, om jag möjligen undantager de nyssnämnde bravoroparne. Jag har framfört mitt ärende så godt jag kunnat, och jag tror mig ej vara ensam om min mening. Är det så, att man skall obetingadt antaga Regeringens eller ett Utskotts förslag, är åtminstone jag den, som ej skall vidare besvara med begäran om ordet, vare sig en eller fem gånger i samma fråga. Jag minnes år 1867, då ledamöter af Bonde-Ståndet i en fråga tillvitade mig att hafva begått majestätsbrott, och jag fick vara nöjd dermed. Har jag nu gjort mig saker till någon olaglighet, får jag underkasta mig lagligt ansvar, men jag tager ej tillbaka ett ord af hvad jag sagt, ty det är och förblifver en sanning.

Herr Kolmodin: Då jag finner, att *den ärade* representanten från Sunnerbo icke förstått hvad Herr Sven Nilsson i Österslöf yttrade, får jag tydligen till Herr Jöns Pehrsson uttala, att de föreskrifter till Kammaren, som Herr Jöns Pehrsson framställt, äro helt och hållet opåkallade. Jag anser honom icke vara den man, som skall lära Stats-Rådets eller Kammarens ledamöter, huru de inbördes skola skicka sig. Jag tror, att Kammaren, om den behöfver en läromästare i det fallet, otvifvelaktigt skall vända sig till någon annan än representanten från Sunnerbo. Jag frågar, huru Herr Jöns Pehrsson af något emellan Stats-Rådets och Kammarens ledamöter vexladt flygtigt ord kan draga den slutsatsen, att de sednare skulle blifvit af de förre uppmanade att tala. Om någon skulle misstänkas för att hafva emottagit uppmaning att tala, må man med skäl rikta en sådan misstanke emot den ärade ledamoten sjelf, som fem gånger haft ordet i denna fråga.

Enär man möjligen missförstått mig, då jag i mitt förra anförande, sade, att "det inom Kammaren passerade", skulle hafva föranledt mig att bifalla Utskottets Betänkande, vill jag anmärka, att jag, innan jag gick upp hit i afton, alls icke tänkt på annat än att godkänna detsamma, samt att alla de bezynnerligheter, som sedermera här egt rum, icke kunnat rubba min öfvertygelse, utan tvärtom hos mig som hos mången b'dragit att väcka den misstanken: "här äro ugglor i mossen, här måste man vara på sin vakt för att icke genom vackra tal om sparsamhet låta sig ledas på afvägar". Om jag således redan på förhand varit dertill benägen, har jag genom de antydda förhållandena blott blifvit än mera befastad i min afsigt att bifalla Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. I enlighet med de yrkanden, som blifvit gjorda, framställde Herr Talmannen propositioner, dels på bifall till Utskottets hemställanden i nu föredragna begge moment, och dels på bifall till det af Herr Jöns Pehrsson med flera framställda förslag. Då Herr Talmannen fann ja vara öfvervägande för den förra meningen, begärdes votering.

Uppsattes och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet under Litt. a) och b) hemställt i sjunde punkten af dess Utlåtande, N:o 24,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren på det sätt godkänt Kongl. Maj:ts nådiga förslag i det ämne, hvarom förenämnda tvänne moment handla, att anslagen till indelta arméens och Wermlands fältjägare-regementes vapenöfningar och underbefälsskolor nedsättas med 350,000 R:dr eller från 924,062 R:dr 8 öre till 574,062 R:dr 8 öre.

Omröstningen utföll med 117 ja mot 60 nej, och hade i följd häraf Utskottets ifrågavarande hemställanden bifallits.

Punkten 8.

Herr Ola Lasson: Då jag väckte denna motion och öfverlemnade den till Riksdagen, var min afsigt dermed först och främst att, på sätt Stats-Utskottet äfven här antydt, statsverket måtte vinna en betydlig besparing; för det andra var meningen att åstadkomma en besparing på tid för befäl och manskap, och för det tredje åsyftades med förslaget att bereda någon lindring för rusthållarne, derigenom att deras hästar och karlar sluppe att marschera 24 mil fram och åter eller tolf mil till Bonarp och tolf mil tillbaka. Såsom nu tillgår, nödgas, då befälsmötet är hållet, de dragoner, som blifvit ditkommenderade, tillryggalägga långa marscher till roten. Då manskapet kommit dit, får det hvila ut några

dagar och derefter skall det begifva sig af till fotmötet, som räcker sex dagar med in- och utryckningsdagar. Några dagar derefter skall manskapet om igen till Bonarpshed till regementsmötet. Till följd af dessa många marscher och omvägar nötas mundering och kläder, hvartill kommer, att hästarne alltid strängt anlitas under marscher, samt att icke så litet åtgår till deras utfodring under marscherna två gånger om året till lägerplatsen. Många af rusthållarnes hästar äro dessutom äfven inkallade till befälsmötet. Nu har det förefallit mig, som om, i händelse befälsmötena slutade samma dag, som regementet skulle rycka in, de åtminstone, som varit på befälsmötet, skulle slippa att marschera fram och tillbaka.

Finge derjemte karlarne exercera till fots såsom ersättning för sqvadronsmötena, hvilka blott räcka fyra dagar, tror jag, att detta vore en så mycket lämpligare anordning, som, då hästarne marschera tre à fyra dagar, det icke kan vara tjenligt att begagna dem till ridt tre mil om dagen. Jag tror, att hästarne behöfva hvila ut två tredjedelar af dagen, och att det gemene manskapet gerna kunde öfva fotexercis en tredjedel af dagen. Nu har, som man finner af Betänkandet, Stats-Utskottet ansett, att en sådan anordning icke vore lämdande till någon besparing för statsverket, emedan det skulle vara så dyrt att underhålla hästarne under tiden medan dragonerna exercerade till fots. Vid 1860 års riksdag väckte jag en motion om upphörande af sqvadronsmötena. Då vill jag minnas, att Stats-Utskottet besvarade motionen så, att det stod i Kongl. Maj:ts fria skön att inskränka fotmötena, då han så behagade. Jag vill emellertid icke påstå, att jag är någon man af facket, som förstår att bedöma dessa saker. Jag kan så mycket heftre tillstå denna min förmågas otillräcklighet, som vi för en tid sedan hörde ett likartadt erkännande af Herr ordföranden i Stats-Utskottet, hvilken förklarade, att icke hos honom eller Utskottet, utan endast hos Kongl. Maj:t finnes den sakkunskap, som vore af nöden för att bedöma sådana frågor som denna, och jag får väl alltså åtnöjas med den utgång som saken nu erhållit. Men lefver jag och kommer hit till nästa år, kommer jag igen med samma motion, dock modererad litet bättre. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag i denna del.

Efter detta yttrande blef denna punkt bifallen.

Punkten 9.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har varit ganska osäker, om jag skulle våga att ånyo begära ordet, men jag hemställer till den visaste bland de vise, Jan Andersson, om han vill tillåta det. För öfrigt vill jag följa den siste talarens och motionärens välbetänkta exempel och yrka bifall till Stats-Utskottets yttrande i anledning af min här behandlade motion. Men det är några ord i sjelfva motiveringen som jag icke kan gilla. Det yttras nemligen der, att den nuvarande kavalleristyrkan icke kan minskas, derföre att i Kongl. Maj:ts förslag till sistlidne Riksdag angående landtförsvarets organisation förklaras, att denna styrka ingalunda motsvarar arméens behof, men jag anhåller att dervid få erinra, att detta förslag ingalunda

blifvit af nämnda Riksdag gilladt. Mot detta Utskottets resonnement kan jag derföre icke underlåta att nedlägga min reservation till protokollet, under förmodan att ett bifall till indragning af ett rangregemente, som noga räknadt kostar Staten 1,000 R:dr för hvarje man om året, är alldeles för mycket begärdt af den Svenska Riksdagen. Jag får väl derför åtnöja mig med att åberopa Herr Krigsministerns yttrande i dag och hans anförande af en aktad Fransk militärförfattares ord, som innehöllo, att gardesregementen icke vore det bästa materiel för en god stamtrupp. Jag tror derföre, att det kan vara skäl att tänka på saken för framtiden. För närvarande vill jag blott hafva sagt, att jag ej ser möjlighet få ändring i Stats-Utskottets Utlåtande i nu föredragna punkt.

Vidare anfördes icke, och äfven denna punkt bifölls.

Punkten 10.

Herr Jöns Pehrsson: Jag kan verkligen icke heller i denna punkt förlika mig med det Utskottets sätt att resonnera, utan måste äfven här nedlägga min reservation. Det tyckes mig nästan, som om det kunde vara stort skäl uti, att Riksdagen i denna fråga fattade ett annat beslut än Stats-Utskottet, men då detta synes vara omöjligt, särdeles då förslaget kommer från den så hatade Jöns Pehrsson, skall jag icke yrka derpå. Jag tror dock, att det kan vara något att tänka på, om det verkligen kan vara skäl att fortfarande upprätthålla gardesregementena i hufvudstaden, hvilka, såvidt jag kan förstå, icke äro nödvändiga. I vårt fattiga Småland få vi uppehålla åtta man med hvad här går åt för blott en enda. Efter mitt förmenande är frågan verkligen af sådan beskaffenhet, att den förtjenade att behjertas af Regeringen. Jag vill emellertid icke göra något yrkande.

Efter detta anförande blef punkten bifallen.

Punkten 11.

Bifölls.

Punkten 12.

Herr Mankell: Jag beklagar på det högsta, att jag för min del icke kan instämma uti detta Utskottets förslag, hvilket äfven är Kongl. Maj:ts.

De försök, som hittills blifvit gjorda att ordna den nuvarande statsregleringen, hafva lufvudsakligen gått ut på att fylla den befintliga statsbristen med tillgängliga besparingar eller för andra ändamål anslagna kassar. Denna utväg kan visserligen vara möjlig att anlita för en gång, och den lider äfven till målet att betäcka statsbalansen, men blott för en gång. Också är jag förvissad, att kommande statsregleringar måste ordnas på ett annat sätt och detta andra sätt är helt enkelt att, om brist företinnes, minska utgifterna. Det hade varit önskligt, att Stats-

Utskottet något mera försökt att begagna denna utväg äfven vid innevarande statsreglering. Så har icke skett, men jag skall emellertid försöka att föreslå några besparingar i afseende å Fjerde Hufvudtiteln, hvars behof jag måhända förmår att bättre bedöma än sådana på andra Hufvudtitlar. Och jag vill till en början anmärka att, vid de förslag till nedsättningar i utgiftsbudgeten jag sålunda skall hafva äran framställa, jag skall göra behörig åtskilnad mellan å ena sidan hvad som kan vara absolut behöfligt och således icke får vidröras och det å den andra, som visserligen kan vara nyttigt och bra att hafva, men som dock icke är af natur, att ett dröjsmål med verkställandet kan medföra något försvagande af försvaret.

Af denna seduare art anser jag ifrågavarande anslags nedsättande ifråm den af Stats-Utskottet här tillstyrkta förhöjningen till dess nuvarande belopp vara, och jag ber att få anföra skälen.

Såsom våra äldre riksdagsmän torde påminna sig, har under föregående riksdagar en ständig klagan först öfver den dåliga mathållning, som bestods garnisonsregementena, och dessa evinnerliga klagovisor ledde till det resultat, att förhöjning, om jag ej missminner mig, flera gånger egde rum i sagda anslag. Hvad har nu blifvit följden af denna i sig sjelf ganska berömvärda frikostighet? Först och främst naturligtvis den, att de, som voro i tjänst, fingo tillräckligt att äta; men allt efter som dessa fingo allt bättre och bättre kost, upphörde småningom permitteringen. De permitterade funno det vara en större fördel för sig att ingå i tjänstgöring, än att, såsom de förut ansett mest fördelaktigt, under permitteringen sysselsätta sig med nyttiga yrken. Men i samma mån sålunda ett större antal förblifvit under fanorna, i samma mån har äfven mera mat gått åt och kostnaden ökats för mathållningen. I detta förhållande är orsaken hufvudsakligen att söka till den ständigt allt mera stigande bristen å detta anslag.

Denna anslagsbrist har haft med sig en annan påföljd, som man icke förut beräknat, och hvilken jag för min del visserligen icke finner någon anledning att beklaga. Kompanichefernes genom permitteringen påräknade inkomster af passevolansen hafva minskats, hvilket åter haft till följd, att passevolansens upphörande blifvit ifrågasatt. Slutligen har mathållningsanslagets höjande medfört den följden, att då en vida större styrka varit under fanorna, än som för garnisonstjensten varit behöflig, dagdrifveriet, superiet och bristen på sysselsättning ökats.

I den Kongl. Propositionen till sistlidne Riksdag har, såsom hufvudsaklig anledning till den uppkomna bristen uppgifvits dels ökade pris på lifsförnödenheter, och dels minskade arbetstillfällen under missväxtåret 1868. Emellertid tror jag mig, efter hvad jag förut anført, hafva visat, att denna orsak allenast är *tillfällig*, och att bristen härleder sig från mera djupt ingripande förhållanden, såsom bevis hvarpå jag ber att få anföra några siffror. Enligt 1869 års Kongl. Proposition uppgick bristen år 1866 — således redan trenne år före missväxtåret — till 50,000 R:dr, 1867 till 100,000 R:dr, 1868 till 220,000 R:dr, beräknas nu 1869 till 150,000 R:dr och kommer 1870 sannolikt att öfverstiga sistnämnda summa. Häraf är tydligt, att bristen icke är tillfällig, och likaledes att, äfven om anslaget ökas med 100,000 R:dr samt höjes från 320,000 R:dr till

begärda 420,000 R:dr, i allt fall kvarstår icke blott det kapital, som utgör den redan upplupna bristen, utan denna brist kommer ytterligare att ökas med 50,000 R:dr årligen. Bristen blir således stadigvarande.

Här finnes ingen annan utväg än att minska den underhållna styrkans storlek genom att sätta så många nummer på vakans, som erfordras för att åvägabringa jemnvigt mellan debet och kredit. Denna väg är äfven delvis redan beträdd af krigsstyrelsen, hvilket synes af en nyligen utgifven generalorder, enligt hvilken på hvarje kompani af Svea och Andra gardesregementena 20 nummer blifvit satta på vakans, på hvarje batteri och depotkompani af Svea och Götha artilleri-regementen 10 nummer samt af Tygstatskompaniet 15 nummer, hvilket gör för 8 komp. Svea garde 160 man, 8 komp. Andra garde 160 man, 6 bat. Svea artilleri 60 man, 6 bat. Göta artilleri 60 man, 5 depotkomp. 50 man, samt 1 Tygstatskompani 15 man; summa 505 man.

Emellertid anser jag, att denna väg utan fara för garnisonstjensten eller arméens organisation ytterligare kan fortsättas, hvarigenom slutligen jemnvigt i anslaget bör uppnås. Jag finner intet tillfyllestgörande skäl, hvarföre icke manskapsstyrkan på ofvannämnda regementen ej ytterligare något skulle kunna minskas, eller hvarföre ej de återstående garnisonsregementena, nemligen Wendes artilleri, Lifgardet till häst och Husar-regementet Carl XV, samt till och med Pontonierbataljonen äfven något skulle kunna förminskas. Genom en liten indragning af 10 man på hvarje kompani kunde ytterligare sättas på vakans icke mindre än 460 nummer, utan att derigenom någon märkbar skada sker, och för min del kan jag icke heller finna, att det skulle vara med någon våda förändrad, om fotgardesregementena fortfarande förminskades, till dess det förhållande åter inträdt, som var rådande, innan mathållningsanslaget förhöjdes, eller att en tredjedel af hela styrkan vore permitterad. Den dagliga vaktgöringen i hufvudstaden upptager, enligt hvad för mig blifvit uppgifvet, ej mera än 136 man, och öfningen under vintern är snart sagdt ingen utom för rekryterna.

Sådana indragningar, som jag nu förslagsvis ifrågasatt, äro under svåra tider vanliga i alla länder. Vi hafva af både tidningar och militära tidskrifter sett, att i Frankrike och Österrike samt till och med i Preussen dylika betydliga indragningar skett, hvarigenom stommen förminskats ända till ett obetydligt antal man vid regemente.

Många yrkanden hafva under sednare tider blifvit gjorda på de värfvade truppernas förminskning. Vi hafva nyligen haft tillfälle att afslå tvänne förslag i den riktningen, som gått ut på att indraga hela regementen, hvilken väg jag ej tror är den rätta för att vinna den åsyftade inskränkningen med deraf följande besparing. Deremot torde den utväg jag föreslagit vara högeligen att rekommendera. Den behöfver naturligtvis icke fortsättas längre, än till dess bristen blifvit intjent. Åtgärden medför derjemte den stora fördel, att kadrerna bibehållas och en ganska betydlig del af manskapets styrka förblifver i tjänst, så att man, i händelse af krig eller annan anledning, lätteligen kan åter öka styrkan.

På grund af hvad jag nu anført, tillåter jag mig föreslå och uppmana Kammaren att icke lemna bifall till Stats-Utskottets förslag i denna del, utan låta anslaget förblifva vid sitt gamla belopp eller 320,000 R:dr.

Herr Ola Bosson Olsson: Jag hade visserligen tänkt åberopa andra skäl för afslag än den föregående talaren, men som jag finner de skäl han anfört hafva större värde och bevisningskraft än dem jag ämnat andraga, förenar jag mig såväl i hans skäl för afstyrkande af Stats-Utskottets förevarande förslag, som äfven i hans yrkande.

Herr Jöns Andersson: Jag instämmer till alla delar i hvad Herr Mankell yttrat. Äfven jag hade tänkt andraga några skäl för afslag å Stats-Utskottets här gjorda framställning, men sedan jag hört hans anförande, finner jag detta vara öfverflödigt, och jag inskränker mig således att förena mig i hans yrkande om mathållningsanslagets bibehållande i sitt nuvarande belopp.

Herr Key: Äfven jag ber att få instämma i det yttrade rörande detta ämne, som nyss afgifvits af talaren här midt öfver på Stockholmsbänken, men till de skäl han anfört ber jag att få lägga ett annat, då jag kan åberopa Herr krigsministern sjelf, hvilken uti sitt vid förlidne Riksdag afgifna förslag till förändrad organisation af landtförsvaret pag. 96 uttalade såsom sin åsigt bland annat följande: "att lifgardes-regementena till fot må, i den mån sådant med afseende å förevarande organisationsförslags bringande till verkställighet kan finnas lämpligt, förminska hvarterdera till en korps af 500 man, dock under förutsättning att behofvet af garnison fylles genom inkommanderande till hufvudstaden af indelta trupper till en styrka af ett regemente eller två korpser."

Här förutsättes visserligen, att fotregementen af den indelta arméen skulle inkommanderas att i stället för gardena bestrida garnisonstjensten i hufvudstaden, men denna tjänst synes sålunda vara det enda skälet, hvarföre ej gardesregementena utan ersättning från annat håll anses kunna reduceras. Emellertid, månne det icke här råder ett visst slöseri med honnörsposter utanför de publika byggnaderna, och att man alltför väl kunde hjälpa sig med färre, i likhet med hvad som sker i många andra hufvudstäder. Sålunda kan jag icke förstå, hvarför det är nödvändigt att någon skyddspost skall behövas vid t. ex. riksdagshuset, hofrätten, kanslihuset, på Carl XIII:s torg o. s. v. Jag tror, att hufvudstaden kunde berga sig med mindre, att dessa m. fl. posteringar kunde indragas och med detsamma gardesinfanteriets nummerstyrka nedsättas ännu något mera, utan att tryggheten derigenom minskades.

Då jag reserverat mig mot Betänkandet i denna punkt, förenar jag mig i stället med dem, som yrkat, att ifrågavarande anslag skall bibehållas vid sitt nuvarande belopp eller 320,000 R.dr. Längre torde icke vara skäl att för närvarande gå.

Herr Ahlgren: Min reservation är antecknad emot denna punkt i Utskottets Betänkande i syftning likväl att komma till ett annat resultat än de föregående ärade talarne.

Förhöjning i detta anslag beslöts vid, om jag icke misstager mig, 1862—1863 årens riksdag, men det oaktadt har anslaget under de sednare trene åren på långt när icke förslagit, utan brist yppat sig så, att densamma för endast ett år, 1869, steg till det betydliga beloppet af un-

gefär etthundrafemtio tusen R:dr. Förlidne års statsrevisorer hafva jemväl fästat Riksdagens uppmärksamhet på detta förhållande, och Arméförvaltningen har i anledning af revisorernes framställning uti afgifvet underdånigt utlåtande af den 19 November 1869 gjort hemställan om nödvändigheten af förhöjning uti ifrågavarande statsanslag samt lemnat redogörelse för anledningen till anslagets otillräcklighet, härledande sig från dels stegrade pris på proviantartiklar, i följd af svaga skördar, och dels omöjligheten för befälet att under en allmänt rådande ringa tillgång på arbete inom jordbruk och näringar kunna såsom tillförene permittera någon större del af manskapet, hvartill än vidare komme att från och med 1864 pontonierbataljonen blifvit förökad med 240 man, för hvilkas mathållning kostnaden utgjorde 15,000 à 20,000 R:dr om året.

Afven med antagande af att prisen å proviantartiklarne blifva billigare än hvad på sednare tider varit händelsen, samt att manskapet till något större antal skall kunna permitteras, tror jag likväl för min del nuvarande anslag af 320,000 R:dr i allt fall vara för lågt, hvilket bestyrkes af nyssnämnda förhållande, att en brist under år 1869 förefanns till belopp af 150,000 R:dr; och vid sådant förhållande lär väl icke annat återstå, än att medgifva anslagets förhöjande, dock, enligt mitt förmenande, icke till så högt belopp, som Kongl. Maj:t ifrågasatt och Stats-Utskottet jemväl tillstyrkt, utan tillåter jag mig föreslå, att anslaget bestämmes till 400,000 R:dr, hvarpå jag hos Herr Talmannen anhåller om proposition.

Herr Medin: Om missväxt och dyr tid nu under några år gjort det närvarande anslaget till mathållning för garnisonsregementena i Stockholm otillräckligt, så har detta nu förändrat sig och prisen blifvit billigare. Jag tror derföre att man väl kan berga sig med det nuvarande anslaget af 320,000 R:dr, och yrkar för min del afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr John Ericson: Det ifrågavarande anslagets belopp är svårt att på förhand bestämma. Man kan nemligen icke hålla folk med mat för samma summa, oberoende af om prisen på matvaror äro höga eller billiga; det vissa är att manskapet alltid bör hafva lika och tillräcklig föda under alla omständigheter. Med nöje har jag hört, att Regeringen sökt genom att hålla vakanser minska utgifterna under nuvarande ogynnsamma upphandlingstider; likväl tror jag icke att det låter sig göra, att, såsom den förste ärade talaren föreslog, genom ännu vidsträcktare vakanser bringa det derhän, att det nuvarande anslaget af 320,000 R:dr skall blifva tillräckligt, i synnerhet sedan genom pontonierbataljoneus uppsättning utgifterna för garnisonsregementenas mathållning ökats med en icke obetydlig summa.

Det enda riktiga torde vara att göra alla sådana anslag till förslagsanslag. Kostnaderna i förevarande hänseende måste ju alltid blifva olika, allt efter högre eller lägre priser på matvaror, men den bestämda portionen måste alltid, oberoende häraf, utgå, ty man kan icke svälta gardister, derför att dyr tid inträffar, och om man än bibehåller anslagets natur af reservationsanslag, så kan det dock i sjelfva verket aldrig blifva annat än

ett förslagsanslag ty det *måste*, om så behöfves, öfverskridas. Derföre böra, som jag nämnt, alla sådana anslag äfven uppföras som förslagsanslag. Dock tror jag icke heller ett sådant böra sättas så lågt som till 320,000 R:dr; kanske likväl icke högt, som Regeringen föreslagit. Jag förenar mig derföre med Herr af Klint i hans reservation och yrkar ett förslagsanslag af 400,000 R:dr.

Herr Statsrådet Abelin: Jag hemställer till Kammaren, om det kan vara klokt att bibehålla ett anslag, hvilket som helst, vid ett belopp, som ständigt öfverskrides, under sådana förhållanden att de behof, som detta anslag afser att fylla, qvarstå oförändrade och måste, der ej anslaget dertill lemnar tillgång, af andra, för andra ändamål behöfliga medel, tillgodoses.

Man har, såsom en utväg att göra det nu ifrågavarande anslaget för ändamålet tillräckligt, föreslagit att indraga några af de, såsom man förmenat, i öfverflöd förekommande posterna inom garnisonen, hvarigenom man ausett sig äfven kunna minska garnisonens styrka och såmedelst åstadkomma en nedsättning uti anslaget för värfvade arméens mathållning. Om än, hvilket väl är möjligt, posternas antal inom hufvudstaden kunna utan olägenhet något minskas, så utgör dock detta intet giltigt skäl för en reduktion utaf de derstädes garnisonerande trupperna, hvilka ingalunda ega till sin enda uppgift bestrida den dagliga vaktgöringen i hufvudstaden. Äfven med bibehållande af den styrka, som nu är, torde den ifrågasatta förminskningen af posternas antal blifva nödvändig, för så vitt manskapet, som nu hvart fjerde dygn är upptaget af den tröttande och förslappande vakttjenstgöringen, skall med någon nytta kunna följa den, i och för deras utveckling för sina egentliga ändamål, inom regementena ständigt fortgående undervisningen.

Man har äfven, såsom ett stöd för den ifrågasatta åtgärden att minska gardesregementenas effektiva styrka, framhållit mitt eget förslag i sådan syftning; men det är dervid att märka, att den reduktion, jag afsåg, föreslogs under det uttryckliga vilkor, att ett regemente eller tvänne korpser utaf indelta arméen skulle turvis beordras till hufvudstaden, i ändamål dels att underlätta vakttjenstgöringen för gardesregementena, men dels och hufvudsakligast för att bereda arméens befäl och trupp en större utbildning. De stora ökade kostnader, detta förslag skulle medföra, göra emellertid till en nödvändighet att för det närvarande afstå från hvarje tanke på dess genomförande, hvarföre ock gardesregementenas styrka tills vidare måste blifva oförändrad. Men man tyckes, vid bedömande af detta anslags vikt, helt och hållet förbise, att icke allenast gardena, utan hela den öfriga värfvade arméen äro af detta anslag beroende; och jag kan ej föreställa mig, att man skulle vilja se vårt artilleri och våra fåtaliga, viktiga specialtrupper i öfrigt så reducerade, att man för dem omöjliggjorde alla öfningar inom respektive taktiska enheten till beräknad styrka.

Jag må tillstå, att den, af bekymmersamma förhållanden påkallade, åtgärden, att sätta vissa nummer på vakans, varit mig på det högsta motbjudande; men jag har icke heller kunnat betrakta denna åtgärd annorlunda än som *tillfällig*, och har äfven för afsigt att, så snart omständig-

heterna sådant medgifva, föreslå regementenas uppbringande till sin förra, ingalunda högt beräknade styrka.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Grefve Posse: Jag anhåller att få för Kammaren anmäla, att jag väl i Stats-Utskottet deltagit i detta beslut, men vid beräkning emellertid tyckt mig finna, att man skulle kunnat stadna vid ett anslag af 400,000 R:dr. För min enskilda del är äfven jag af den åsigten, att just anslag af sådan beskaffenhet som det här ifrågavarande böra vara förslagsanslag. Men jag inser mer än väl, att det icke nu är möjligt att erhålla bifall till ett anslag af denna natur, helst Kongl. Maj:t icke framställt begäran derom. Efter min tanke torde det således vara för närvarande lämpligast att stadna vid ett anslag af 400,000 R:dr, och får jag derpå yrka proposition.

Herr Ola Bosson Olsson: Jag är af den tanken, att 400,000 R:dr för det här ifrågavarande ändamålet skulle vara ett alltför högt belopp. Af sistlidna års statsrevision finner man, att anslaget för garnisonsregementenas mathållning är öfverskriden för år 1864 med 44,166 R:dr 8 öre, för 1865 med 5,945 R:dr och för 1866 med 47,850 R:dr; och skulle nu anslaget höjas till 400,000 R:dr, så vore det ett högre belopp än hvarvill kostnaden under de nämnda åren verkligen gått. Att bristen under de sednaste åren, som varit så dyra, visat sig större är naturligt, men detta förhållande kan väl icke betraktas annat än som ett undantag, hvilket dessutom nu redan är väl öfverståndet. Jag yrkar på bibehållandet af det nuvarande anslaget, 320,000 R:dr, således afslag på Utskottets Betänkande.

Herr Mankell: Jag har endast begärt ordet för att förklara, att intet skäl anförts, som rubbat min öfvertygelse om mina argumenters riktighet. Jag har icke hört ådagaläggas, att man skulle kunna vara säker på att dessa 400,000 eller 420,000 R:dr skulle vara tillräckliga, om de beviljades. Icke heller har jag hört anföras något bevis hvarför icke vakanserna vid garnisonsregementena skulle kunna, såsom jag föreslagit, utan skada ökas. För min del anser jag en mindre nedsättning i garnisonsregementenas effektiva styrka föga farlig. Utvecklas det öfriga försvaret på ett ändamålsenligt sätt, så synes mig en sådan minskning icke böra uppväcka någon betänklighet. Garnisonstrupperna utgöra för närvarande omkring 6,000 man. Om detta antal än skulle genom vakanser nedsättas till 5,000 man, så kan jag icke inse, att denna reduktion skulle behöfva medföra någon väsendtlig olägenhet, i synnerhet som dessa trupper vid mobilisering förmodligen komma att ställas för sig sjelfva på fältbataljoner, då de synas vara mindre lämpliga att utgöra stam för beväringen. — För öfrigt skulle man äfven kunna utan synnerlig skada borttaga tio hästar på hvarje svadron, och sålunda äfven, om så behöfves, inom kavalleriet minska de ifrågavarande kostnaderna.

Grefve Sparre: Den ärade talaren, som sist hade ordet, yttrade, att intet skäl blifvit anfördt emot den åsigt, han sökt att göra gällande.

Han sade, att under den förflutna tiden anslaget till garnisonsregementenas mathållning var tillräckligt för att lifnära dem; manskapet sökte då permission, för att derigenom blifva i tillfälle att erhålla arbetsförtjenst, men sedan de fingo det bättre, så stadna de kvar i tjänstgöring. Jag tror icke att detta förhållande kan utgöra något giltigt skäl för att återgå till det gamla systemet och svälta soldaterna. Han har vidare sagt, att anslaget är otillräckligt af det skäl, att alltför få permitteringar egt rum, till följd deraf att de svåra åren gjort att landtbrukarne saknat medel att använda dem i sitt arbete. Vi kunna icke afhjelpa de svåra åren och garnisonen bör väl få tillräcklig föda, antingen åren äro goda eller dåliga. Slutligen har den ärade talaren påstått, att man utan olägenhet skulle kunna indraga en del af gardenas nummerstyrka. Jag har icke hört, att någon ansett hufvudstadens garnison vara för stor. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Mankell: Jag beklagar, att den föregående talaren icke följt mina anföranden med tillräcklig uppmärksamhet för att höra hvad jag verkligen yttrade. Jag har icke sagt, att jag icke hört något argument emot hvad jag yttrat, utan jag har sagt, att jag icke hört något argument, som kullkastar den åsigt jag sökt göra gällande. Icke heller har jag sagt, att de garnisonerande soldaterna genom svält borde föranledas att söka permission, utan blott ifrågasatt att uppstående vakanser under en viss tid borde lemnas obesatta. Om någon indragning har jag icke talat; men skulle det komma derhän, vore det väl icke så särdeles farligt. Man ser i den Kongl. Propositionen, att så väl inom mariuregementet som Wermlands fältjägerregemente minskningar blifvit föreslagua; indragningar af en del af vissa regementens nummerstyrka hafva således, som man finner, icke ens af Regeringen sjelf ansetts såsom något så synnerligen betänkligt.

Grefve Sparre: Ganska riktigt! men då den förutsättning, hvarunder man under förmiddagens plenum motsatte sig Herr krigsministerns förslag, numera försvunnit, så kan jag icke finna skäl att bifalla Utskottets hemställan, utan yrkar jag antagande af Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som derunder förekommit, gaf Herr Talmaunen propositioner dels på bifall till Utskottets förslag, dels på anslagets bibehållande till oförändradt belopp af 320,000 R:dr, dels på anslagssummans bestämmande till 400,000 R:dr, dels och slutligen derpå att anslaget skulle upptagas till belopp af 400,000 R:dr och utgå såsom förslagsanslag. Då Herr Talmannen förklarade sig finna framställningen om bifall till Utskottets förslag besvarad med öfvervägande ja, begärdes votering, och då jemväl i fråga om kontrapositionen meningarne visade sig delade samt omröstning äskades, blef, efter fattadt beslut att för kontrapositionens bestämmande skulle röstas emellan beloppets bestämmande till 320,000 R:dr eller till 400,000 R:dr såsom förslagsanslag, följande voteringsproposition först uppsatt, justerad och anslagen:

Den som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver tolfte punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 24, antager deras mening, som yrka att det anslag, hvarom i denna punkt är fråga, skall utgå till oförändradt belopp af 320,000 R:dr,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, ställes kontrapositionen på bifall till yrkandet derom, att ifrågavarande anslag skall bestämmas till 400,000 R:dr och utgå såsom förslagsanslag.

Omröstningen utföll med 102 ja mot 71 nej, hvadan den proposition, som derefter uppsattes för hufvudvoteringens anställande, erhöll följande lydelse:

Den som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i tolfte punkten af dess Utlåtande N:o 24,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammarerna beslutat, att det anslag, hvarom här är fråga, skall utgå till oförändradt belopp af 320,000 R:dr.

Denna sednare omröstning visade 58 ja mot 118 nej, hvadan Kammarerna beslutat enligt nej-propositionens innehåll.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 28 och 29, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Attonde och Nionde Hufvudtitlar;

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 3, angående allmänna bevillningen; och

Andra Kammarernas Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 13, i anledning af en utaf Herr J. Mankell väckt motion, N:o 101, angående religionsundervisningens skiljande från folkskolelärarebefattningen och öfvertagande af presterskapet.

Kammarerna beslöt på Herr Talmannens förslag, att alla blott en gång bordlagda ärenden skulle vid morgondagens sammanträde till vidare fördragning förekomma näst efter valet af ledamöter i det Femte Tillfälliga Utskott, som Kammarerna beslutit tillsätta.

§ 6.

Ledighet beviljades:

Friherre von Otter från den 17 Mars under 4 dagar;

Herr Anders Andersson i Nyckelby från den 19 Mars under 14 dagar och

Herr von Proschwitz från den 20 Mars, likaledes under 14 dagar.

Kammarernas ledamöter åtskiljdes kl. ½ 11 e. m.

In fidem.
H. Husberg.